

Tractatus de supstionibus

Onomā lumbi
mei impleti sūt
illusionibus
Scribit psalmo
xxxvii Constat
fide verā cari
tate iformatā

lunē existē aiāz hūanarū atq;
vitā earūde ac tūctoriū lūboz
spūaliū intellūs videlicet et af
fectus Intellūs mōj rōe lunīs
veritatis purgantis ab illusiōe
fantasmatū erroz Affectus vō
rōne vitalis opacois purgantis
ab illusione suggestionū vicioz
Reuera sciens hoc illuzoz acutif
sim? adūsarius nū dyabolū die
notuq; aruit et qrit qualif
lūbos istos impleat itellēm erroz
fantasmatib; obtenebrādo et ex
cōsequēti lunē veritatis siue fi
dei offuscando affectūq; malicia
arū suggestionib; pūendo et
p cōsequēs caritate q ordo et vita
ē aiē excludendo queadmodū
pus dinoscat nris fecisse pentib;
quos deus pfectos creauit Pre
dictas ergo illusiones iste hic
loquēs et qrulose corā creatore
pponēs cōtra illuzorē i psona
grīs hūanū inquit **Q**m lū
bi mei zē Sed quia ex illis
illusionib; lūboz hūmodi
mīta pueniūt et quāntar ma
la put hic iste cōquerit dices
Et nō ē sanitas i carne mea
Afflictus sū et humiliatū sum
nimis q frequēt rōrquēt ad
dyabolū illusionū imūssorem
quib; hoīes illusi ab ipō siue
decepti utūtur ad deceptendū

vlāius qm plimos hoīes leues so
lūmō terrenis nūpantes **N**ō
circo merito qrit vtrū dyabolū
illudendo possit imittē i aiām
hoīs bona uel mala et si bonū
vtrū homo licite possit vti in
mīstio ei? scdm illa imūssa Et
qā cū dubioz motio examina
tio et solucio sit veritatis iuesti
gatiō idcirco arguēdū ē p et
cōtra Et arguit pmo q non
qrit ad pma pte qā dyabolus
nichil pōt i aiām imittē igit zē
Ancedēs pbat qā nec scdm se
sū nō scdm itellēm nec scdm
affectū igit zē q nō scdm se
sum pbat qā si sic tūc istum
posset illudē q nō videt esse
verū qā sensū ptielaris nō er
rat circa ppiū obiectū scdm
pīm scdo de aiā sed delusio
sensū nō pōt ē siue errore et
deceptōe Igit q etiā nō scdm
intellēm uel affectū pbatū
qā dicit glosa sup illud mathē
xvō Nō q intrat i os conuānat
hoīem Dyabolū nō ē malarū
cogitacōnū imūssor **I**te si pos
set cogitacōnem imittē cū cogi
tacōe formet aties itelligētie
ergo pōt mētē nām scire q fal
sū ē qā scdm btm augustinū
hoc ppiū ē pme veritatis **I**te
si sic ergo pōt qū vult mala face
nos cogitare sed qā ipē cōtinue
optat nobis malū ergo nūqim
pmitit nos a cogitacōib; malis
desiste imo cogēt nos ad cogi
tacōes malas q ē manifeste
falsū qā pūmago dei q ē aiā nra
maxime pfiat i cogitacōne et

LARDL-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSELDORF

i affectione. sup quā scz aīaz dyabo-
lus nō habet pīatē mīstū est dei
ymago. Itē si sic tūc scz facit nos
peccare q nō ē dicendū. ¶ Pro
scdā pte q̄stionis arguit sic qā
verū a quocūq; dicit scz ē reci-
piendū et ea q̄ p̄t uti ad bonū
suū. qā nō ē curādū scdm Deu-
ca quis dicit sed q̄ dicit ergo
si dyabolus dicit verū i hoc
aliam mīstrādo ip̄e ut p̄t ei
mīstio p̄mo et eius aurilio
igit̄. Et cōfirmat̄ hoc sic
quia licet mīstū et aurilium
accipe etiā a p̄dribus sicut ele-
mosinā spūalē puta mīstrati-
onē uel etiā corpālē sicut panē
et huiusmōi ergo etiā a dēomb;
Itē a malo seruo p̄t q̄s erige ser-
uitiū et recipere. ergo si aliquis
scis dyabolū supavit p̄t licite
ei impare et ei obsequi recipere.
Itē videt̄ hoc ē licitū exemplo
ap̄li q̄ tradebat icorrigibiles sa-
thane i mīstū carnis ut spūe-
coz salui fierent sicut de vno ha-
betur p̄mo Coz quinto. In oppositū
q̄ntū ad p̄mā pte arguit ex plib;
auctoritatib; sup i lectōe adductis.
Itē 1oh xiii^o dicit nū dyabolus
mīssit i cor ut tradet eū iudas
sed mitte i cor nō ē aliud qm i-
mitte. Itē beda dicit q dyabolus
fraudulētā et callida decēptōne
aīam i affectū malicie trahit.
Cont̄ scdāz pte arguit qā non
p̄t a dyabolo recipi sc̄itū absq;
p̄cō ergo nec mīstū sine auriliū
assūptū patz q̄nto regū p̄^o ubi
rephēdit̄ et punit̄ rex isrl qui
mīssit ad sc̄ledū deū acaron

Itē ex quo dyabolus ē dolosus tunc
stat q nullū diligit nisi i ma-
lū suū et ut ip̄m putat ergo qui
suscepit ab eo obsequiū mittit
se disc̄imū et oīs talis mōzlier
peccat ut videt̄. ¶ Questio
ista distinguit̄ i duos articulos
Prim eit de p̄mā pte q̄stionis
et scd̄s de scdā pte eiusdē. Prim
articulus distinguit̄ i tres subar-
ticulos. Prim eit utrū dyabolus
possit imitte i sensū hoīs extiorē
ip̄m imitādo et illudēdo. Secū-
ndus utrū imitellū. et t̄ius utrū in-
affectū. Quintū ad p̄mū ponitur
breuit̄ conclusio ista q dyabolus
p̄t sensū hoīs extiorē imitāre
et illudē. Ista conclusio patet nū-
plia experientia sicut patet i itine-
rario clemētis ubi narrat̄ q p̄
eius apparuit̄ i effigie symonis
magi. Itē b̄tus augustin xiiii^o
de ciuitate dei dicit q̄ hoīs coler-
bus veris hoc demones figuris
fictis facillime facē p̄t. Et ibidē
recitat quomō quedā mulieres
stabularie magis artibus p̄
esū casū mutabāt hoīs i asinos
q̄ et onera p̄orbāt et finito ope
redibāt et fiebāt hoīs sicut an-
fuerūt. Et ibidē recitat b̄tus du-
gustin q apulegius i qdā suo
libro fatcat̄ hoc sibi p̄ esū casū
semel accidisse nō ē ergo dubiū
de conclusione. Sed assignāe modū
ē valde difficile et ad hoc plures
doctores conati sūt diuisimode.
Sed dimissis plibus opinioib;
et mōis dicendū ē q̄ tripliciter
p̄dē imitādoēs et illusiones et
actū sc̄ilia p̄t fieri. scz. sensus

inuitioe seu organi medij et ob-
 iecti **N**ā sicut si aliq̄s p̄ libito vo-
 lūtat̄ sue posset mutare p̄tes aliaū
 figurē ille ex vna figurā facit put vel
 let apparētiā cuiuslibet figure **S**ic
 demon q̄a p̄t humore oculi put
 vult mūre s̄seruatis sp̄ebus uel
 silitudinib; rerū q̄ sūt i illis hūo-
 ribus **I**deo p̄t i visu hoīs facē ap-
 parētiā cuiuslibet figure et coloris
Et sicut variando localit̄ seu situ-
 aliē illū hūore p̄t q̄libet figurā
 i apparētiā cuiuslibet figure mūre
 sic illū humore alteriādo p̄t ap-
 parētiā cuiuslib; coloris facē et q̄-
 libet colorē a sua p̄pria apparētiā
 mutare **N**ā si miseret sāguem
 cū hūore oculi oīa apparerēt ru-
 bea et sic de alijs q̄ tū humore
 p̄nt miseri et sic oēm illusionē
 p̄t facē i visu hoīs nō possit mu-
 tare apparētiā figure coloris et
 magnitudis seu q̄tītatis **S**ic ex
 p̄te medij p̄t dyabolū facē decep-
 tiones hūmōrū sicut em̄ q̄ vidē-
 tur p̄ vitrū ~~res~~ rubcū ul' blauū
 ū iudicat̄ eē rubea ul' blaiua sic
 mūto medio p̄ dyabolū res al-
 tius coloris q̄ i veritate sic p̄t
 appare' **P**̄t q̄ ait rabanius in
 glosa sup̄ exodi caplo septio. dy-
 abolū figurētis magispectāci-
 ū oculos illudebāt ut res i sua
 sp̄e remanētēs alie vidēt' **I**tē
 ex p̄te obiecti posset fieri talis
 illusio et hoc dupliat̄ uel sic q̄
 imutet̄ sicut allegatū ē supra de
 patre s̄i clemētis cui symon ma-
 gus arte sue magica ipressit
 effigie eius q̄ etiā om̄s qui vi-
 derant ipm iudicauerēt eū eē

symonē magū **S**edō mō p̄
 absconsionē obiecti p̄ntis et hoc
 dupliat̄ **N**ā etiā sine visibili
 obstaculo p̄t obiectū abscondi
 seu latere scdm̄ bonā venturā
 sup̄ scdā distinctōe octaua q̄sti-
 one t̄na aut q̄a ipedit̄ v̄tus se-
 sus ne puemat ad sensibile aut
 q̄ ipedit̄ sp̄es obiecti sensibilis
 ne puemat ad sensū et hoc mō
 p̄t facē ut hoīem reddat iuisi-
 bilem uel alias res q̄ tū p̄ntes
 sūt et ita patet p̄mū **S**ed
 q̄ntū ad scdm̄ sit conclusio p̄ma
 ista demon nō p̄t imēdiate mo-
 uere roēm seu intellēm hoīs
 nec i ipm agē siue imitte' p̄bat̄
~~q̄a~~ ~~oppositū~~ q̄ tū illaberet̄
 ei s̄sequētia patet q̄a nō posset
 eā imēdiate attingē nisi fiet
 ei int̄sire p̄ns et int̄ime opa-
 ret̄ illo q̄a hoc scdm̄ bonā ven-
 turā iportat illabi aliq̄o alteri
 sed s̄sequēs ē falsū q̄a nichil t̄c
 ē respcū aīe nisi solus deus igit̄
 solus deus aīe p̄t illabi **I**n aīa
 nāq̄ huāna idē ē itimū et sup̄
 mū et hoc patet q̄a scdm̄ sui
 sup̄mū marie apprimat̄ deo
 fili scdm̄ sui itimū v̄n q̄tomagis
 redit ad m̄tiora t̄atomagis
 ascendit et v̄nit̄ et̄ms et quia
 solus deus sup̄or ē mēte huāna
 scdm̄ sui sup̄mū igit̄ solus deus
 p̄t mēte eē itimū et p̄ s̄sequens
 solus illabi mēte rōnali **E**t hoc
 ē q̄ dicit b̄tus Augustin⁹ i libro
de eccl̄sticis dogmatibus Illabi
 mēte illi tū ē possibile q̄ creant
 eā **E**t idē i libro de fide ad petrū
 Inest singulis spiritib; naturalis

immū quo a seīuitē distinguitur
et vnū i altero nō ē **¶ Correlariū**
p̄mū q̄uis demon possit eē i quo
cūq; corpe etiā huāno sit tū aīa
rōnali nō tū p̄t eē saltē i me
et p̄ essentia i aīa rōnali patet
satis p̄ scdā pte q̄a nō p̄t illabi
ei **Sed p̄ p̄ma pte pbat̄** quia
nullus sp̄s uel seu demon ei
rit̄ de aliquo corpe uel hūmano
i quo nō ē **Sed** demones sicut
dicūt euāgeliste de obsessis cor
pibus sūt eicti a xp̄o et eius
ap̄lis ergo aliqui hūtauerūt i eis
P̄terea q̄a q̄uis extensū ut extē
sū ē nō cōpatiat̄ seū aliud ex
tensū naturalit̄ eo q̄ dimensio
resistat dimensioi tū sine r̄pug
nācia extē sū cōpatit̄ seū ac etiā
i se nō extensū sicut patet de aīa
rōnali et corpe huāno sed sb̄a de
monis nō ē extēsa sicut nec q̄
ta de se uel q̄admodū corpus
nec uicta q̄titati sicut sb̄a rei
corp̄alis nec ē uicta q̄to sicut
aīa rōnalis q̄ ē actus corp̄alis
organici **Sed** dicit̄ vna glosa
sup̄ illo abbatue scdō dñs i tēplo
sco suo dicit simulachris sp̄s
imūdis p̄t assiste seu assidere
imūsicus aut̄ eē nō p̄t ergo n̄
i corp̄ibus huānis **Itē** beda di
cit sicut m̄gr̄ adduat libro scdō
distinctōe q̄ta sup̄ illo actiū
quīto **Cur** tēptauit sathanas
cor tuū iplet sathanas cor ali
tū? nō quidē ingrediens i eū
nec in sensū eius igit̄ nō video
q̄ demon ingrediāt̄ scd̄m sb̄am
cor aliatū hoīs **P̄terea** i corpore
natura ibi ē ubi opat̄ ut ait **Da**

infernus libro p̄mo sed demon o
pat̄ i aīa rōnali ymo i ip̄a ē
igit̄ z̄t̄ **¶** annoz pbat̄ q̄a dicit̄
ioh̄is r̄m̄o cū aut̄ dyabolus in
sisset i cor ut tradet̄ eū iudas igit̄
z̄t̄ **Itē** glosa sup̄ illo **Luce** q̄to
Ecce homo h̄is demoniū iūit̄
dyabolus **Vñ** ererat̄ x̄ps. **S̄** x̄ps
nō ererat̄ de corpe sed de sp̄u q̄
dyabolus subintrat̄ sp̄m seu aīa
rōnale **Itē** tū aīa tota i toto cor
pore et tō i qualibet pte eius
ergo demon nō p̄t eē i corpe nec
i aliqua pte ei nisi sit i aīa
R̄ndet̄ ad p̄mū q̄ m̄tisicus eē
i aliq̄ hor p̄t eē dupl̄it̄ aut
sicut̄ iētū i v̄nētē ut aqua in
vase et sic demon p̄t eē m̄ti
sicus i simulachris **Alio** mō q̄
ifluat̄ i intima rei et ifluendo
oferuet̄ et p̄ficiat̄ et hoc mō non
cōgruit demoni nec i sp̄u simula
chri nec i sp̄u hoīs **¶** Ad scd̄m r̄m̄
dicit̄ q̄ nō loquit̄ de ingressu in
hoīem q̄ attendit̄ ex pte corp̄is
sed q̄ attendit̄ ex pte sp̄is rōnalis
i que intrat̄ nō quidē p̄ suā esse
ciam sed p̄ eff̄m̄ sine oformita
tis malicia q̄a ubi fuit̄ gr̄a ibi
iāpit̄ eē malicia et p̄ hoc patet
soluō alioz seu glosarū et tex
tū q̄ sathanas iplet̄ cor uel
m̄t̄iūt̄ uel im̄isit̄ **Per** h̄ etiā
patet ad dan̄ damasceni q̄a nō
optet̄ q̄ aliqd̄ sit scd̄m sb̄am i
illo i q̄ opat̄ sed sufficit̄ q̄ scd̄m
eff̄m̄ q̄ p̄duat̄ **¶** Ad vltimū
r̄ndet̄ negando osep̄ciā q̄a q̄uis
ex hoc bñ arguat̄ q̄ demon et̄
aīa sit̄ sint̄ i eodē corpe nō tū
p̄t̄ hoc demon ē i aīa q̄a hor

repugnat nature eius ideo solu
 t i trope p sbam qm deus pmittit
 uel i aia scdm effm ut ipa pec
 catur affligat uel e iusta creat
Sed dicit qre pmittit deus eos
 mtre corpora huana et eadem
 uerare **Rndet** bona uentura se
 scdo. distinctoe octaua qstione
 pma dicens. hoc pmittit dñs
 siue ad glé siue ostensione siue
 ad pñi punicoes siue ad peccā
 tis correctione siue ad nra; eru
 ditione. sed ex qua istaz causaz
 detinacoe pmittat hoc latet
 huana idustria induce aiam
 ppt hoc q occulta st dei iudicia
 hoc tu planu e q no sut iusta
 et ideo no pmittat thia sine cau
 sa **¶** Correlariu scdm demon
 no pt imediate et ex se occulta
 cordiu siue cogitacoēs mentis
 huane cognoscere patet qa no pt
 illabi mēti huane ergo zc. Etia
 hoc solius dei e ut dicit actiuu
 pmo de deo q solus nosti corda ho
 minu **¶** Tertio sequit q demon
 no pt occulta seu secreta scēcie
 nre scrutari p se et imediate
Sed dicit oia demon cognoscat
 oia peccā nra p quibus puniri
 debem; cū ipse sit executor iudi
 cis sed multa sunt peccā p qbz
 punēdi sum; q consistit i sola
 cogitacoe et i occulto cordis igit
 zc ptea officiu demonu e actu
 sare scdm q legit **Apokat** in
 pietus e accusator sim cū ergo
 i iudicio argueni de secretissimis
 cogitacoib; uidet q hec no lateat
 accusatore demonē **Ptea** quia
 no aoz e opatio q potētia et

potētia q sbā qā p cogitacōem opa
 nomis et potēcie puenit i cog
 nitōem sbe sed sbā aie nō pt
 late demouē ergo nec e iue
 opatio et psequēs nec cogitacō
 et affectio **¶** Vñ enā btus dyom
 sius dicit q sbe spirituales st
 sicut specula et ergo sicut specu
 lū qm sbiat alicui nō solū reu
 rpsctat scipm sed enā omie q re
 luctet i ipm **¶** Ita demon si ituct
 et aspicit aiam nō solū uidet
 ipam qtu ad sbam sed omie q
 e i ipa **Rndet** ad pñu et pro
 rnsione ad ipm et alia e scēdū
 q sicut deus volūtati rōnalis
 creature dedit dominū siue
 arbitriū tu nulla p̄sudet nisi
 diuina potētia sic eius igni
 ue potēcie dedit scēcie secretū
 tuū secreta et p̄funda nō pene
 trat nisi diuina sapiā ideo nullā
 creatura pt scēcie huane cog
 noste secreta nisi p signa uel
 uicturas salis ex signis corpa
 libus extioribus puta ex imu
 tate vultus **Sicut** dicit **In**
 vultu legit ois secreta volūtatis
Et ex motu cordis sicut p qlitate
 pulsus enā passiones a medicis
 cognoscūt vel enā p uicturas
 ex aliis signis uel dei reuelacoe
 aut hois denūciacoe siue direc
 tione **Et** qā pauca sunt ita se
 creta q nō pdeant i opa p̄tiora
 uel appareāt p signa extiora
 faciei ul p signa cordis qd di
 uersimode mouet scdm diuisi
 tate affectionū **Hinc** e q mlte
 cogitacoēs et affectiones nre de
 phendi pnt a malignis sp̄itib;

8
nisi accedat dei virtute. **P** hoc patet
ad p̄mū licet eū p̄cā n̄a ignos-
cat et signis et naturis ul' deo re-
uelante sibi tāq̄ tortori malefō-
rū q̄ quidē deus p̄ se tāq̄ iudex
seu p̄ alios tāq̄ nūcios iudicis
saluet bonos angelos p̄cipiat
p̄cā puniēdoz/ nō t̄n cognoscat
illa et se et imē^{te} p̄ idē patet ad
sc̄d̄m. **A**d t̄nū r̄ndet q̄ verū ē
de opacōe certifica de int̄ifica
aut nō sc̄p̄ habet vitatē multā
eū res sūt nobis note quaz v̄ti-
tes et opacōes nos latēt. **E**tiam
posset dici q̄ hoc eēt verū de opa-
none naturali nō volūtaria. **V**n̄
licet s̄bā sit nota et plus opacō
eius n̄alis p̄ quā notificat quia
plus habet de racōne actualita-
tis et lucis nō ē t̄n ita i volūta-
riē nā licet s̄bā n̄alit se r̄p̄fēt
sicut naturalit̄ ē et se occultare
nō posset. opacō t̄n volūtaria
sicut volūtariē erit i esse ita et
volūtariē manifestat q̄n homo
vult. t̄nā aut sūt q̄ latēt i seō
cordis et sc̄iē n̄e. **I**deo q̄n
demon possit vidē aiām p̄p̄ia
virtute nō t̄n p̄t illā sc̄p̄icē q̄ ad
oīa. **N**ec ē silē de speculo naturali
et volūtario quia speculū n̄ale
sicut naturalit̄ suscipit ita et
naturalit̄ reddit et ita nichil oc-
cultat et ideo speculū sibi opposi-
tū nō solū ip̄m sed om̄e q̄ lucet
i eo r̄p̄f̄tat. **S**peculū aut volū-
tariū nō ē i actu manifestacōis
eoz q̄ i se stinet nisi ai hoc vult
et sūt volūtas et t̄lē ē speculum
sp̄uale. **C**ōclusio sc̄d̄a mediātē
iūsmutacōe phantasmātū p̄t

demon uel alius sp̄s creatā in-
aone seu intellm̄ hoīs iūmutāe.
Pbat̄ur. **N**ā si deus p̄mittet
tunc nūq̄ fuit hō ita sapiens q̄n
demon deordmādo et distrahēdo
sua phantasmata posset deū t̄n
i p̄dicē q̄ nesciret v̄nā facilmā
racōne formaē. **E**t ecōt si vellz
deus sp̄s bonus uel malus pos-
set multū iūuāe hoīem in racō-
nū formatōe et multarū veritatū
muestigacōne et hoc uel sp̄eres
in sensibz intellōibz sopitas et
abscōnditas exotando et secūdu
debitū ordmē ad fantasmātū or-
ganū reducēdo. **V**el etiā sp̄es
quibz actualit̄ hō v̄t² bene dis-
ponēdo et ordmādo resp̄ū verita-
tatis p̄t̄ inquirēdo. **N**ā secūdu
q̄ phantasmata magis ordmate
se habent in fantasia resp̄ū ali-
cuius inquirēdo veritatis secūdu
hoc meliōr ordmē p̄ueniūt ad in-
telligm̄ in virtute lucis intellūs
agentis et p̄sc̄p̄s r̄cius et clā-
ūs hō deūit i cognōz huiusmōi
veritatis. **C**ōrelariē sequit̄ q̄ tā
mali q̄ boni angeli possūt cog-
nitiōes bonas uel malas iūmittē
sed t̄n diffēnt. **P**atet q̄ mali
solū illudm̄do phantasmata habita
uel offēdo nō habita ut secūdu
eoz opacōes diuersas possunt
noue intencōes ab eis accipi q̄n
intellūs non cogat̄ eas suscipē
q̄ p̄t obiectū et potēciā cognos-
centē exigit̄ ad actualē cogmō-
nē intencō cognoscētis uel per se
sū uel per intelligm̄. **B**onū aut sp̄s
etiā dicit̄ in intelligm̄ ip̄mē p̄t̄
q̄ secūdu Augustinū opant̄ in

intelligentias nras inris qbusda
 modis hoc e aut mptu lumen
 mtellais nri qfortatur per itellai
 ale lumē iporu. Sed hoc demōibg
 nō opetit q quus naturale lumē
 eoru sit efficacius q lumē mtellais
 nri tñ lue grē non sūt pfecti s
 tenebris culpe vndiq obubriati
 et deo nō mtendūt iudiciū rōms
 nre rectificacē s alia nobis ostede
 ex quibg decipiam q faciūt fan
 tasmata illustrado. Sed dices glō.
 Bede sup illo matheti xv. Non
 qd mirat in os cominat hoīem
 sed que de corde exiit cogitacōes
 male dicit. dyabolus nō ē malariū
 cogitacōnū tmissor. Pretea m
 chyl nobis mtimus est q nra
 cogitacō. ergo si dyabolus pōt co
 gitacōes tmitte pōt ad mtiora
 nra spūalia mtiorē s hoc mtū
 aliud ē q illabi sed hoc nō pōt ut
 sup dōm ē. igit. it. Pretea tūo
 si sic sequet q natio et qpulsiue
 cogitacōes mala et per qseqs
 natio habem cogitacōnes ma
 las q nō videt ee verū q tunc
 nō eēt culpabiles et nō ascen
 dent de cordibg nris. ¶ Solu
 tioe illorū ē sciendū q tmissio
 dicit actū cui affectus tmitatur
 in eo q mtus ē. Hūc aut actū
 pōt dicit duplicat respai illius ef
 fctus videlicet aut sicut cause pn
 cipalit agētis et efficiētis aut si
 aut exatantis et mpellētis.
 Primo mō accipit ppe et sic
 opetit soli deo respai aie q ipē
 solus ē qui per modū pncipalis
 agentis pōt in eius itimis cogi
 tacōes et affectōes gignē et for

mae. ¶ 2° mō accipit large et
 et inng ppe q tmissio de rōne
 sui nois importat quda vltitē
 per auctoitate sufficientē res
 pti effctus. Et sic hoc secūdo
 mō opetit demōi respai aie et
 tūc mtū aliud ē cogitacōes m
 mtte q eas suggerē et ad eas ex
 atae et mpellere qd demon face
 pōt offerendo fantasmata mala
 et bonus angelus pōt bonas co
 gitacōes illo mō face offerendo
 fantasmata bona. Et sicut homo
 pōt bonas uel malas cogitacōes
 mmtte dando aliei mteiam co
 gitandi bona uel mala et per hoc
 patet solucio pprim et secūdi
 argumetorū. Ad tertū respon
 detur a diuisis diuisimode. Et
 quida ei dicit q possunt nos
 compelle ad cogitandū mala
 seu ad cogitacōes malorū enā
 nctario non ad cogitacōes ma
 las. Cogitacō ei que ē de malo
 nō ē mala nisi ea comitetur
 affectio mala que ē in pte nra.
 Alijs veō alit videt et pbabili
 us secūdu bonā venturā q nō
 possunt face aliq quo facto ne
 cessario cogitemq mala nisi in
 casu videlicet cū cogitacō aie
 nō ē circa vtilia occupata. cū ei
 euagatur et ē onosa. tūc pōt ei
 dyabolus offerre ymaginem
 turpe et vanā quo facto nctā
 rio cogitacō mala nō tñ oport
 tet q male. Et ideo volēt ma
 las cogitacōes et ymaginacō
 nes effugē solliate et diligēt
 cauedū ē ne qtingat aliqn ai
 mū a bonis et ab vtilibg cogita

ti

comibz renouari. hoc tñ difficile
est nisi ei q̄ sollicito t̄ m bonis
anim exerceat cui multo facilius
ē et delcabilius t̄ bonis usai
cogitacombz q̄ sit vris carna
libz m fedis et turpibz p̄ma
gimbz et tñ de secundo. Qñ
tū ad tertiu non ē dubiu qñ
demon uel alius spūs creatus
possit agē m appetitū seu affec
tum sensitiuū et ipm mouē i
mediate scdm q̄ patet i p̄ma
pte huius articuli. ideo solū intel
ligatur hic de appetitu seu affcū
sittellāno que est volūtas. Co
clusio p̄ma. demon uel alius
spūs creatus directe et imediate
nō p̄t mouē appetitū seu affcū.
P̄batur q̄ substantia spūalis i
bi ē ubi opatur. si ergo opatur
ibi imediate ergo est ibi m
mediate. s̄ demon nō p̄t esse
directe et imediate i hoīs volū
tate q̄ alias p̄fundat se m ea
ex quo utriusq̄ ē indiuisibile et
per q̄ seq̄s illaberet̄ et qd̄ est
falsū. Secūda conclusio. demon
uel alius spūs creatus p̄t allec
tū seu p̄suasīue mouē affectū
sue volūtatē. P̄bat̄ q̄ appeti
tus sensitiuus trahit appetitū
intellcūū et euerso hoc patet
ex de aia. ergo demon uel alius
spūs mouēdo appetitū sensitiuū
p̄t allcē et etiā mouē hoīs vo
lūtatē licet nō possit vncē nisi
volūtatē q̄sentiatē. hoc at̄ modo
cū appetitu sensitiuus diuidatur
m irascibile et concupiscibile p̄t
pauē m irascibili p̄t q̄uē su
calidi sanguis circa cor q̄ facere

p̄t uel etiā sanguinē sc̄m augē
q̄ hō etiā mansuetq̄ alias ex na
tūa valde irascatur uel prius im
ta magis ad irā accēdatur. sicut
euerso bonus spūs p̄t distīnē
illā supfluitatē sanguinis a corde
ad alias ptes corpis ita q̄ tūc qui
fuit iratus efficiat̄ mansuetus.
Et eodē mō de concupiscibili bonq̄
spūs calefactūa circa renes q̄bz
homo naturalit̄ ad venerea mē
dū inclinat̄ p̄t remouē distīn
hedo uel aliq̄ refrigeratūa adhibē
do et sic tēptacionē extingvere.
Malq̄ vō spūs q̄tūa hoīs fa
ciēdo causat tēptacionē et motū
m vītute concupiscibili. Etia bonq̄
spūs uel malq̄ ordmādo fantas
mata ad bonū uel ad malū p̄t
mataē p̄suasīue ad cogitacōnes
bonas uel malas. Et sic intelli
genda sūt uba Bede qui tūctū
do illud actūū q̄nto. Cur tēpta
uit sathanas cor tuū. At̄ satha
nas implet cor aliusq̄ callida et
fraudentq̄ deceptioē aīam m
affectū malicie trahens per cogi
tacionēs et incendia vīcorū. Un
de ergo ad eūdē sensū beatus thē
rommā dicit. Arguedi sūt qui
cogitacionēs a dyabolo imitti pu
tant et nō ex p̄ma nasci volun
tate. dyabolus adiutor eē et m
cētor malariū cogitacionū p̄t auc
tor earū eē nō p̄t. Vbi nōn
dū q̄ secūdu bonā vāriā super
sc̄do s̄marū distīctōne octaua q̄
tūōe q̄nta. Incēde ē artus trāsta
tus a corpālibz ad spūalia. m cor
pālibz at̄ incēde nō ē ignē ge
neare s̄ potius igni pabulū mīstē

uel applicado igne gubstibili uel
 gubstibile igni. Sic et i spuali
 bg. Agms at iste gupiscetia
 e siue libido puerfa. **P**abulu
 istus sut cogitaoes et affecti
 ones carnales et terrene et de
 lectatioes fede. Et ita mrede
 m spualibg no tantum accipi
 tur respai affectionu ymo eaa
 cogitacionu et respai vitaruz
 non diat actiua sicut pncipali
 t agentis sed solu sicut excita
 tis et submstrib. **H**ed q dpa
 bolus pt ad nos malas cogita
 noes et affectiones excitareli
 ret no possit eas i nobis sua
 pte pte pte. Ideo recte et pte
 a sas et a doctoibg saae scip
 ture mctor diat no imssor.
Ate saus thomas m scripto sup
 sedo questioe qnta ponet aliu
 modu diat. Demones diat
 tur mctores mptu ferue fa
 aut sanguine et sic aia ad co
 cupiscendu disponitur. **I**n vo
 luntate at iprimie solus dei qd
 e ppt libertate voluntatis que e
 sui actus dna et no cogitur
 ab obiecto sicut mtellcus cogit
 demonstratioe. **U**nde patet ex
 istis et pdictis q demones i
 primut m fantasmat. sed a
 gelibom eaa m mtellqm. **d**e
 at solg i voluntate. ~~i voluntate~~
 et tm de tercio et per qseqs de
 toto articulo primo.
Sequitur 2m articulu.

qnt ad

Quanti ad secundu actiu
 lu videlicet utru late
 possit quis uti msteio demo
 nu utpote ad pnuaduu futua
 ad reueladu occulta atq ad ex
 tendu alia quecuqz quibz se
 miseret opa et an ea hoi pos
 sint reuelae. **E**cce duo tangu
 tur hic que sut de i demonibg
 scilicet scia m re et potetia i
 ope m eis sut qbg multas il
 ludut deo pmitte. q alias
 no possent exequi aliqd illozu.
Sed quae deus pmitit dicit
 msta et eaa dictu e prius.
Sed hic duo sunt dicenda. **P**ri
 mu respicit sciam reueladi
 secundu potetia opandi. **S**ut
 at hic tria videda videlicet pri
 mu utru demon cognoscat fu
 tua et occulta reuelada et an
 aliq possit sua potetia. **S**ecundu
 utru homo late possit uti m
 steio eius ad eade. **3m** quot mo
 dis hoies utat eius msteio.
Qntu ad primu e sciendu
 q demones multa cognoscut
 et scut s qualu et quomo dif
 figle e dice dimissis tn opim
 oibus hinc inde dicedis secundu
 q diat saus thomas pte prima
 questioe sevagesima quarta
 articulo primo m solutioe qn
 ti argumeti q demones tribus
 modis cognoscut aliq peitate.
Uno mo natie sue subtilitate
 q licet sint obtenebrati per
 priuacione luis gracie sut tn

lucidi lumine intellectualis nature.
Unde spiritus ad mentem eorum habet
similitudinem suae species sibi generatas
intelligibiles omnium creaturarum quales
tam materialium quam spiritualium tam
universalium quam singularium non
ab ipsis creaturis abstractas sed a
deo qui est creaturarum causa. et in
quo primo similitudines rerum omnium
existunt. Per has igitur naturaliter
cognoscunt et videt ea que sunt
uel fuerunt et etiam multa futura
ut infra dicitur. et hoc habitu
uel actu. habitu semper actu at
quibus et quibus non quod non semper
actu omnia considerant secundum habitum
specierum. secundum quod Augustinus dicit
super genesim ad litteram potest
in spirituali facilitate quicunque volu-
erit cuncta videre prout et idiffert
distans et proinquinum secundum locum
non est mouet localiter propter cogniti-
onem sed propter operationem. Ex quo patet
quod cognitio naturalis in demonibus
non est diminuta ut idem dicit
ubi super in corpore questionibus. Alio
modo per revelationem a sanctis ange-
lis cum quibus licet non queant
per conformitatem voluntatis queunt
tamen similitudinem nature intellectualis
secundum quam possunt accipere quod aliis
manifestat sicut etiam quibus aliqua
falsi prophetere fecerunt. et modo per
experientiam longi temporis non
quasi a sensu ampuetates sed dum
in rebus singularibus applet similitudo
speciei eius intelligibilis quia habet
naturaliter sibi inditam aliquam cognos-
centiam que non prognouerit
futura que videlicet in scriptis sunt

talia naturaliter cognoscunt que iam in natura
rerum sunt uel que fuerunt. propter
quod ulterius sciendum quod ut prefatus
doctor dicit. Secunda secunda questione
nonagesima tertia articulo pri-
mo quod futura dupliciter prognoscantur
possunt. Uno modo in suis causis.
Alio modo in scriptis. Cause autem
futurorum tripliciter se habent quedam
autem producantur ex necessitate et semper
suos effectus futuros que sunt
secundum bonam venturam super secundo
secundum distinctionem nona futura
habentia causa derivata et infallibi-
le. sicut illa que attenduntur circa
motum corporum superiorum in quibus
est derivatio et omnis impedimentum remo-
cio. Hoc est verum secundum communem
nature creatum que etiam quiter serua-
tur secundum Augustinum quod deus
creaturas que fecit sunt ante ipsos
motus. Quedam vero producantur
suos effectus ut thomas dicit non
ex necessitate et semper. sed ut in
pluribus modo tamen deficiunt sed
tamen possunt deficere ut bona ven-
tura dicit. quod licet habeat causa
derivata sed tamen fallibile ut pote
sunt illa que sunt secundum inferiorem
naturam que ideo habent causam de-
rivata quod intentio nature mouet
derivata ad unum. Ideo vero fallibile
quod multiplicat potest occurrere impediri
metu sicut illa que hic naturaliter
creantur. Quedam vero cause sunt
que si secundum se considerantur habent
se ad utrumlibet quod proprie videt
de potentibus rationalibus que se habent
ad opposita secundum philosophum et tales
effus uel etiam si que effectus ut in

paucioribus casu accidit ex naturalibus
 causis uel si a fortuna et agentibus
 a proposito. Propterea dicit iterum bo-
na ventura quod talia habeat causa
denata et fallibile quod sunt a volunta-
te nostra quod indeniata est ut dictum est
ad opposita siue propter hoc quod est
ad opposita fallibilis. quod possunt
etiam volenti proficere occurrere multa
impedimenta. Alio modo cognoscunt
futura et scimus quod prima quod est solus
dei ut videbitur. 3o modo notandum
est quod demones et alii spiritus creati
omnia cognoscunt et vident quod sunt
sub isto genere secundum quod dicit iohannes
climacus in libro de tyg-
ta gradibus. Nam inquit cum spiritus
sunt que mensura sunt hunc aerem
intelligunt et videt et nec solum
quod sunt et principate sunt et etiam
que facta sunt puta furta et mala
et. His promissis sit conclusio pri-
ma ista loquendo de causis futurorum.
Primo modo demones et alii spiritus
creati multa futura possunt pre-
cognoscere et scire etiam etiam male-
fici ad notitiam que habet per
quandam arte uel experientiam in qua
notitia presupponitur quibus cursus
causarum. Probatur demon potest scire
certa notitia effectus futurorum
necessarios ex suarum causarum
notitia prius quod enunciant. Probatur
quod ut sic multi homines hoc scire
possunt ergo demones. Probatur
antecedens quod scire est causam tunc cog-
noscere et quoniam illud est causa et non
et magis aliter se habet ut dicitur pri-
mo posteriorum. Conclusio tamen
tenet cum demones quadruplice habe-

ant prognatiua super homines ut
 dicit Augustinus super gene-
sim ad litteram videlicet iuge-
ni perperitiam multa experientiam
dolosam cautela aliena doctrina
uel secundum modos tres deos et nota-
bili primo. Correlacione sequitur
quod ex consideratione talium causarum
tam spiritus creati quod omnes astrologi
perueniunt possunt eclipses et quatuor-
tionem stellarum futuram et alia
huiusmodi ut sole oriri etiam et
hoc per viam nature non autem secundum
phat quod demones et etiam homines
de futuris certis et necessariis
omnino sciam habere non possunt
patet quod nesciunt utrum cause ta-
lium futurorum impediatur a causa
superiori quod modum sepe factum
est puta quoniam sol stetit tempore
iosue retrocessit tempore egi-
ptie obscuratus fuit in plenilunio
tempore passionis domini. Secunda con-
clusio loquendo de causis futurorum
secundo modo demones alii spiritus crea-
ti et etiam homines ex eis possunt
scire futura et si non per certitudi-
nem tamen per quendam quietudinem probatur
quod talibus causis statibus fiunt
et ut in pluribus sequitur effectus.
2o. Sic enim astrologi per conside-
rationem stellarum quedam pronosticant
et perueniunt possunt de pluri-
bus et sciatibus et medicis de san-
tate egritudinis et morte sed quod
ex variis causis particularibus effect-
us futuris impediatur potest ergo
interdum fallit et hoc tamen per de-
um quod agentia alia et patientia
particularia dispositione varia

ocurrere imo et impedire. Cor-
relate sequitur qd tam deones
q etia hoies pnt pnuando
futura huiusmodi falli et fallere
et sepe falsum p verodice igitur
et. Secundo sequitur qd fatuū sit
qntu ad tales effus futuros ab-
solute pnuāe et eis crede. Ter-
cia conclusio loqdo de causis tūo
mō respū futurū effectuum
habentibz se ad vtrūlibet deones
net alij spūs creati net etia ho-
mies possunt naturalit' futūa
certitudinalit' prognosce net
etia pnuāe. Obatur qd oē
qd certitudinalit' prognosatur
cognoscat' m se uel m sua cau-
sa sed futurū qm gēns ad vtrū-
libet net a demone uel ab hoie
cognoscat' m se patet qd si sic
non eet illi futurū sed pntens
qd nō possunt qsideare talia
misi cū sint pnuā. ex quo cog-
natio creature pendet ex rei
pnuā. Considerare et huiusmodi
m seipis anq' fiant ē dei pnuā
qui solus i eternitate videt ea
que futūa sunt q' pnuā ppter
qd dicit' p'p' q' d' ragesimo p'p'.
Annūciare que futūa sunt m
futurū et scē qm dñ estis
vos net m sua causa detiate
cognoscat' qd eius causa p'p' q'
ē mutabilis p'p' q' si habet causa
necessariā et mutabile tūc nō
eet qm gēns et necessariū.
Correlariū primū qd ois qui
huiusmodi futūa pnosce se di-
cit aut pnuāe quocūq' mō
psupserit nisi deo reuelate

manifeste se deū facit et verū
deū blasphemat p'p' q' usurpat
sibi qd dei ē q' solus deus no-
uit talia futūa ex se et m se
et per q'sēp' her' p'rogmāo fu-
turū talit' uel dei ē uel a deo.
Et ideo cū talia futūa p'di-
tur p'dictio illa 'diuina' dicit'
ut post dicitur qd talis ē actū
diuina. 2° sequit' qd deones
dicē per seipos futūa qm gēna
certitudinalit' siue a demōibz
ipis fiat siue a q'buscūq' alijs ē
blasphemāe deū infidelit' agē
et ydolatrā cōmittē p'p' cū
demōibz sup'bis maxie deside-
rātibz cultū latrē honorāi ydā
exhibetur uel ascribitur. 3°
sequit' qd quis demones non
possunt per seipos futūa qm
gēna scie certitudinalit' tamē
freq' ea p'diāt. Prima p'p'
patet ex dictis iā p'p'ie. Secūda
p'p' patet ex p'cedentibz qd eū-
tū futurū aliquo mō possunt
p'ntāe. Hoc at' ē qd dupliat'
ut bona ventūa dicit' sup' distic-
tione septimā scd' per distic-
tione sup' allegatā bti Augustini
quā exponēdo dicit' sensū per-
spiciat' tūc intelligit' respū
aliquoz qm videlicet distinguit'
et qsideant ad qd inclinat'
affectio nra uel que sint inducēda
uel retrahēda. Expeleucia
temporū qd ex talibz videt ta-
lia accidēd' dolosa cautela cū p'p'it
alij face et p'diāt qd aliud sit fac-
turus aliena doctrina qm iusto dei

iudicio pmittit addit ab age
 lis et sic patet q demones fu
 tura qmgenca et si possunt
 pbabilu pntale no tn possunt
 certitudinalu pntae. **¶** to sequit
 q licet astronomi uel etia deo
 nes qactuado siue fm lege
 astrozu utpote qn dnat stella
 que habet rpressionē super di
 uersos huores dispositiue ad di
 uersos mores et humoꝝ affec
 tiones possunt vera p dice exte
 dendo tunc uel vni astroꝝ
 fm dyabolica gmerca q iut
 incipit errae pmo et falsa
 pntae nisi affit dyabolus
 qui licet qnq veru faciat eos
 dice fregit tunc cu toto auxilio
 demonu falsa p dicit et decipi
 ut. **¶** Sed tanta e demonu astu
 cia q ita sciut occultae fraude
 sua ut ostendat errore siue de
 factu fuisse i astronomo qfideia
 te no m arte aut dyabolo affit
 tate. **¶** Et queda dicta e sciendu
 q demones duphat ad decipie
 du futia p dicit uel suos p dice
 faciut. **¶** Uno mo cognoscedo
 causas determinatas certitudia
 ut respai aliquozu effectuum
 futuozu per natuam sicut mor
 te et illos reuelat sepe hys quos
 deceperit uel decipe voluit siue
 uigilates aut etia dormetes.
¶ Unde iohanes climacus ubi
 sup dicit. deones mtelligetes
 aliq moriete per sopma m
 hys que magis lenes sut et va
 m m angelu lucas et martiru

specie se transformant et ipos ad
 nos uenit per sopma monst
 uerit. **¶** Vigilantes uero de eozu
 repntatioe pna et elato gau
 dio dimererut. **¶** Itē ut wil
 helmꝝ libro de vniuerso dicit
 loquēs de malis angelis q m
 multis locis desertis apparuerit
 nulla alia ludificatione exer
 centes nisi q hoies videant
 aut cognoscat q de causa mibi
 sint et illa no e modica ludifi
 catio cu pnotatio magna sit
 ad hoc ut qsulat uel requiratur.
¶ Est a her qmquacio via ad
 decepōnes homi qui pm sut
 ad familiaritate eozu qd li
 bet apparet curiosis et astucia
 ipozu ignoratibz ut sic puocet
 eos ad colloꝝ nes eozu et fa
 miliaritate qrenda. **¶** Et qd
 no e eis credendu licet veru
 p dicit q fallibilu hoc faciut
 et multa falsa tmsret. **¶** Unde
 beato augustinus de doctrina
 xpiana. **¶** Accipit a plerūq po
 testate et morbos imitte et
 ipm aere uiciado morbidu
 reddē et pueris atq amatoibz
 terrenozu qmodozu malefca
 suade de quozu moibz certi
 sunt q sut eis talia suadetibz
 qsensuri et suadetibz modis q
 busda per illa subtilitate corpa
 homi no senaequ penetrado
 et se cogitacombz eozu per y
 maginaia queda visa mscedo
 siue uigilaciu siue dormetiū
 et hoc totu dolose ad decipiedu

et per q̄sp̄s eis nō ē credendū.
Ad q̄d horiat̄ beatus anthomius
dicens. Si at̄ et diuinationem
se habē silantes venturos finit̄s
nūciauerit et affuerit nec sic
fides adhibeda ē mendacibus.
Ob id et p̄resse venētes ut cre-
dulitas sibi paretur ex nūcio
et postea habeat̄ adit̄ ex credu-
litate fallacie. Verū in hoc nul-
lū xp̄iano debet eē miraculum
cū non tm̄ qui leuitate natūe
per cūcta distarūt et volitant
valeat. Pueniē gradit̄es sed
hoiesq̄ equorū velocitate par-
retes nūciat̄ hoies affuturos.
nō ē ea que non dū cepta sūt
referūt q̄ deus solus q̄saus est
futurū sed quorū q̄spiciūt in
actu maū eorū sibi tamq̄ de
futuris apud ignaros vendicat̄
notione. Sic de inundatione
aquarū puta mli uel alieius
cū in remotis viderit pluuias
ex quibz inundatioēs demire
q̄suerūt p̄curētes nūciant
q̄d etiā hoies facent si tam ce-
leit̄ p̄ire possent s̄ si forte q̄-
tigit̄ ut dei nutu ad finē cep-
tā nō pueniāt hoc ē si aut vi-
ator media regrediat̄ via aut
suspense nubes ad aliū celi car-
dine deferatur tūc decipiētū
vna cū credētibz error apertur
het q̄genitatis fuere p̄ncipia.
Et cōcludit beatus anthomius
quādū ē ergo non p̄stare que
veniat̄ sed implē que iussa sūt.
Sed forte dices ex quo tam dolo-
si sūt et ita se tr̄sfigurare mā-

gely lucis sūt et sub spē boni
multa falsa et mala. p̄mo et
bona suade q̄suerūt quale
er̄go remediū habē potes cont̄
eorū fraude. Respondet q̄ hoc
ē geneale remediū falsitatis eo-
rū et suorū membrorū si effectus
non sequit̄ ut dicit̄ in deut̄
no mo xpm. Vel si effectus
sequit̄ ad hoc tamē tendit ut
hō a deo suo ved̄ abstrahatur et
a cultu suo de quo deut̄onomij
tercigdecimo. Vbi dicit̄ si sur-
reperit̄ r̄. 2^m remediū ē recte
iōms iudiciū ad q̄d ē ualde atte-
dendū q̄ s̄m origene. Quidq̄
p̄t̄ rectā rationē ab hoibz evertē-
tur nō p̄ter demones sūt sicut
isti qui sacris scriptis credūt hoc
facilit̄ et aperte q̄prehēdūt. Et
origenes sup̄ illo iohāms octauo.
Demoniū habes. 3^m ē sacre
scriptule testimoniū q̄ q̄d hinc
grūm videtur nō est accipien-
dū. Alia remedia p̄mit̄ bona v̄e-
tūa sup̄ tū sententiariū disti-
tioē nona que ad hoc tendūt q̄
hō nō cito credat̄ huiusmōi appa-
ritōmbz et reuelatōmbz q̄ sc̄p̄-
tūa nos amonet nō cito credē-
p̄t̄ multas deceptiones. Vnde
hoc patet mathei xpm̄ et p̄
iohāms q̄nto. Omn̄ spiritul̄ no-
lite credē sed p̄bate sp̄s an deo ē
sint. Suspendē ergo debet hō
discret̄ iudiciū credulitatis sue.
Nā sapiens dicit̄. Qui cito cre-
dit̄ leuis ē corde et fortassis etiā
inflat̄ corde dū ad tales visiones
et reuelationes ydoneū se esti-
mat et eas desideat. Sūt em̄

ponus formidare q̄ desiderade
 Narra² ei de quoda sc̄o p̄re q̄
 ai ei demon i spe xpi appareret
 alle clausis oculis dixit se i hac
 vita xpm nolle vide et sic de
 mon eius huilitate q̄fusa stati
 euauuit. Etont de pluribz nar
 rat² qui se ad visiones ydoneos
 reputauerunt et desideauerunt q̄
 m multas infamas falsas et et
 rores p̄cipitali sut. Vnde refert
 abbas moyses in sua collacione
 quomo quida senex qui q̄nquagi
 ta t̄ms in hemo gstatuto singu
 lato districtone q̄tineatenuit
 et tamen p̄t idisarcione et sm
 gularitate decepto per angelu
 sathane i spe boni angeli que
 summa ueneacione suscipiens eu
 gstatuto se in puteu pfundissimu
 p̄cipitauit. q̄ si suaseat q̄ virtu
 tu suaru merito nequa q̄ posset
 villo discrimi subiacere. Itē nar
 ratur ibide q̄lud quoda mochu
 pbate vite gstatutu in hemo de
 cepit cui suggestit q̄ p̄ multitu
 dine laboru suoru ac suis virtu
 tibz excedet oēs alios in hemo
 gstatutos. Vnde post multiplicē
 sibi scam reuelacione qua semp
 vera repperit ex q̄ ipm angela
 lucis ee credebat. Demon oste
 dit sibi plm xpianu cu fidei
 p̄ncipibz aplis et martiribus
 tenebrosu et tetru ac multipli
 cit deformatu. Etont iudeoru
 plebe sibi ostendit maxio luce
 chorustante et in sumo gaudio
 exultante. suades sibi q̄ si uallet
 iporu gaudio p̄iceps fieri q̄ se p

mittet arcuadi qd et fecit suis
 iniquis psuasioibz acq̄escens
 Bilis de multis alijs q̄ referunt²
 Ex istis patet q̄ peltilosū sit
 hoem in expertu in dyaboli tēp
 tacionibz eligē solitaria vita sm
 sm thoma qui dicit q̄ sit peri
 culosissimu nisi ho tā expertus
 eet q̄ nō indiget alterius gstatuto
 et auxilio. P̄tea dicit² etriastes
 q̄to. De homi soli q̄cū cendit
 nō habet subleuare se r̄. Vnde
 et b̄tus bernardus in sermone
 dicit q̄ sit tēptae deum
 in nup querso et ip̄facto p̄pter
 astucias q̄ innumēabiles dyaboli.
 Consultat ergo q̄ ho penitens
 potius primo vadat ad vna scam
 et appbata ggregatione bonoru
 homi et ibi primo pficiat donec
 pficiat² et tandē si voluerit ad
 heremū vadat de herēa t̄n eoru
 qui hoc habet indulgē sic tēpoē
 p̄m i egipto fiebat qui suis hac
 doctrina et exēplū dederūt. Et
 ut bernardus dicit ubi sup et si
 q̄busdā sc̄is hoc priuilegiū datū
 ē nō t̄n trahendū ē in exēplū q̄
 secūdu eūde et b̄m iheronimu
 priuilegia paucoru nō sut sumē
 da i exēplū sed hoies debet sequi
 tione recta et gstatuto sapientū et via
 rōmune secūdu sacra scriptura
 et statuta p̄m qui experti de sc̄au
 de demonū in multis deceptis
 qui nō habuerūt exitū bonū via
 rē q̄les mō sut plures hē mte ḡos
 si rustici r̄auo aliq̄ sc̄etes et nichil
 nisi victū corpale querētes uel

25

modicum amplius quorum aliquid uel
aliquae sunt diuina reuelantes fu-
tura et occulta. Alii benediciunt
bruta animalia turpis lucris gratia
et ita de ceteris de quibus potest
apertius. **E**stimo autem saluo meliori
iudicio tales melius non esse in ta-
li statu quam esse. et forte casus eorum
destruere quam construere propter uarias in-
iurias et per ipsos deceptions ac
dyaboli illusiones. Aliud remedium
potest bona uentura dicens. **O**ro
ne uidelicet ad deum mentis mentem
que ad ipsum reuertat ut cor eius
illuminet. Aliud fecerunt sancte uirgi-
nes Iuliana que instinctu diui-
no dyabolum suadet ei post va-
rias passiones quam iudicia sentiat
ad matrimonium et ad dolorum
cultum sub specie boni angeli post
orationem que dicitur ad deum flens.
One ostende michi quod sit ille qui
talia michi persuadet et post di-
uinum responsum saluet apprehende-
re ipsum audaciter apprehendit et ipsum
post opprobria plurima uictum
post se haurit et in locum spurcissimum
simul peruenit. **I**tem patet hoc
de sancta margareta quam ipsum suadet
iniqua facta oratione ut eam uel ap-
paruit in specie humana apprehendit
et in terram deiecit dicens. **S**ter-
ne te sub pedibus fragilis femine
crudelis bestia. Aliud remedium
est signatio signaculo crucis. **I**n
de dicitur satis anthomius. **S**olet
deones nocte uerentes angelos
de se fingere laudare studium mi-
raculi perseverantia funia prima pol-
licem quos cum uideritis tam uos quam
domos uias crucis armate sig-
naculo. et gestu dissoluetur in m-

chilum. **C**onclusio quinta demones
cognoscunt uel cognoscere possunt fa-
cilitate occulta tam presentia quam preterita. **P**ro-
ferri ea que ad eorum in effectu sunt
uel fuerunt hominibus quibus ignota.
Hec conclusio possit facilius deduci
ex prioribus quam ex quo sunt spiritus uidet
vel facilius uide possunt omnia que sub aere
continentur et sunt quales sunt furta
et alia huiusmodi crimina salicet ad
ultra et similia. **I**n quo tamen
aduertendum secundum magistrum nicholau-
de luna super xxxv capitulo summa.
dicente quod quanto aliis est subtilioris in-
telleus tanto eius cognitio se exten-
dit ad altiora et ad plura et sic
etiam ad occultiora ad que non potest attingere
cognitio intellectu magis ru-
dis que non potest capere nisi sensibilia
et grossa et primo sensui exteriori
presentia secundum quod est modus suus cognos-
cendi. **S**i hoc est uerum in diuersis
intellectibus eiusdem speciei multo plus
est uerum in intellectibus diuersarum spe-
rum. **H**uiusmodi sunt intellectus huma-
nus et angelicus et ideo cum ange-
lus bonus uel malus sit sublimior
omnis altioris perfectioris quam nature eius
cognitio ad multa se extendit ad que
non potest humana cognitio attingere.
Naturalia autem in demonibus reman-
serunt intacta et ideo eorum cogni-
tio naturalis ad plura se extendit quam
humana. **C**ognitio autem bonorum an-
gelorum adhuc ad plura magis
sunt illuminati lumine gratie diuine re-
uelationibus. **P**atet igitur quod demo-
nes a deo premissi presentia hominibus ali-
quod ueritates eis incognitas et occul-
ta reuelare quodmodum etiam prius
dictum est quod ad plura se extendit eorum
cognitio. **E**t tamen de primo puta-

de scientia reueladi. **Q**uoniam ad
 scindu videlicet an aliq possit
 sua potētia que magna ē. **J**ob xli
~~id est~~ **D**emo nō ē ptās
 sup terra q̄ ei valeat pari ita
 solet q̄ter allegari sed textu sic
 habet nō ē sup tra ptās que ei cō
 paret q̄ scūs ē ut nullū timēt.
Per hoc designat q̄ ptās demo
 nis maior ē ptate auctūz crea
 tūe corpalis. **H**abet et demon ex
 q̄dione natūe sue q̄ in eo remā
 sit integritā q̄ sit superior om̄ cor
 pali creatūa et sic nō timeat eā
 et ita timēt temp̄ i magna et i
 alta sicut ibidē subdit. **O**m̄e sub
 lime videt ip̄e ei ē rex sup oēs
 filios supbie id ē excedit om̄es
 in supbia. **S**ed ē aduertendū s̄m
 alexandri de halen pte secūda dis
 tictioe vicesima q̄ta questione
 vnderā q̄ licet aliq mali āgeli
 sint ex natūa aliqz āgelis et
 om̄ibz hom̄ibz potētiōes bom̄
 tamē āgeli sūt simplici potētiōes
 malis et etiā bom̄ hoies ex grā.
Unde augustinus de moribz ecclie
 nō ē āgelus dū m̄hem̄ deo mēte
 nā potētiō nā si virtū her no
 m̄ata ē que aliq ptate habet i
 hoc mūdo toto mūdo s̄no sub
 limior ē mens m̄herens deo.
Pter q̄ etiā glosa sup uerbo Job
 p̄dicto dicit non ē potestas et
 oīa huāna supēat et si mētis
 scōrū subiacet. **E**xemplū v̄o
 patet i multis scīs martirū q̄f
 scū virginū et aliorū. **E**x h̄is
 statū sequit q̄ nulla alia ptās p̄t
 eū cogē nisi diuina et āgelica ac

huāna nō ex natūa sed ex grātia
 siue virtute diuina. **P**er q̄ dicit
 willhelmus libro de demōibz. **N**i
 chū ē q̄ possit eos cogē nisi uel
 āgeli scī uel creator altissimus et
 b̄ndictis cū nichil aliud inueniatur
 fortius malignis spiritibz. **S**ed
 dicit **T**hobie sexto dicit q̄ āgelus
 raphael dicit thobie innozi fumū
 p̄tūle cordis p̄stis posita super
 carbonēs extricat de gen̄ demōio
 rū ergo expellit et per q̄sequens
 cogit. **R**espondet h̄ra ibidē q̄ fumū
 nō fecit hoc q̄ res corpalis nō agit
 nec imprimat ip̄ure spūale. **S**ed
 per fumū designabat virtū expul
 sua mētoia thobie q̄ fuit virtus
 orōis thobie cuius mēto raphael
 expulit demone sciam liberando
 p̄ter q̄ dicit ibidē octauo capitu
 lo q̄ raphael apprehedit deone et li
 gavit eū in supioribz egypti. **E**x
 h̄is patet ulterius falsitas scribēti
 in libris suis magicis et in suis
 exorcismis et exorcismis et carm
 bus q̄ certis uerbis caractēbus
 figuris et sigms aduuarōmbz
 possit eos cogē ad respondēdū vei
 endū manēdū et opandū et hoc
 virtute artis sue nō in uirtute
 diuine. **Q**uales sūt quidā m̄te
 teos qm̄ bibuli q̄ubriāq̄ fortassis
 et ludores ~~et~~ **u**erissimos exorcismos
 suspiciōsos et nō appatos habētes
 et obseruātiōes filiter supnatias et
 indiscretas nō attedētes ad dcm̄
 saluatoris dicitis. **H**oc gen̄ demo
 morū nō erat nisi in ieiunio et
 orōne. **P**er ha duo s̄m̄ uenēbile

uicoris

bedā inuit² castigatio corporis
ab omibz carnalibz ut caro sit sub
iecta spiritui qm̄ ad ieiunium
et spūs mundus ab omibz pctis spū
alibz et in hoc subiectus deo et
elevator ad ipm̄ qm̄ ad orōnem.
Item tales exorcismos suos debet
ostende suis epīs p̄fertū theologie
et vris canonicis doctozibz infor
mantes accipiendo qbz vti posset
et quibz non. Forte dices tamē
per multos coacti plurima fecerūt
et aduenerūt per eorū voca
tionē igit² r̄. Respondet qd ad
maiorē deceptionē suozū ipi fm̄
gūt se cogi aut per anulos aut
per herbas per circulos p̄ cance
teres per carmina aut per alia
hūmōdi qm̄ non multi veniant
ut faciant id ad qd vocat² volū
tate. Unde scūs thomas pte p̄
ma. questioe centesia q̄ta decima
articulo tercio. Vbi qd dās b̄
augustinus dicit qd demones non
subdūt² actionem celestium corporū
et sic etiā nec homin sal. r̄ qm̄
ad naturale actionē et impulsione
et hoc nec per se nec per acci
dens nec directe nec indirecte.
Per hoc statim patet falsitas
et error quorūdā fatuozū astuz
nomozū diceant se posse face
ymagines sub certa gstellacioe
per virtute sua cogentes deo
nes ut veniat ad illas ymagines
ad opandū queqz mira et ad dā
dū responsa sed si veniūt non
coacti p̄pter duo ut thomas dicit
ibide in solucioe secūdi argumētū
et hoc in certis gstellacōibz p̄o
quidē ut hoies in hūc errorem

inducāt qd credāt aliqd nūmen
ēē in stellis. Sicud p̄nā vetulā
nouū que credidit sole ēē q̄ dea
vocans eā scām dnam et alloq̄
do sole benedixit per eū sub certis
verbis cū obseruacia quadā super
sticiosa que dixit se plus q̄ quadra
ginta annis credidisse hoc et multas
infirmitates curasse. Insuper sic
hodie muerūt hoies scām lapā q̄
cleia luteati et illuteati et qd plus
dolendū quidam magm̄ qui dum
nouulumum primo viderūt flex
is gembz adorant uel deposito ca
putio aut pillo capite inclinato
honorat alloq̄do et suscipiendo
p̄mo plues etiā ieiunāt ipō eodē
die nouulumum siue sit dies d̄m̄ca
in qua secūdu ordinaōne ecclie
non ē ieiunadū p̄ resurrectionis
leticia siue q̄m̄qz alia die etiā si eēt
dies d̄m̄ce natiuitatis q̄ oīa spēm
habent ydolatrie ab ydolatriis relic
te de quibz. Iheremie septio scribit²
q̄ fecerūt placētis regine celū s̄
lune offerendo eas ei. Et qdā volē
tes hoc palliāe dicit qd non honorat
lunā ieiunado r̄ sed oēs scōs quozū
festa et ieiunia madūt i mense
lunacōis v̄se. Ecce qualis ē ista
excusacio qd ieiunāt qm̄ nō ē ieiun
nadiū s̄ die d̄m̄ca uel nō ē ieiun
ū p̄ceptū et ieiunū institutū. ipi
f̄repter t̄ngredūt² et s̄lūt celebra
tione festozū. Et qd spēm mali
habent in tali videt ieiunio
et honōe creatiē irōnabili exhi
bito debito qm̄ ad se qd nō ē eis
p̄ceptibilis nec digna igit² r̄.
P̄ter qd deus verus zelotes s̄m̄
rectū zelū q̄t gwillhelmus dicit lib

de fide et legibus e uehementis amor
 in propria uoce quo aliu ad ea antede
 non paritur nec aliq suspectu cu
 aa habe cu illo scilicet attactu collo
 quu nutu signu neq appmatione
 olla que occasione dae possit adul
 teio. Non ei sufficit ubi q decli
 net aduereu nisi etia declinet adul
 ten spes et suspitiones oesq ei
 de occasiones. Sic et deus i despo
 satu sibi per fide recta uas zelotes
 e noles pati aliqd pductoru in ipis
 ppter qd tepoe uereis legis ut plm
 suu elongaet funditq ab ydolatra
 phibuit non solu ipum sed etia
 pcepta dedit multa que secundu
 litteale sensu videntur absurda et
 nulla utilitate habe q in magna
 utilitate p sensu figuratiuu ha
 bent videlicet remotione ab ydo
 latria et occasioe eius. Unde p
 ceptu fuit maleficos no pazeis
 uine. Exodi xxij^o pnt malefici
 intelligantur incantatores huius
 modi ei hoies ydolatre sunt.
 Et q non in hys solis staret y
 dolatria si uiuere pmittentur
 sed etia puagantur in plm uisi
 sut tolli de medio. Sic etia de ma
 dato quo pceptu fuit q mdu cu
 ouis uel pullis et mte desuper
 incubate non debent simul ser
 uae sed matre pmittit auolare
 deutio nomh xxij^o hoc ei qn
 muenerut traherut ad fecundita
 te et ad fortuna si qseruaretur
 simul et per oppositu ad mfor
 tumu et ad sterilitate qd gentile
 eat. Sic mo uetule dicut in
 uerione acus uel obuli reserua
 tu sit psagiu magne fortune.
 Et per oppositu de muentioe

magm thezauri. Ppter hoc etia
 pcepit oia vasa cooperire et qd
 vasculu no habes opulu imu
 du eet ppter ydolatria quozuda
 qui de nocte aperuit vasa uer
 entibq dnabq hunte et saficie
 cu suis ut oia aperta mueriant
 ad tibu et potu siue epulacione
 ptinencia et sic epulentur et poste
 a habudana impleat et tribuat
 que no sut nisi deones no gme
 detes neq bibetes cu spuis sint
 nisi per apparena ita deceptis
 illudentes. Na s^m crisostomu
 ppter hoies et angelos sut alie
 creatne ronale et ille no sunt
 hoies s^m rei ueritate neq ange
 li sancti ergo deones. Diquide
 etia ppter hoc uisit dñs volens
 plm suu mudu seruae ab ydo
 latria spesq ei post phibitione
 ydolatrie. Exodi xxij^o et xxij^o
 destrui aras et statuas qfingit y
 doloru si ei remanent remanet
 et ista spes ydolatrie. Ppter hoc
 etia ezechias rex destruxit ser
 pente eneu qn pllis uoluit
 ei offerre aliq. lilmis i wo cre
 dens dixit cupru e. Insuper
 posset dae occasione ydolatrie.
 ppter hoc subient no mbris fe
 dus cu eis neq cu dñs eoru et
 no habitet in terra tua subaudis
 ydolatrie et ydola ne forte pentae
 faciat i me. Ppter hoc etia p
 hibuit qfili ariolos aut diuinos
 et obserua sopma et auguria
 et ne tuemetur i istis malefici
 aut incantator id e qui spentes
 aut ranas faciat aut q diuinos
 qfulent oia ei illa declinet ad

numis

pdolatria. Item hac de causa
precepit ut vir in quo phytomica
spus eet occidetur et etia mul
lier ne per diuinatione phyto
mica ad pdolatria apollo nis de
clinet. Spem vero pdolatrie
eode zelo deus phibuit Leuitici
decimo nono. dicens ne in ro
tundu attondebitis coma nec
radetis barba illa ei facebant
pdolatrie in ueneatione pdoloru.
Sicut phibitum fuit eis ne uiri ute
rent uestibz muliebriz et eor.
De hac phibitione dicit deutro
nomij uicesimo secdo. No indu
etur mulier ueste uiri nec pri
utetur ueste feminea abhorabilis
ei apud deum e qua facit hoc quia
mulieres in ueneatione martis
mouerunt uestes et arma uiroru
et uiri in ueneatione ueneis uestes
mulieru. Sic nuc fit in hoibus
xpianis tempore carnis pruuiali
qn seruiunt deo uentris et dee ue
neis tam mulieres q uiri. Itē
mansiones fecerunt super mortuos
ad placandu deum mfeoru et tuc
eat pdolatria uel ut uehemencia
doloris de morte caroru expreme
ret qd adhuc multi faciunt in
morte caroru suoru qd utiqz e de
reliquis sanoru et pdolatrie plu
toms. Augmata uero et figuris
adhuc etia xpianam faciunt et po
tat breuia et in pprijs corpoibz
et in cartis alijs q in rebz uide
licet metallis deserunt que omnia
aut pdolatria ueq sunt aut spes
eius aut ipsius relique de testa
de et xpiane religioni qd res sue
aduerse. Hec ergo oia phibita

sunt ex zelo dei que habet ad a
mmas desponsatas sibi qadmo
du sponsus ad sponsa. Et sic
adulteria spualia suspiciones
eius et occasiones sut phibende
ymo et relique qd hec zelotipz
phibet uxoriz ouete zelo que habz
in ipam. Unde ergo cu iam
sicut tuc plus iudayca pmpit
fimo sit ad pdolatria isto uide
licet tempore quo dei plus a deo
erudita e siles phibitiones et p
reptiones apud nos. ppter siles
causas iuste ac ronabiliter sunt
uerbi gratia. Si quis apud nos
ueller die sabbati cessare a serui
libz opeibz etia ut uacaret oro
in hoc no sustinet etia et hoc
ppter spem iudaycam et si qd ue
tudinaus eet diue in eu uindicare
tur sicut etiam. Eode mo si quis
die ueneis solepne ueller habere
atqz festiuu corripetur ab etia
et phibetur sino qd qz mtena
oe illud facit ppter spem sarra
cite suspitionis. Et ita de mul
tis alijs pferim de reuimo te
pore nouilunij et ab orone.
Sicut oia augua apud nos et
genealit oie genus maleficij.
Sicut si qd eet qd uetudinaus uel
ueller adoraere uersqz aglonē uel
occidete suspiciosz eet et habe
tur suspectus nec sustinetur
ab etia. Eode mo si quis ante
arboze flectet genua et adora
ret etia creatore qd uetudinarie
etia suspectu hoc habet ppter
antiqua pdolatria que sub arbori
bus solebat exercere. Sed qd obs

uaciones sup̄morū augulorum
 stellacionū sternitacionū obuia
 conū dierū et horarū figurarū
 sigmatū caracterū ymaginū
 et impressiōnū astronomicarū
 non solū uicpe sūt ydolatrie s̄
 etiā uere ydolatria cū radiatū
 et m̄tine fuerit p̄sartata ad
 que oīa im̄stet se v̄rtū dyabo
 lica eā sepissime nō uocata et
 si uocata certe uolūtate et non
 coacta ut d̄m̄ ē. **U**nde s̄m̄ au
 gustinū **xxj**o de ciuitate dei
Deones allciūt² per uaria genera
 lapidū herbarū lignozū aialū
 carminū nō ut aialia abis s̄
 ut spūs sigms m̄ptū salicet
 her eis exhibet² in signū diuū
 honois cuius ipi sūt cupidi. **S**ed
 redeūdo ad p̄positū ē sciendum
 q̄ duplex p̄t ee q̄s̄idacio potēcie
 deonū. **U**na respicit eiū na
 tuam. **A**lia corpus medū assūp
 tum et v̄mtū sibi nō ut forme
 s̄ ut motoi representato per corp̄
 mobile. **Q**ntū ad primū dyo
 erūt quidā q̄p̄ erime q̄ demo
 nes eēt aialia ex natura cor
 poreā s̄ imozilia. **U**nde por
 phyrus dicit. **S**umq̄ nos rō
 nales ut d̄m̄ sed mortale additū
 nobis separat nos ab illis. **E**t
 sic etiā quedā v̄ltēius dixerūt
 q̄ ex natura sua possūt generare
 sibi filia qd̄ nō est verū cū fides
 xpiana teneat oēs demones in
 p̄ncipio creacōis celozū esse
 creatos simul. **I**tē si hoc eēt ve
 rū eēt tm̄ multiplicati q̄ q̄
 totū mūdus eēt plenus. **U**nde
 ergo dicendū est q̄ nec poten
 nam generatiua nec nutritiua

nec augmētatiua habeat et sic
 etiā non possūt bibē nec gmedē
 s̄ potētiā motiua habent que
 in intellcū et uolūtate eozū q̄sūt
 s̄m̄ aliquos uel in aliq̄ potēcia
 opētiua siue opētiua h̄ns sup̄
 addita ut alij dicit de quo t̄ p̄posito
 nō ē vis q̄ nō ē dubiū q̄ mag
 nā habeant opandi uirtutē sicut
 m̄s̄a dicitur. **S**ed tūc restat du
 biū an i corp̄ibz assūptis habeant
 potēciā exēndi opa uite q̄tū ad
 uitā uergetatiua sensitua et itel
 lectiua. **E**t uidet² q̄ sic q̄ i corp̄
 bz assūptis uel per ea generant.
Genep̄ septo. **I**ngressi sūt filij dei
 ad filias homi que genuerūt. **E**t
 per filias intelligūtur ut uidet²
 demones. **I**tē gmedūt et bibūt
 loquūt² audiūt et respondent
 ergo sentiūt et intelligūt. **P**re
 terea si nō quae ergo apparet
 cū oculis naribz manibz et
 ita de alijs instrumentis sensiu.
Respondetur per tale q̄clusio
 nē q̄ demones i corp̄ibz assūp
 tis non exercent opa uite. **D**
 bat² q̄ corpa eozū non uiuūt
 ergo nec opa uite per ea exer
 re possunt. **A**ntedens p̄batur
 q̄ non sunt uerā corpa huāna
 nec habent uerā formā et q̄plex
 ionē corporū huānozū nec etiā
 organizacōnē q̄pletā sed solam
 effigie. **I**git² et. **L**icet ergo nō
 habeant opa uite p̄prie d̄ca ha
 bent tamen opaciones quodā
 mō h̄ns q̄formes uel quo ad ali
 qd̄ nā quedā opa uiuētū habet
 aliqd̄ q̄ cū alijs opibus sicut
 locutio cū som̄s et p̄gressio cū
 alijs motibz et ita de alijs. **U**nde

figura membrorum non est ad hoc
ut per ea sentiant sed ad aliud ad
quod utitur a deo promissi nec etiam ad
hoc quod gmedat uel generet cum hoc
eis ex natura non conueniat. **B**ed di
ces qd. **B**eaug. augustinus dicit pro
de ciuitate dei. Multi se egyptos
uel ab expertis audisse qfirmat
siluanos et fannos quos icubos
uocat ipbos sepe exiisse mulie
ribus et eoru appetisse atq pegisse
gaubitu. **U**nde hoc negare ipzu
decie videtur. **S**i tamen ut stus
thomas dicit pte prima qstione
inquagesima prima articulo trio
in solucione qnti argumeti excoy
tu demonu aliqui medu nascu
hoc non e per ab eis deasum a cor
poibz affluptis sicut requiritur
in generacoe pprie dca sed p seme
aliamz hois ad hoc acceptu utpote
qz ide demoni qui succubz e ad uiru
fiat mauby ad muliere sicut et alia
ru reru semina assumunt ad aliqua
ru reru generacoe ut **A**ugustinus
dicit tercio de trinitate. **I**de sent
bona ventura clarius dicens qz de
mones succubos se faciunt uicis i
spe mulieru seme suscipiendo et
in uirtute sua custodiendo et post
modu deo pmittete sunt icubi
in spe uiri ide seme trnsfundo
et ut sic hoies pnt generari qui
non sunt filij demonu sed homi
norum e semen acceptu. **A**d auctoi
tate adducta genesi sexto dicitur
qz per filios dei intelligunt filij
seth qui boni erant et per filias ho
minu intelligunt que nate sunt
de stirpe cayn que deum non curabant.
Bed forte adhuc dices videt vna
qz demones pprie generet qz sepe
xpertu e et apud vulguz qd dicit

qz filij demonu maubozu mulieibz
eoru filijs subtractis ab ipis demoni
bz supponat et ab eis tam qz pprii
filij nutriat. **P**er qd et cambiones
dicunt id e cambiti uel mutati et
mulieibz parietibz qz filijs pprijs
supponit. **H**os dicit magletos sep
emulatos lactis eosqz bibulos ut a
tuos nutritres nulla ubertate lactis
vnu lactae sufficiat. **I**n tamen
postq nutritribz qmorati sunt eua
nuisse. **I**ta refert gwilhelmus
libro de demonibz dicens ulterius
responsiue ad obiectu dico inquit
non ee miradu piaz illa facile
ei e maligms spiritibz i spe huius
modi puuloru apparere et videri quer
sai cu hoibz qn diuina bonitas hoc
pmittit. **E**x quo patet qd tales
puel non generat a demonibz sed
sunt ipmet demones. **S**ic etia
pnt apparere in spe uetularu in
encu pueros de amabulis qz vulgo
lame uocat de nocte apparetes
et puulos ut appareret lamae uel
igne assae que demones sunt i
spe uetularu ut ide dicit ubi
sup quibus medu pmittit puu
los occide i pena parentu qz
eos diligunt mitm ut deum negli
gat. **B**ed utalut agit cu parenti
bz cu causa offense creatois eis
subtrahit. **I**nsipietes at moe
suo vni eruditi debuerunt inde
ocasionem detestabilioris stulti
tie assumunt qua de causa deo
nes sub noie et spe uetularu
cultura latre sibi acqsiuerunt
ut puulis pcerent. **H**oc mul
te uetule sua ipipena differa
uerunt ammsqz mulieru aliaru
pene i eradicabilu miferunt.

Et subdit gwillhelmus et ut
 vnu dicam pene oēs reliquias
 pdolatrie retinuit et adhuc p
 mouē non cessat abunib' ista fa
 tuitas ppter qd non gntis dy
 it aplūs ad tytū scūdo. Anus
 supple istū ut prudētia doceat
 q' dicit nō stulticia. Condu
 sio scda demones q'ius nō pos
 sūt mouē siue res trāsmutāe
 per se et imediate ad formā
 natūale pnt tñ corpalia trās
 mutāe potencia sua motiua
 et trāsportāe ad loca diuersa.
 Dico at ad formā nāle q' ut
 bona ventūa dicit super scdo
 circa distictionē septimā ad
 formā artificiale bene pt q'
 ibi requirit' solū q' auferat uel
 addat s' m locū mutādo sicut
 patet de forma q'posiciois et
 figurā m'fasioms. Dico etiā per
 se hoc ē scdm ppriā natūā et
 imediate q' mediate pt scilicet
 utute aliena rerū scilicet nālū
 quas gūgit ad muccē agendo
 per modū artis et ut sic nō pt
 m vtute ppria formas natūales
 pduccē nisi ille solus qui ē actus
 plenus et pfectus resp'cū om
 tam i agnoscendo q' opando.
 scilicet solus deus et natūā se
 cūdu vtute sibi m' dita a deo
 natūale per modū natūē. A
 git ergo demon sicut agricola
 qui segetes mediate semine
 lacto et terra germināte et aqua
 irrigante fructificāe facit scilicet
 vtute aliena. Hbat prima ps
 gclusiois q' omne qd mouet m
 mediate et vtute ppria ad aliq'

forma q'prehedit uel g'inet illa
 m sua natūā uel formalit' uel
 virtualit'. Sed deones nō sūt
 huiusmodi q' nullo illorū modorū
 formas rerū corpaliū q'prehēdūt.
 Correlatiū primum. Forma nā
 lis nō pducit' nisi a dōtore nē
 uel a natūā g'dita utute sibi m' di
 ta opante per modū natūē et
 sic agens pducat sibi sile. De
 cūdo sequit' q' demones i pduc
 tioe rerū nālū tñ sūt m'fari
 et mstrumēta applicācia actiua
 passiuis sicut etiā media d'ia
 2 sanae actiua passiuis applicā
 do. Tertio sequit' q' malefici m
 egipto non fecerūt seu q'uerterūt
 virgas m serpentes imediate
 seu vtute ppria ppriū vel deo
 nū s' serpentes aliunde apporta
 tos subito arte magica uirgis
 sublatis submittendo uel per
 sola apparētiā uel per g'fortationē
 semini. Unde subito poterūt
 vtute natūē fieri ut bona ve
 tūā dicit vbi supra. Vbi dicit
 et si tu obicias q' nā nō pt ita
 cito opari dicendū ē q' hoc est
 verū de hac nā per se s' talit'
 pt eē adiuta et g'forta rebus cō
 uēientib' ut q' repente p'cipat
 m effectū. Item sequitur q' nec
 equos nec aliqūā aliā rem pnt
 trāsformāe siue trāsmutāe m
 aliā rem nāle nec hoies i asi
 nos et breuit' pmo et genealū
 nullā rem m melius uel detei
 us ex sua natūā et imediate
 trāsmutāe sed uel solū s' m appa
 rētiā hec fuit uel ipē per se
 i corpe aliquo assumpto tale se of
 tendit. Hec ē sentētia beati

augustinum et ponit in canone
vicesima sexta questio quinta.
Ubi dicitur quod illos qui per ma-
leficia uel incantaciones dicunt
se metes hominum immutare de amore
in odium et quod est aut bona hominum
dampnare aut surripere et cum demo-
num turba in similitudinem mulierum
transformare et certis noctibus su-
per quasdam bestias equitare et in
earum consortio amari tales scobis
correcte de prophanis sunt eiciende.
Omnia itaque publice annuncian-
dum est quod qui talia credit et hinc
sua fide perdidit et qui rectam
fide non habet non est dei sed eius
in quem credit scilicet dyaboli. Nam
de domino nostro scriptum est. Omnia per
ipsum facta sunt. Quis ergo
credit posse fieri aliquid creaturam
aut in melius aut in deterius
immutari aut transformari in aliam
speciem aut in aliam similitudinem nisi
ab ipso creatore qui omnia fecit et
per quem omnia facta sunt proculdubio
infidelis est et pagano deterior.
Bed dices demones et eorum mi-
stri multa faciunt maleficia ad
odium et amorem mordacitatem tam
in iuges quam in alios. Item
multa talia possunt fieri in tabernaculis
et in aliis locis. Respondetur
quod talia non faciunt immediate
ex natura propria sed adiutorio re-
rum naturalium ad hoc adhibitarum.
propter quod si quod maleficium effectum
ponitur sub aliquo lumine domus
uel aliqua verba maleficium perfe-
runt super pomum uel aliquam
aliam rem illa non agunt huius
modi maleficia nisi talia eent

quod virtute naturali et debite appli-
cata possent hoc facere per operationem
demonum sicut per aliqua alia
quibus huiusmodi offeruntur sicut
et quidam operationem earum male-
ficia maleficium remediare cona-
tur. Mutetur etiam ad hoc nominibus
dyabolorum ac aliis quam plurimis
supersticiosus. forte adhuc dices
tamen homines dei permissione plaga-
tur recitate aut infirmitate
aut aliquo dampno alio sicut
hoc manifestum est in beato Job
et maxime in hiis qui sunt sine
verbo deo et hoc permissione dei.
Unde in legenda sancti bartho-
lomei habetur quod erat in ydolo
astoroth demon qui dixit se
curare languores quos infirmos
fecisset ceros quos ledebat illu-
minare et ita de aliis. Respon-
detur quod illa non potest fieri
immediate ex sua natura sed ut
dicitur est per modum artis et ut
minister deus namque solus est
a quo omnis sanitas et infirmitas
vita et mors. Unde Job quinto.
Doms vulneat et medetur per-
cutit et manus eius sanabit.
Ite ipse est qui mortificat et viu-
ficat primo regni secundo. propter
quod Job dixit. Si bona de ma-
nu domini suscepimus mala autem
quae non sustineamus dominus de-
dit dominus abstulit. Erre dyabolo
ut instrumentum permissionis et po-
testate accepta ab eo omnia bona
eius abstulit et mala intulit et
hoc mala intentione sed deus
bona. Quae autem permissionis super

infideles. Respondet^r in p^ram
legenda erunt ei sine deo vero
et necesse eat ut a deo falso ludi
ficentur. **I**pe ei hac arte facit
eis dolores infirmitates dapna
peicula et in se et in aialibus
coru ac ena bonis teporalibus
et pueis et dat responsa ut sa
rificet ei et qⁱ sapient^r ab eo
sunt videtur stultis no aute
sanado sed alesione cessando
et cu desinit lede auasse pu
tant. **H**el causam infirmita
tis aut doloris amouedo. Est et
alia demois nequicia qⁱ illos
qui ab eo recedut aut recede vo
lut ut inoletes ad se trahat qⁱ eis
aliquo dapnu aut molestia infert
deo p^rmittete ad purgationem
p^rioru et pbacione iustoru qⁱtu
ad elos spealat et ut in bonis
et malis manifestu fiat i quali
fide sint qⁱadmodu p^rmittit
deus fieri hereses ut electi pbet^r
et no credetes cognoscant qⁱter
reus mhyant qⁱmodis et faci
lit dyabolo credut de quibus cer
tus e de hoc qd eis suadet faciet
qui in tepoe credut et in tepoe
teptacoms recedut de quoru
cordibz uerbu ueltans qⁱ ab eore
cedetes preperit de cordibus eo
ru aufert ne credetes salui fiat.
Unde augustinus i sermone
quoda de augurys qⁱ deo vobis
inspuate dyabolica sacrilegia qⁱ
teptne repetit molestie hoc accep
turus e dyabolus qⁱ vos videt
de sua fortetate vel amacia dis
cede aliqs nequicias vobis factu
rus aut infirmitate aliqⁱ t^rmsu

182 183

rus e aut aliqd aial per mor
bu aut per enagacione t^rabla
turus qd deus p^rmittit ad vos
pbandos an ad ipm fidelit^r ve
neitis et sit toto corde dyaboli
machinameta despiciatis et vtru
plus valeat apud vos amor
suis qⁱ auxilij aialis qⁱmissio.
Sed si semel aut scdo neqⁱas
huiusmodi tota aia et tota fide
qⁱtepselitis ita ipm dyabolu
postea a v^ra mfestacione deus
dignabit^r repelle ut nuqⁱ pos
sit vos sua calliditate decipere
sicut negligetibz et facilibz fi
de deside habetibz facit plus a
m^ratibz mudu qⁱ deu. qui ad te
pus credut et in tepoe teptaci
oms recedut. **Luce octauo.**
Ihⁱ sunt qui iudices non habet
dicit ibide. Et forte iterum
dicit quid michi nocet si aduuto
fuero siue hoc fiet p dyabolu
siue per quercuz aliu dumo ob
tinea subsidu suffiat michi.
Respondet qⁱ pmo valde nocet
qⁱ et si pdest i corpibz teporali
t^r nocet tame in spualibz et aia
et^rnalit. **U**nde augustinus li
bro tercio de ciuitate dei. **Q**ui
talit fuit non sanus sed eger
e non prudens sed stultqⁱ et
in cecitate noxia stultqⁱ et demes
pmanebit ac p^rinde ois iquisi
tio et ois curacio huiusmodi mors
potius diteda e qⁱ vita et qui
ea sectat si se non corripit ad
eterna dapnacione tedit. **E**x
hoc vemo ad fm puctu istius
articuli puta an licite ho possit
v^ri qⁱstio auxilio et m^rstelo deo

nū ad p̄dā videlicet q̄ ip̄e de
mon de sc̄ia sua reuelat aut
potētia practicat. **P** responsi
ōe p̄ōitur ista conclusio q̄ non li
ceat hōi uti q̄silio auxilio aut
m̄sticio dēōnū p̄batur et hoc tri
plia via videlicet a pte dei a pte
dēōnū et a pte hōis siue hōm.
Primū p̄batur q̄ zelus dei
hoc nō patitur q̄ p̄ auxilio ad
aliquē recurrat nisi ad ip̄m p̄
sectim in hīs que excedunt
hūanū ingemū. **P**ter q̄ hoc
maximē displicet dēo s̄m q̄ illud
euidēt ostendit q̄to regū pri
mo ubi reprehendit et punitur
rex isrl̄ qui misit ad q̄silendū
deū aitaron. **I**te in signū hui⁹
p̄cepit deus destrui p̄dola et
arias eorū diuinos magos et a
riolos et genealit̄ oēs malefi
cos et q̄siles eos nolens pati
her displicētia sibi et foemita
ones anime p̄ter quas deus
valde offendit et ad p̄iendū
irritatur. **U**nde in reuelacōi
bus b̄tē brigide regine swecie
an̄ paucos annos canonizate re
fertur q̄ virgo maria mar̄ d̄m
n̄i ih̄u xp̄i reuelauit eidem
q̄tū filio suo sortilegia et male
ficia displiceat s̄m q̄ scripsit
bernardo archiepo neapolita
no. **N**ūc m̄q̄ sc̄ias q̄ in ciui
tate neapoli q̄mittuntur diuer
sa et multa horrida p̄cā m̄
que hoc ē vnū q̄ multi hoies
et femine habent sc̄at̄ et q̄su
lūt aliquos malignos sorti
legos et diuinatores et aliq̄s

peffimas m̄tātūtes diuers
respectib⁹ iordmatis interdu
ei ad faciendū maleficia p̄ ha
bendo ple aliqui p̄ amōe ad vi
ros uel mulieres s̄me cordiali
dilcōne. **I**nsuper aliqui p̄ sc̄ia
futuoz iterū alij uel illi p̄ sa
mtate aut p̄ diuicis. **E**t se
ibide. **E**t quidā hoies tamte
nētes dictos maleficos diuina
tores et m̄tātūtes i familia
et expensis suis q̄ petentes a
talib⁹ q̄siliatā et remedia
dyabolica p̄mo etiā ip̄i malefi
ci diuinatores et m̄tātūtes
exosi et maledi s̄nt apud deū
et in tali statu gr̄a sp̄s sancti
p̄riuat̄ neq̄ p̄donei q̄ m̄tēt i
corda ip̄oz. **V**erūptamē qui
penitēt et hūilit̄ se emēda
uēt tū vēs p̄posito p̄ampius
dimittedo a filio meo n̄am
et gr̄a q̄sequet̄. **P**ter q̄ d̄y
it̄ Augustinus de doctrina xp̄i
ana. **O**mnes eiusmodi artes
uel nugatorie uel noie sup̄stia
ones d̄apnade et fugiede s̄nt
a xp̄iano que ex quadā pesti
ferā societate hōm et demonū
q̄ pacti infidelis et dolose amate
q̄stuta. **E**t expressus i sermōe
de augurys. **B**ene m̄q̄ nostis
carissim me vobis scripsit sup
plicasse ut illas sacrilegas pa
ganorū q̄suetudines obseruaē
n̄me debētis s̄ q̄tū ad me ml
torū relacōe p̄uenit apud ali
quos parū p̄fiat. **E**t q̄ si vobis
nō d̄ico p̄ me et vobis reddi
turū s̄m in die iudicij rano
nē. **E**t vobiscū m̄ch̄ eit n̄cē

etna supplicia sustine ego me
apud deū absoluo dū iterū **ad ar iter**
littera como neo piter et qtestor
ut nullus ex vobis diuinos ul
sortilegos requirat nec eos de
qlibz re aut causa aut infirm
tate mēroget nullus sibi pcan
tatores adhibeat ad illud q qu
cūqz fecerit hoc malū statū pei
bit baptismū sacramētū et qti
mo sacrilegus et paganus ef
ficiat et nisi gradis elemosina
et dya ac plura pēitēna sub
uenit statim pēitēnū pēbit.
Silit et auguria obsuade noli
te nullus ex vobis obsuet qua
die de domo exeat q die iterū
reuertatur fecit ei deus pīa bo
na valde s̄ quociens vobis i
qūqz pte fuerit necessitas ppetū
di signate vos i noie xpi et
symbalū uel orōne dīntā fide
lit dīctes scū de dei adiutorio
her ille. **Secūdu** pbat q ab illo
qui nō habet bona s̄ semp mi
quā uolūtate nō ē auxiliū uel
mīstēriū suscipiendū s̄ sic ē de
demoibz s̄m q scūs thomas pro
bat libro tertio qtiā gentiles ca
plo centesimo tertio. **Ubi** ostē
dit q uolūtas et intencio eorū
sūt ad adulterā fūrta ad errores
ad imundiciā ad discordias et
alia huiusmodi maleficia ppetū
da. **Unde** utētes hīs artibus
malefici uocātur et sūt quādoqz bonū
suadet tñ ut i errore mittat hoc
faciūt postq hoies sibi credēs
quibz qdoqz uerū dīcūt famliāes
reddiderūt ut sup dīcū ē. **Unde**
etiā thomas scdā scdē questione
nonagesima qnta. **pp̄** peiālu

182 184
mā nō ē accipiedū qsilū neq
auxiliū a dyabolo. **Etiā** si uerū
ē qd dīat uel bonū qd suadet
nā mtendit hoīem assueface
ut ei credat. **Et** sic mtendit
hoīem pduce i aliqd q sit saluti
huāne nocumētū q libet falsa
sub coloe uel et malū sub spē
boni colorat sicut faciūt venesi
ci itopiacē uolētes. **Magnū** qo
peicūlū ē hmo nephas cū assit
nobis scptūa diuina et deus
potens et pmp̄tq sūt ad adiūuā
dū q a dyabolo iūruam uel ad
uimur q dīcet. **Nō** ē licitū
cū deus sit oīpotens et oīno
sufficiens et benignus a quo dy
abolus abstrahē mtē ut p hoc
offendat. **Ubat** etiā tertū
uidehēt a pte hoīs qui multipli
cat m hoc peccat et infideli a
git et hoc cont deū pccm infide
litatis maestate eius offendendo
m hoc q ad adūsariū suū recur
rit q deus non sit oīpotens.
Item pccm pdolatric aliei deo
uirtutem diuinā attribuēdo et
oblatōmbz ac sacrificijs honora
do. **Itē** pccm mobediēcie phibi
tōis dei et etiā pūgrediēdo
eo q habeat famliāre cōmēciū
cū publico dei pīs et xpi filij e
ius etiāq aduersāio hmo et ca
pitali inimico et oīno p̄ciso ut
bona uentūa dīat sup scdā. **P**
ter qd aplūs scdā ad corinthios
dīat. **Que** cōuēio xpi ad ueli
al et lucas ad tenebras. **Et** xpūs
luce vi. **Qui** nō ē meū cont
me ē. **Item** peccat cont seipm
pccm p̄uidēcie qmittēdo se peiālo

sue discrimini magno q̄t q̄silu
sapietis i cōsilio. Ne credas m
imico tuo ieterna. Quis at ma
ior ē inimico q̄ dyabolo dolosus
astutus et nequiosus ad nocendū
nemine diligens nisi i malum
suum ut ipm̄ puertat sub spe v̄i
et s̄i m̄ errores varios mittedo
et mala pessima. **I**ps̄ illud ma
thet̄ x̄m̄. **I**nimico h̄o ē dyabo
lus qui sup̄seminauit zizaniā
cū dormiret hoies videlicet per
morte corpale platorū aut per
negligentiā. **E**t dicit bona
uentū ubi sup̄ hoc poit̄ p̄ q̄clu
sioē q̄ qui suscipit a demone ob
sequū ḡmittit se discrimi et om̄s
talib̄ peccat̄ morib̄. **U**nde sa
piens. **Q**ui amat periculū m̄
adet̄ i illud. **I**tē peccat̄ p̄o
malicie q̄ p̄m̄ quē errat̄
et peccat̄ facit uel facto aut ex
ep̄lo p̄mo etiā q̄q̄ ad lesione
corpis p̄duat. **U**nde **g**uillha
mus refert̄ q̄ malefici et diui
m̄ ad sua exp̄m̄ta p̄cipue re
cipiat̄ libenter p̄ueros virgi
nes m̄ quib̄ post visione nō
bilis artificia remanet̄ p̄petuo
aspectus. **C**redūt̄ ei tales q̄
p̄t̄ abstractioē a veneris et
alijs deliciaoib̄ corp̄is aie ip̄o
rū s̄m̄t magis apte ad huiusdi
q̄d et suggestione malignoū
spirituū q̄m̄q̄ p̄t̄ quozū
sup̄bia glorie creatoris p̄uer
sissima emulatrix i opeibus
p̄dolatrie mūdicia exp̄petit̄ vir
giale q̄admodū creator mūdici
ae amator̄ pudicia virgialē
lē acceptissima habet et i sibi

familiarib̄ et m̄ cultūe sue sui
c̄is et sic patet q̄clusio. **S**z forte
q̄t̄. **A**plius ad impledū iusticiā
utebat̄ m̄st̄is demonū ut h̄c̄
primo ad cor̄it̄ eos primo q̄ t̄a
dideit̄ q̄dā ioc̄rigibile sathane
i m̄teitū carnis. **E**rgo p̄ai rō
ne p̄t̄ h̄o vti q̄m̄ indiget̄ deōm̄
m̄st̄is ad alia obsequia sicut et
multi s̄i fecerūt. **U**nde sc̄us a
thomus cogebat̄ eū ad dicendū
quāe t̄a m̄st̄is eēt adolestētib̄
ad luxuria eos p̄ducedo. **I**tem
sc̄a iuliana cogebat̄ eū ad multa
m̄ifestada. **I**tē nō videt̄ esse
maior iacio si q̄s indiget̄ aliq̄
quāe plus ab hoie p̄tore et m̄
pio possit̄ pet̄e et accipe releua
mē indigēcie sue q̄ a dyabolo
igit̄ r̄c̄. **E**t sic s̄it̄ si indiget̄
p̄uicio aliquis q̄ dyabolū sup̄ea
uit̄ licite p̄t̄ ei imperare et eius
obsequū accipe. **P**restim̄ si sus
cipiat̄ obsequiū i h̄is q̄ expe
diūt̄ sibi videt̄ q̄ i nullo peccat̄
q̄ stat̄ q̄ nec i fide eo q̄ nichil
credat̄ diuinitatis eē i dyabolo nec
etiā m̄ moib̄ nō eī videt̄ eē
q̄ bonos mores si aq̄us p̄didit̄
librū aut alia rem sibi necessariā
requirat̄ a quocūq̄ sciēt̄ ubi sit̄.
Hic estimo q̄ huiusmōi artes
solis caractētib̄ exerceat̄ siue
p̄molacōmb̄ et alijs ḡmeris.
q̄admodū augustinus de doc
trina xp̄iana dicit. **A**d genus
sup̄st̄icōnū p̄tinet̄ oēs ligatūe
atq̄ remedia q̄ medicorū quoz̄
disciplina q̄depnat̄ siue i p̄ca
tācōmb̄ siue i q̄buscūq̄ que ca

tractes vocat / siue in quibuscuq;
suspendendis atq; ligandis uel ega
saltandis. Hoc at genus forma
coms aie scriptura non tacuit. **Di**
der at qd ibi nullu sit pccm. q
ia dca. s. carctes et aut habent
virtute aliqua qpelled demonas.
aut nulla. et si sic ergo deones
nichil faciunt. **Sed** si aliq; et cu
ois virtus sit a deo q ho licite uti
pt ad id ad qd e. **Respondetur**
ad primu q paulu utebat mistel
o dyaboli non ex q merito siue pat
to expresso uel tacito s magis di
uino iudicio et ipius apli impio
riu subiciebat spūs malignū nō
qfedeabat sicut magis et diuis.
Unde sicut ega in castu ubi deus
dyabolū subicit hōi iusto suo iudi
cio et priuilegio sicut i obiectioe
tangit. scus eet q ibi nō e volū
tariū qmeritū cū dyabolo qd sine
pccō fieri nō pt. **Vel** dicendū
qd illud trade nō eāt aliud q ex
ponē vexatiōi deonū. **Ad** scdm
respondet q nō e sile. q impius
non e mebrū oino pccō sum.
et si actualit non sit vniu. pt
tamē remiri dyabolus at est
pemtū pccōsus et dāpnatū. **Itē**
nō sic idigem pccōis dyaboli
sicut hois q aut dñs subuenit
per se aut per angelū suū aut
pccmū nr̄m aut tribuit pacie
meritū. **Bili** siuiciū et mistelū
dyaboli nō e ad hoc deputatū
a deo nisi fiat spēali priuilegio
s potius deputatū e dyabolus
ad tēptandū et excendū et sic
fiut licet mtendat expugnāe
q de malo suo deus facit bonū
nr̄m. **Ad** tertiū quo querit in
quo sit pccm. **Respondet** q si
aliquis hoc faciat nō credens deo

nes habē posse nec offerens q
q peccat pccō mobedieae et mor
tis q ex ipa iuocatiōe deonū
facit qtuella ymo blasphemā
dno deo suo et tetu xpiano et
dū uigut se sasmatico et medaci
qmetit se pcculo s vix aut nūq;
ex hoc solo dyaboloq satis facit n
aliqua ifidelitas uel pdolatira
imiscatur. **Sicut** et ad diuina
miracula plurimū facit fides
recta. sic ad deonū miracula ml
tū facit fides puerfa qm pueriq;
mmitator e dei. **Unde** fides pu
sa iuuat ad miracula deonū fal
sa q solus deus facit miracula
ppne dca et sui in eius virtute
q miraculū dicit aliqd arduum
et mspolitū sup a facultate natūe
et pt natūe ordmē factū et hoc
testante thoma prima pte questi
ōe centesima decima quarta ar
ticulo qcto et sic patet qsep̄ q
pccm sit querē de pccōis et qtra
phibitiōe q fca e ex caus rōna
bilibz. **Potissima** tñ causa est
q ipē medax e et freqtissime
verum imiscet falso et ideo pcc
culū e magnū credē sibi q possit
hoiem de facili dūce i errorem
et dice q ille habet rem q non
habēt si vidēt per hoc posse o
riri mala puta ifamaōes m
noceatū hominada et lites. **Un**
de pp̄ hanc causā etiā phibuit
expenneta ferri ardetis aque
feruetis et huiusmodi rephado
ea tamq; dyaboli mueriōes seu
machinameta ut habet secūda
questiōe qita caplō mention.
Itē q dyabolus etiā hoiem per
huiusmodi reuelatiōes ad suam

sonetate trahit quā desideat ut
decripat que p̄miosa ē valde et
ideo ut hoies m̄ng caueat i suis
diuinationibz quedā honesta p̄cedit
utpote q̄ puero virgin̄ suas diuina
tiones ostendat cū tame i occultis
ad turpissima m̄idet. **P̄** hoc di
cit Augustinus t̄no sup̄ gen̄es̄m
ad litterā bono xp̄iano quilibet
impie diuīnates maxime vera
dicentes caue de sūt ne a q̄srao
deō morū aiām deceptā pacto
quodā societatis inettat. **U**t cū
dicit iohānes climaco demones
i illis qui eis obediūt f̄cept̄ fuit
p̄ph̄e ḡrept̄ibz aut̄ eos semper
m̄ent̄. **A**d vltimū respondet
q̄ i caracteibz et ceteris ē magnū
p̄ccm̄ q̄ ad hoc fuit s̄z malo fine
puta ad m̄stelū demonū xp̄lozā
dū q̄ nō licet. **D**icit̄ etiā q̄ ex
se non habeat virtutē s̄z solū ex
dyabolica pactioe sic cū pepigit
dyabolus cū familiabz sibi q̄ sig
na recognoscet talia et se p̄ntē
ad ea offerret. **I**nsuper ostendit
per illa se cogi ut aliq̄ veritatis
esse i huiusmodi artibz simlet
i quibz sūt multa nephanda
per que abducit̄ hō a fide et a
cultu dei. **U**nde nullo mō credē
dū ē q̄ caractes tales aliq̄ possint
maxime sup̄ sp̄s nisi ex pactioe
corū et ideo oīa talia carmina va
na sūt et p̄miosa. **N**ec fant dy
abolus q̄ i eis delectet̄ s̄z p̄pter
ifidelitatē faciēcū ad maiore per
suasione p̄ccorū. **R**ondū q̄ ydo
latre et m̄cātatores qui colūt ae
ariās tanq̄ deū uel muocāt app
iliū demonū super creatiū alie
iādis siue existent siue apparet̄
a recta fide deuant et errozi pa
ganorū inoluūt̄ cū aliq̄ diuinitatis

aut num̄s est̄ vñū deū arbitrat̄.
Ess̄s ergo posse credit̄ fieri aliq̄
creatiū aut̄ i melius z̄ ut sup̄
hic q̄tūmelia irrogat̄ potēte diu
ne. **I**lli v̄o qui oratulo uel ip̄ar
tu demonū m̄tendūt ad p̄dicenda
futura uel ad regēda occulta q̄tū
lia irrogat̄ sapie diuine q̄ ip̄e
nō sit sapiens ad reuēdū. **P**ter
q̄ dicit̄ ps̄al̄e q̄dragesimo tertio.
Cū dicit̄ ad vos quēte a fitom
bz et a diuīnibz q̄ dicit̄ nō seqm̄
eū. **C**uius ratio subdit̄ ibidē. **P**ū
q̄ nō plus a deo suo requirit̄ in
fione et p̄ viuus et p̄ mortuus
q̄ dicit̄ v̄bz. **I**lle v̄o qui m̄tendit̄
remēd̄s adhibēdis que medicorū
disciplina q̄depnat ut i p̄ccorū
bus et ligatibz z̄ ut sup̄ q̄tūme
lia irrogat̄ v̄tati diuine q̄ deus
nō sit bonz et pius ad adiūdū.
Pter q̄ dicit̄ q̄to regū primo.
Quā nō ē deus i isrl̄ ut eatis
ad q̄sle dū beehzebub deū anton̄.
sup̄ple de ifirmitate regis samuel
de quo ibi loquit̄ scriptura. **U**bi
sequit̄. **P**obzē her dicit̄ dñs.
De lectulo sup̄ que ascendisti nō
descendes s̄z morte moris. **S**ed
forte dices q̄ m̄tē de dyabolo
i hys cū obfnac̄is deū m̄tē
colo ei q̄ potētia sapiētia ac v̄i
tate quēro et oēs effectz i huius
sibi assarbo. **P**ter q̄ ē aduertēdū
ut hoc appareat an i huiusmodi
verus deus colat̄ aut falsus.
Unde si aliq̄ sup̄sticōis auq̄
auctor ē dyabolz appareat mā
festū ē nō a deo verz s̄z a deo falso
effct̄s huiusmodi si ei et expectat̄
ex pacto cū demonibz aut ex p̄sso
uel tanto. **S**ed cognoscat̄ ubi
sit aliq̄ sup̄sticōis et q̄ modis

ut sic veniat tunc principale
 istius articuli. Notandum qd si
 primo dicitur supfluitas et sic
 supstiosu sine excessus modi
 debiti dicitur et proprie locu habet
 circa cultu diuinu siue latriam
 que e sieme venerationis cultus
 soli deo exhibendus vera includes
 religionem q quis peligit ea que
 ad veru dei cultu pntinet qbus
 se deo ligat. Hinc at religioni
 tanq virtuti gnat supstiosu tanq
 viciu ei gtriu ut dicit scis tho
 mas scda scde questioe nonage
 sima scda articulo primo. Et
 q hor gtmigit dupliciter q cultu
 diuinus soli deo debitu pt exhi
 beri uel cui no debet uel eo mo
 quo no debet et sic erunt due
 spes supstiosoms quaru vtraq
 e viciu et hor pt pom q gdu
 stioe. Vbat primo p scda pte
 q exhibe cultu diuinu peio
 deo cui debet mo tn mdebito
 aut quo ad supfluitate aut quo
 ad diminutione e utiq viciu
 q qd recte voms iudicau. igit
 it. Verbi gra qn qs coleret
 deu tepoe gre secudu ueteris le
 gis ritum. uel si qs pna auctoi
 tate et sua traditoe ad cultum
 diuinu aliq addet uel ab eo di
 minuert supstiosu eet pmo
 et falsius. De primo dicit
 btus augustinus ad mqsitores
 ianuarij et habet m decretis
 distinctioe duodecima. Omnia
 mqi talia que neq scaru scarp
 tuaru auctoritatib gtmnet nec
 i gsilis eporu scaputa muem
 ut ubi facultas tribuit sine vlla
 dubitacioe reserada existimo

quibus non possit mueri quomo
 qd fide sint talia ei supstiosa
 sut. Sed dices supstiosu et
 supfluu s i cultu diuino no vi
 detur q aliq possit ee supfluu
 eo q nichil possit ho face qd no
 sit mng eo qd debet deo. Res
 pondet s m thoma ubi supra
 questioe nonagesima tercia ar
 ticulo primo. Aliq dicitur
 supfluu i cultu diuino non
 s m qntitate absoluta s s m p
 porationis qntitate. q s no est
 s m pporationatu. s m s at diu
 m cultu e ut ho det gloria deo
 et ei se subiciat mete et corpe.
 Et ideo qm ho faciat qd pntinet
 ad dei gloria ad metis humane
 respectu dei subiectone ad gau
 pscenariu corpis ut sps sub
 nat modeata refrenacione s m
 dei et etne ordmacione et gsuetu
 dine eoru quibq ho quuut non
 e supstiosu siue supfluu m di
 uino cultu. Si at aliq sit qd qntu
 e de se non pntinet ad dei gloria
 neq ad hoc q mens feratur m
 deu aut q carnis gcupiscene mo
 deate refrenetur aut ena si sit
 pter dei et etne mstitutionem
 uel qd gsuetudme gem totu hor
 reputadu e supfluu et supsti
 ciosu. q m exteioribq solum g
 sistens ad mteioze dei cultu no
 pntinet. Unde Augustinus de
 vera religione iducit qd dicitur
 luce xvij^o Regnu dei m vos e
 qd supstiosos. qui s i exteior
 bus pmcipale cura mpendit.
 De scdo dicit ibide thomas ubi
 sup articulo scdo. q falsitas gngat

in cultu exteriori ex parte colentis
in cultu qui qui per ministros ex
hibetur in persona totius ecclesie. sicut
et falsarius esset qui aliquid proponeret
ex parte aliam que non essent in se
quissima ita vitium falsitatis incurrit
qui ex parte ecclesie dei cultum ex
hibet contra modum diuine auctori-
tatis ab ecclesia constitutum. Propter quod
dicitur in glossa ad Colosenses secundum
quod supersticio est quoniam traditio humane
nomine religionis applicatur. Ex
hinc sequitur quod non liceat in diuino
cultu addere propria auctoritate ynos
separatas historias novas aut que
cumque alia absque superiorum approbatione.
Et minus licet cultum diuinum ap-
probatum et debitum corrumpere synco-
pate aut minuire. Ex hinc tertio
videtur sequi quod peccent diuina
celebrantes et non habentes respon-
dentes presertim cum possint haberi
et hec de prima specie superstitionis.
Deinde quod ad secundam que est quoniam cultus
diuinus exhibetur cum exhiberi non
debet sed cuius creatur et hec
species est magis ad propositum et quoniam
simul primo ydolatrie patet. De
hac superstitione dicit apostolus. Actum
in decimo septimo. Viri magis athe-
metes per omnia supersticiosos vos
video dicit glossa hinc id est ydo-
latorum cultores. quoniam ydolatria est cul-
tus deo solidebitur creatur exhibi-
tur. In quo secundum gwilhelmum pa-
riensem in libro de fide et legibus
maxima iniuria et iniuria deo
altissimo irrogatur in hoc quod ei
subtrahitur debite honorificentie
cultus et alii impenditur et in hoc
aliquid ei coequatur. Diuiditur autem

hoc genus superstitionis in multas
species secundum diuersos fines diuini
cultus quorum primus est exhibere
reuerentie soli deo debite. Et se-
cundum hoc prima species est ydola-
tria que diuinam reuerentiam exhibet
indebite creature. Unde au-
gustinus secundum de doctrina christi-
ana. Supersticiosum est quod institutum
seu ordinatum est ab hominibus ad faciendum
et colendum ydola pertinens vel
ad colenda sicut deum creaturam **pro-**
uolite creaturam. Et illud quoniam
fit demonibus quoniam ymaginibus
quoniam hominibus secundum opinionem falsam
ad deos translatis quoniam autem aliis
vilibus rebus aeriatis et inanimatis.
Secundo ordinatur cultus diuinus ad hoc
quod homo instruat a deo que colit
et secundum hoc est secunda species supersti-
tionis que est diuinatua que deones
consultat per aliquid pacta cum eis muta-
ta uel expressa. Tacita magis
quoniam non inuocat deones aliquis
sed tamen facit aliquid ad demones perti-
nens cum se immiscet non uocata
expresse. hinc per hoc satis uocatur
occulte. De hoc iterum augustinus
ubi supra. Supersticiosum est
quod preterit ex societate deonum
uel hominum ad consultationes pertinentes.
Unde ergo hoc modo supersticiosum
dicitur. quoniam placatum hominum cum de-
monibus fedatum fidei quod tamen non
solum cum quis offert ei sacrificium
sed etiam cum assumit auxilium ad aliquid
faciendum et cognoscendum.
Tercio ordinatur diuinus cultus ad
quendam directionem humanorum actu-
um secundum instituta dei qui colitur
et secundum hoc accipitur terna species

videlicet suspicio quarunda ob
 seruacionu. De qua iteru Au
 gustinus ubi sup. Ad hoc gen9
 suspiconu ptinet oes ligatue
 atqz remedia q medicoru quoz
 disciplina qdēpnat zc ut sup.
 Ommissa prima spe q no etam
 qis mē xpianos p alie. Dicit
 du e de alijs duabz q licet non
 tam expresse videat eē ydola
 tria sunt tñ m rei veritate si fun
 damentalit pspiciat. q diuinitate
 alteri q deo attribuit. **Q**ntu
 at ad primu illoru duoru ^{puta}
 suspiconu diuinitate e scien ^{speciem}
 da q fm gwilhelmū parisiēn
 se libro de demoi9. Diuinitate
 iuxta mētionē ppriā diuinitatis
 queda e mutatio licet usu cū
 simo sola malignozū spirituu
 reuelatio diuinitate denoiet et
 hoc uel a seipis uel per suos m
 stros hoies pnuacionē futuozū
 qtingenau ad utrūlibet sibi vsur
 pantes ad que non ptinuit eo
 tū qmāio absqz reuelatioē diu
 na. q si reuelaretur a deo. tūc
 ipi non diuinaret id e no face
 rent qd diuinu e s magis qd
 diuinu e susciperet. Ito mo
 epā bōs spūs no dicim9 diuina
 re nec etiā pphas scōs s magis ^{phre}
phre cū aliqua de secretis ar
 atois reuelat hoibz neqz diuū
 s pphē scā vocatē qsiueuerūt.
Vulgat at solū diuū noiant
 qui ex reuelatione malignozū
 spūum secreta aliq loquūt vsur
 pando sibi qd diuinu e qd sem
 per e pām et potitur per modū
 clusionis. **V**nde iheronimus

dicit sup myrtheam qd diuinitate
 semp m mala pte accipit. Ex
 pdictis sequitur medicos mter
 dū hōm sanaciones et mortes
 experientia artis sue pdictes
 qd occulta dicat diuinatē p
 q no ex reuelatioē s ex causa
 tū siue artis sue qmāione.
Idem pz de astrolōgis qtu ad
 ea ad que extendit se ars siue
 scia ipozū ppt quā dicūt sapie
 tes non diuin. **V**erūptamē
 her spes siue gen9 subaleū
 suspiconis puta diuinitate q
 net adhuc triplex genus. **Q**uo
 rū primū e per manifestā deo
 nū muocationē qd ptinet qd
 mgromaticos fm qd scūs tho
 mas dicit scda scde questione
 nonagesima quinta articulo ter
 cio. **E**t hoc gen9 qtinget multas
 spes fm qd deōnes expresse m
 uocati solet futuā pnuicāe multa
 pliat hoibz ignota ipis at qmā
 ta p modos dictos sup. **Q**ūqz
 quidē ptagiosis qbusdā apuci
 toibz se aspectu uel auditu ho
 mnū mgeretes ad pnuiciandū
 futuā. et her spes vocat ptagi
 u ex eo q oculi hōm uel aures
 pstrigūt. **Q**ūqz at per sopma
 et her vocatur diuinitate sopmorū
 qūqz per mortuozū aliquozū ap
 pūacionē uel locutionē. et her
 spes vocat pprie mgromātia.
 q fm psidorū libro etymologi
 arū. mgrom greece mortuus et
 mātia diuinitate mēptatur q qui
 busdā pntationibz adhibito san
 gūe videt resuscitati mortu

diuinae et ad interrogata responde.
Qm vero futura pnuat p hoies
vivos sicut in arreptibus qz habe
tibz in se spm uel sps malignos
et hec diuinatio vocat^r phytomica
q fit per phytones seu phytomyas.
Et ut ysidorus dicit phytones
a phyton appolline sut dicti qui di
cebat^r ee auctor diuinadi. **Q**m vero
futura pnuat per alijs figuris
uel signa q in rebz iactis apparet
que quida si apparet i aliquo cor
pore terrestri puta i vngive pueli
li uel ferro seu gladio elinato uel
alio quocunqz tali uel lapide polito
uel manubrio eburneo aut in spe
culo. s; appollinis. **D**e quo quida
mendaces dixerunt se plena reue
lacione omi occultoru pteitoru
pseuau et futuroru posse obtine.
et hec vocat^r geomancia a ge gre
ce qd e terra q oia pdicta terra
sut. **E**t dicit hic guilhelmus p
maleficia et deceptores qui nec
notari digni sut addit vinctio
ne olei ut augetur instrumē
toru huiusmodi luciditas puta in vn
gve puelli vngis et ita de alijs.
Addunt ena evorasmos siue ad
iuraciones et obsequias teporu
et horaru tamq virtute rerum
huiusmodi fiet apparicio uel visio
in instrumentis pnotatis. **E**t
dicit vltimus q si que res uel for
me dicatur ibi videri. puta fur
tu uel latrocinu uel aliquid ali
ud de occultis reueladis. **I**lla
tn non sut ibi aliqñ necesse eet
ut omibz aspiciētibz et eque clae
vidētibz equalit vident^r auq ex
peiencia e ad oppositu. **B**ed est
reflectio anei metis in seipam
q luminofitas instrumēti phi

bet aspiciēte facie metis in
exteriora mtende. et repellit
ea atq reflectitur i se p qd
cogitur mtuei in semetipso. **S**i
autē in a q vocat^r pdromāna
ab pdros qd e aq. **S**i vero i aere
aeromāna. **S**i at in igne pyro
māna a pyr qd e ignis. **S**iat
in visceibz aialiu p molatoru
in aris demonu vocatur aruf
piau. **D**eandū genus e p sola
pseuacione motus alterius rei
uel dispositōis qd ptinet ad
augures. **E**t habet etiā sub se
multas spes in quibz licet non
fiat expressa deonū muoatio
fit tamē tacita p qd deones
se ingerūt occulte. **E**t siquidē
aliquis conet^r futura pnosce ex
pseuacione situs et motus syderu
hoc ptinet ad astrologos qui et
genothia dicit^r ppter pseuacan
one nataliu dieru. **E**t sub spe
hac pphedit^r etiā fatu. **S**i vero
per motus uel uoces auum seu
quorūcunqz aialiu seu ster nuta
tiones homi uel mebrozu saltus
hoc ptinet genealit ad auguriū
qd dicit^r a garritu auuū sicut au
spiciū ab inspectioe auuū quoru
primū ptinet ad aures scdm
ad oculos in auibz ei huiusmodi p
deari solent. **S**i vero huiusmodi p
deacio fiat circa uerba homi alia
mtencioe deā que quis retorquet
ad futurū qd vult pnosce vohur
omen. **S**iquid maximus valeius
dicit q romans deliberatibz
vtru ad aliū locū migraret for
te eo tempore centurio quida ex
clamauit. **D**ignifer statue sig
nū huc optime manebim⁹ qua

voce audita p omne acceperit
 triseudi q silium omittetes. Si
 at qsideant² aliquie disposio
 nes figurarū in aliquib9 corpoi
 bus visu occurrētētes puta ex li
 neamentis manuu qsideatis vō
 tur cyromacia a cyros qd ē mang.
 Diuinao vō ex quibusdā figu
 ris in spatulis alicui9 aialis vo
 catur spatulamātia. Tercū ge
 nus ē dū faciū9 aliq ut nobis
 manifestetur aliqd occultū qd per
 tinet ad sortes. Et iterū qtinet
 sub se multas spes q siue her di
 uinatio sit ex qsideatione eozū que
 euemūt ex quibusdā que ab hor
 bus serio fiunt ad aliqd occultū
 inquirēt siue per ptractionē
 pūctorū qd ptnet ad arte geomā
 siue siue per qsideationē figurarū
 que puenūt ex plūbo liquefacto
 in aquā plecto siue per quasdā ce
 dulas scriptas uel nō scriptas in
 occulto positas qd pte accipiat
 vel etiam ex festiuis in equalib9
 ppositis quis maiore uel minore
 accipiat uel etia ex taxilloum
 plectioē quis plura puncta pū
 at uel etia dūm qsideatur quis
 aperienti libru occurrat her oia
 sortū nomē habent. Ad hoc e
 nā reducūt² experimēta ferri
 candētis uel aque feruētis et ca
 sei et silium. Prīmū illozū
 generū ē gūssimū. Secundū
 minus qūe. Tercū adhuc mi
 nus q secundū. Multo ei gūius
 ē demones muocāe q aliquid fa
 ce quo dignū sit ut se ingerat
 demones. Conclusio oīs diui
 natio respiciens pōtā tria ge
 nēa et spes eius ē illicita pbat²

q supsticiosa igit² et. Item
 q phibita a deo et scā emā. Pri
 mum patet per illud deutio no
 mī deamo octauo. Caue ne i
 mitai velis abhominacōnes gen
 tū nec muciatu² in te qui arō
 los sascitetur et obserua sopma
 et auguria nec sit malefidus nec
 incantator nec phytōnes qsulat
 nec diuinos nec querat a mor
 tuis vēitatē oīa ei her abhoriat²
 dñs et ppter ista hū9di stela de
 lebit eos in mōitu tuo. Gentes
 iste augures et diuinos audiunt
 tu at a dño deotuo alit mstitūto
 es. pphetā de gente tua suscitab²
 tibi dñs deus tuus ipm audies.
 Per istū pphetā s. m doctores qū
 mtelligit xpūs illū audie debz
 quilibet q tunc pfectus est et abs
 q macula cū dño deo suo ut inu
 itur ibide. Preterea vsurpano
 rei aliene prestm dei ē illicita
 s hoc sit in diuinaōne q hoc qd
 solius dei ē attribuit² creatūe pu
 ta pñuciaō futūozū. Juxta il
 lud ysaie qdragesimo primo.
 Annūciate que ventūa sunt in
 futuris et sciem9 q dñs estis.
 Preterea pbat² ex pte pncipij
 diuinaōnis qd est pactū expres
 sū uel tacitū cū demone inuicem
 hoc at oīno ē illicitū ut sup pa
 tuit. Vnde etia ysaie xxxvmo
 dicit². Ovisis pūssim9 fedus
 cū morte et cū inferno fecimus
 pactū. Qd autē demones sint
 pncipiū oīm pōiozū expresse
 dicit beatus augustinus. Dam
 tas mqt arāū magyarū ex tri
 dūioē angelozū malozū in toto
 orbe terrarū plurimis sectis in

ualuit. et per muētioēs eorū in-
uenta sunt aruspicia auguria
et ipā que dicunt oracula ī ny-
romācia. Et enumeātis multis
spēbus diuinacōnis dicit. **Oēs**
ergo artes huiusmodi uel nugatorie
uel noxie suspiciōnes ex quadā
pestifera societate hōm et demo-
nū q̄ pacti infidelis et dolose
amicicie q̄statuta repudiāde et
fugiende sunt a xp̄iano. Et q̄
ut idem dicit libro tertio de qui-
tate dei. Quia qui talis fuit
non sanus sed eger ē nō prudēs
sed stultus in egritudine assidue la-
borabit et in ceitate noxia stul-
tus et demens p̄manebit ac p̄-
inde oīs inquisitio et oīs curatio
huiusmodi mors potius dicēda ē q̄
uita que a diuinis et magis et
ab ipis hōibz expēditur et qui eā
sectatur si se non correperit ad e-
ternā dampnacōnē tēdit. **Hec**
etiā habent in decretis xxviii
questioē sc̄do caplo. Qui sine
saluatore uult habē supple salutē
talus ē ut dicitur. **Ibidē** phibet
districte oīs diuinatio. **Oba-**
tur etiā conclusio ex pte futuri eue-
tus siue periculi inde q̄sequētis.
Demon ē qui intendit p̄dicio-
nē hōm ex huiusmodi suis respon-
sis etiā si aliqui uera dicat in-
tendit hōies assuefacē ad hoc q̄
ei credatur et sic intendit p̄du-
cē in aliq̄ qd̄ sit saluti hūane
nocuiū. **Vnde** arhanasius di-
cit exponens illud luce quarto
mcrepauit illū dicens obmutef-
ce q̄uis uera fatētur q̄p̄sebat
tū xp̄us eius sermonem ne simul
cū ueritate etiā suā iniquitate p̄-
mulgaret et ut nos etiā assue-

faciat ne cuiemq̄ de talibz etiā
si uera loqui uideant. **Rephas**
ei est cū assit nobis scriptū di-
uina q̄ a dyabolo mysticantur.
Dimle dicit magister nychola-
us de lyra super illo actū xxv
Factū ē euntibz nobis ad orac-
ionē puella quadā habente sp̄m
phytōnē id est diuinatē. **Non**
em̄ ista puella eāt sic phytōn-
sa sicut illa mulier de q̄ primo
regum xxviii que nō erat ob-
fessa a demone sicut ista de qua
hic que eāt arrepticia s̄ per arte
magiā faciebat appare demone
in similitudinē alicuius mortui ad-
dandū resposū de occultis. **I-**
ta uero p̄mo et demon existens
in ea dabat resposā de occultis
et hoc mō ut ibi subdit. **Res-**
tabat magnū questū dñs suis
diuinādo. **Hec** subsequēta pau-
lū et hos qui secū erant clama-
bat dicens. **Isti** hōies seruī dei
extelsi sunt q̄ nūciant uobis
uīa salutis. **Et** sequit̄ ibidem.
Dolens at paulus quersū sp̄ritu
dixit. **Capio** tibi in nomine ih̄u
xp̄i exire ab ea et exiit eadem
hora hoc fecit paulus eiusdem
s̄is quibz xp̄us ne saliret uerū
falso miseret sicut uenerū sub mel-
le p̄mat. **Et** q̄ nolebat testiō
mū habē sc̄tatis a demone ne p̄
hoc dāctur apparecia dō phari-
seorū qui dicebat eū facē miu-
bilis in beelzebub sic etiā p̄pone-
bat paulo et alijs aplis q̄ uolent
magicis artibus. **Correlatē** seq̄-
tur. **prima** sp̄m diuinacōnis
puta prestigia eē illiata. **Illis**
sequitur diuinacōnē sop̄mōū
eē sup̄sticiosa et per q̄sequens

illiatā et maxime ex hoc q̄ m
 mit̄ vane et false opimom
 m hoc q̄ ex illo enūciat futurū
 et per consequens diuinat qd̄ nō
 ē causa cūctus futuri. **Unde**
 et m plurimū ad grū fit m̄
 pretatio si ergo aliq̄ eēt causa
 det̄mata et mfallibilis alidus
 cūctus futuri uel alterius et si fiet
 m̄pretatio sop̄morū ad illa ex
 cogitacōe causarū siue eēt ef
 fectus naturales siue sup̄nales
 nō eēt diuinatio neq̄ illiatū
 q̄ hoc nō phibetur q̄ sic ioseph
 m̄pretatus ē sop̄ma genesis
 quarto. **Item** damel. damellis
 sc̄do et quarto. **P** quo aduertē
 dū q̄ cause v̄i sepe sūt latētes
 et effrūs earū magis noti et i
 deo ducūt m cogitacōne causarū
 sicut signa naturalit̄ representā
 tia. **Est** at̄ duplex causa sop̄m
 orū. scilicet intrinseca et extrin
 seca. **Intrinseca** ē duplex vna
 ē motus causalis fantasmatum
 m dormiendo que nō ē causa ali
 cuius alterius effectus sc̄ptis sed
 ē signū aliam p̄cedētis. **Multas**
 tuas sequūt̄ sop̄ma. etiastes
 q̄nto. **Et** ideo per talia sop̄ma
 non p̄t̄ p̄noscit̄ de futuris.
Et q̄ sop̄ma ut plurimū hoc
 mō q̄tingūt ideo dicit̄ etiastes
 q̄nto. **Vbi** plūa sūt sop̄ma
 ibi plurime v̄antates. **Item**
 etiastes tricesimo q̄nto. **Quasi**
 qui app̄hedūt v̄mbra et p̄sequit̄
 ventum sic qui attendit ad v̄isa
 mēdacia sc̄ndū hoc visio sop̄
 morū. **Et** sequit̄ v̄antitas est
 et sicut plurimū cor tuū fanta
 sias patitur. ne dedeīs m illis cor

tuū multos eī erriāe fecerūt sop̄
 ma et exiderūt sperātes i illis.
Imo etiā multi timētes illa.
Pter qd̄ etiā dicit̄ poeta. **Sop̄**
 ma ne cures r̄. **Dicit** iohānes
 climacus. **Qui** sop̄m̄s credit
 ex toto reprobus ē qui at̄ oibus
 maredulus ē iste amator ē sapie.
Alia causa intrinseca ē dispositio
 corporis sicut hoīes frigidi frīgūt
 sop̄mant q̄ sūt m glacie uel
 m m̄ue uel q̄ cadant m aquā
 q̄ fantasmata formātur q̄forma
 tāi dispositio. **P**ter qd̄ dicit̄
 ph̄s de sop̄mo et vigilia q̄ me
 dia debeat ualde attendē ad sop̄
 ma. **Et** q̄metator **Albertus** sup̄
 librū illū dicit̄ q̄ quidā sop̄māuit
 q̄ p̄v̄ m̄gia fundebat̄ super pec
 tus suū et postea m vigilia elio
 muīt coleram m̄gram i magna
 q̄titate et ideo ex talibz p̄noscit̄
 p̄t̄ quis de futūa sanitate uel m
 firmitate ip̄ius sop̄mātis. **Causa**
 at̄ extrinseca duplex ē. sc̄z corp̄alis
 et sp̄ūalis. **Corp̄alis** m̄q̄tū p̄ma
 gnatio dormientis imitatur uel
 ab aere q̄tinēte uel ex ip̄essione
 celestis corporis ut sic dormienti a
 lique fantasme appareant q̄formes
 celestū dispositionū et magis i
 dormēte q̄ m vigilate q̄ m vigi
 lia p̄ter occupationē circa extē
 ora nō p̄cipiunt̄ sed magis effrūs
 eorū m̄pediūt̄ q̄ motus maio
 res depellūt̄ minores. **P**er talia
 sop̄ma etiā p̄t̄ de futuris p̄nosti
 cari et hoc tantū ad ea ad que se
 extendūt̄. **Causa** at̄ sp̄ūalis est
 duplex. **Vna** bona. sc̄z. deus per
 se uel per m̄st̄iū bonorū angelo

rum mittens alicui ymaginarias
visiones ad significandum aut reuelan-
dum aliqua futura in sompnis. **S**icut illud
Numi **vi** **9** **Si** quis fuerit inter vos
propheta domini per somnum loquor ad illum.
Alia est causa spiritualis mala. scilicet quando
a demonibus mittuntur aliquae visi-
ones ymaginariae in dormiendo quibus
aliqua futura reuelantur hijs qui
cum eis habent pacta illicita et tali-
bus utuntur artes magice sicut dicitur
quarto physicoz de illis qui dor-
mebant in cardis. **E**t in historia
brutonum de sacrificiis ydolis. **P**er
huiusmodi somnia aliquid futurum pre-
dicere superstitiosum est et illicitum. Talia
enim somnia excellunt imprudenter sicut
dicitur etiam tricesimo quarto.
Talia sunt somnia maleficentiorum
et multipliciter errantia ut dicitur
ibidem quod extendunt somnia ad quod
non possunt extendi. **E**x hijs pa-
tet qualiter somnia sunt prohibita
et qualiter non. **T**ercio sequitur
diuinatione que dicitur et nigromā-
tia esse illicita magice. **E**t extendit
ad quod non debet putari ad mueren-
dum a mortuis ex dubitatione fidei
de futuro statu uel aliquo alio
expediendi. **Q**uarto sequitur di-
uinatione que est per astra seu con-
stellaciones non esse illicita patet
quod diuinationem que ex opinione va-
na uel falsa creditur magice se opa-
tio demonis ut hominum animas implicet
vanitati et falsitati. **V**ana autem
et falsa opinione utitur si quis
ex confidence stellarum futura ve-
lit predicere que per ea cognosci non
possunt. **V**nde gwilhelmus
parisiensis de fide et legibus di-
cit quod illi qui sunt huius erroris
dicunt moyses subiectos esse solu-

et lune et stellis etiam quantum ad sa-
pientiam uel ignoranciam. **E**t quantum
ad mores bonos uel malos for-
tuna uel infortuna. **E**t dicitur
plus uidelicet celestia lumina sunt
situs suos seu constellationes causa
esse morum bonorum uel malorum in
hominibus diuersitates etiam legum
sectarum et errorum attribuunt celis
et ita dignitates et officia et hoc
dicitur esse factum legem uidelicet astro-
rum imponere rebus singulis uel
necitate et etiam liberos arbitrio.
Et secundum hanc acceptio nem
errantium dicit augustinus quod factum
est vis positiois fideis qua exste-
te quando quis concepitur uel nascitur
cognoscatur qualis futurus sit.
Et secundum hanc acceptio nem factum in
chil est sicut dicit gregorius in o-
melia de ephiphama. **I**quid
opinionis fuerunt geneatua
et proualiamste heretia. **Q**uorum
falsitas patet multis modis. **P**ri-
mo quod non propter stellas homo sed
stelle propter hominem sunt facte quod licet
principaliter propter gloriam dei tamen
propter ad utilitatem hominum ut in-
nuunt genesis primo uidelicet
ut diuidat die ac nocte et sint
in signa et tempora distinguen-
do uidelicet diuersas partes tem-
poris. scilicet ueris estatis autum-
ni et hyemis in quibus uaria ordina-
tur et disponitur usus humano.
Proter quod ne homines ea putarent
luna celestia putat dominus tolerent
moyses exprimit tamen 2am. **E**t
sicut etiam deutronomy quarto
dicitur. **N**e forte oculis eleuatis
uideant sole et luna et omnia astrum
celi et errore decepti adoret et

colat que creavit deus i mste
 riu auctis gentibus. pter quod
 dicit augustinus q non ad ob
 suana vamtatis feat deus lina
 ria celi sed ad distinctionem tem
 poru et ut terra illuaret. Pre
 terea cultoribz vei dei sol & luna
 subiecta sunt et no equerso. sicut
 patet. Josue decimo et primo re
 gum vicesimo et psalme tricesimo
 octavo. Pretea pbatur ratioe
 q virtutes ex quibus fiunt huius
 modi opationes aut sunt corpa
 les aut spuales. Si primum ergo
 non possunt naturalit iprimere
 dispositiones spuales. Agens ei
 naturalit non agit ultra sua spe
 cie et virtute sed tantu intendit
 dae qd habet et assilare sibi rea
 piens. Unde patet ergo q nec
 leges nec secte nec mores nec
 dignitates sint ex talibz virtuti
 bus. Si scdm cu tales virtutes
 no operetur nisi mtelligedo et
 desiderado. Primum apud se et
 go luaria huiusdi primum mtel
 ligent ac desiderant huiusdi
 ipressiones in hoibus qd est
 manifeste falsum. Pretea iste
 error destruit in malu huanu
 arbitriu derogat diuie potencie
 irritat pcepta et qsilia tollit
 meita et demeitia ppter nritata
 te qua poit igne 2c. pter qd
 ergo sciendu q licet scdm ad ef
 fectus futuros quoru cause deter
 minate sunt et sm natura in
 fallibiles possint pnosci et pnos
 titai huiusdi efftus ex cognicioe
 causacu. aln tamen efftus no ha
 bates tales causas non possint
 sic prognosci et per qseps nec

pnucia. Et tales sm scdm thoma
 ma scda scde questioe nonage
 sima qnta articulo qnto sunt
 duptes qui subtrahit ~~causalitati~~ casualitati
 celestiu corporu. Primo oes
 efftus per accidens contingetes
 siue in rebus huams siue natura
 libus qntu ad fortuita et casualia.
 q ut pbatur sexto methaphisice.
 Ens per accidens non habet cau
 sam pcpue naturale cuiusmodi e
 virtus celestiu corporu. Sedo sub
 trahitur actus libei arbitrii qd
 e facultas volutatis et romis que
 dam potencia spualis nullo mo
 corpus pt iprimere i rem icorpore
 a puta in mtellm et volutate.
 et hoc imediate et dirte. Unde
 ex hoc sequitur q corpora celestia
 non possunt ee cu per se opationes
 libei arbitrii possunt tn ad hoc
 dispositiue melinae iprimedo i
 corpus huanu et per qseps in
 vites sensitiuas que sm actus
 corpaliu organoru melinat ad
 actus huanos nulla tn nritas
 ex hoc libeo arbitrio iponitur
 sed cont melinacoe celestium
 corporu ho pt per racione opa
 ri seqdo pcepta qsilia et huius
 modi ppter quod tholomeus dicit.
 Sapientis dnat aspeis. Est er
 go aduertedu vna vtilis distac
 tio q tria sunt genea disposia
 onu in hoibus. Sunt ei queda
 que ita pure sunt naturales q
 no subsunt libeo arbitrio sicut
 q aliquis fit longus uel breuis
 albus uel niger et in hys locu
 habet posicio syderu. Alię sut
 naturales que tamen iuuai pnt
 per liberu arbitriu sicut sanitas

uel egritudo quo ad primum sub
sunt positiōi siderū non quo ad
scdm. Alia aut sunt que non sūt
naturalis distinguendo naturale
cont' voluntariū sed subsūt libero
arbitrio. et hoc homi uel spiritu
ū. ut q' aliquis sit fur uel lusor
hoc subest voluntati hoīs uel etiā
maligno spū et nō natūe. **Sic**
q' aliquis sit religiosus hoc non
subest natūe sed voluntati dei quāz
mfundētis. Et i hys sūt lapido
non habet posse vis positiōis
siderū. **Quobus** ergo modis
predictis si quis uoluit p'dicē
futurā certitudinalit' p'cedit ex fal
sa et uana opinione et sic opa
tio demonis **demonis** se imitet
p't' qd' diuiniatio in talibz est il
licita et supstitiosa. **Bed** forte di
cēs scia humana ex experimētis
origine sūt ut dicit phis pri
mo metaphisice. **Bed** per mul
ta experimēta aliqui inuenerūt
ex cōsideratiōe siderū aliqua fu
tura cōtingencia ad utrumlibet pos
se p'nosā q' s'p'ter uerū p'dice
rūt igit' it. **Respondetur** q'
cōtingit tales uerū s'p'ter e
nūciāe duplici. **Uno** modo
q' plures homi passiones corpa
les sequūtur et ideo actus eorū
disponūt' ut in plūibz scdm
inclinatiōe celestū corporū.
Pauca aut sūt. scilicet soli sapi
entes qui per ratiōe huius di
inclinacōes moderēt' et ideo as
tiologi i multis p'nūciāt et etiā
physionomy cōplexiōes et dispo
sitiōes homi cōsiderātes et p'a
pue in coribus euctibz qui depe
dunt a multitudie. **Secūdo** modo

p't' demones se imitetes. **Un**
de augustinus scdo super gene
sim. **Ad** littera patendū est qū
a mathematicis uēa diūtur in
structu quodā occultissimo quē
nesciētes huāne mētēs patiūt'
q' tū ad decipiēdos hoīs fit spi
rituū imūdozū et seductozū o
pacio ē. **Qua** p'ter bono opi
ano quilibet impie diuiniatum
et maxie dicētes uēa cauedesūt
et ne cōsilio demonozū aiām
deceptam pacto quodā sonctatis
irreat. **Quinto** sequit' q' diuina
tio augurij sit illicita patet q'
etiā ex falsa et uana opinione
p'cedit. p'ter qd' demones se im
gerūt patz q' motus uel garrity
uūū uel q'cuq' dispositiōes huius
di in rebus cōsiderate non sūt
causē futūozū euctūū et per q'se
q's futūa ex eis tanq' ex causis
cognosci nō possunt. **Bed** si ex
ipīs aliqua futūa cognoscuntur hoc
erit m'p'tū sūt effūsū aliquarū
causarū causancūū uel p'rognoſcē
tū futūos euctus. **Causa** at opa
tiōis omibz uozū aiāliū ē m'p'te
tū quidā quo mouetur aut in me
diū natūe aut alio mō. **Et** hic
m'p'te ex duplici causa p't' pre
de. **Primo** ex corpe celesti. et sic
opatiōes eorū possūt ēē futūozū
signa i'p'tū cōformāt' dispositiōi
bus corporū celestū et aeris cō
tinebis ex quo pueniūt aliqui
futūū euctus. **In** hoc tamē duo
cōsideranda sūt. **Primo** ut huius
di opatiōes non extēdāt' nisi
ad p'rognoſceda futūa que cau
sant' per motus corporū celestū.
Secūdo q' non extēdant' nisi ad
ea que aliqualit' p'nt ad huius modi

mala ptine. Consequuntur ei per
 celestia corpora cognitione quan
 da naturalem et instinctu ad ea
 que eorum vite sunt necessaria sicut
 sunt imutatioes que fiunt per
 pluuas et vetos et alia huiusdi.
 Alio modo instinctu causatur ex
 causa spirituali scilicet uel ex deo ut pa
 tet in coluba super ypm descen
 dete in cornu qui parit helpam
 et in repto qui absorbit et eiecit
 Jona uel etiam ex demonibus qui
 vntur huiusdi opacoibus brutoru
 animaliu ad multiplicandas animas vane
 opimoibus sicut circa morientes
 et. Et eadem ratio est de omnibus
 aliis huiusdi et isto modo non sunt lic
 ta. Et si forte obicitur de ioseph
 de quo scriptura dicit genes qua
 dragesimo quarto quod est non a
 silis in auguriadi sua. Intelli
 gendum est secundum augustinum quod hoc
 ioco dixerit referens forte ad il
 lud quod vulgus de ipso opinabat
 et sit dispensator eius locutus
 est. Ex his patet quod omnis huiusdi di
 uinatio si extendit ultra id ad
 quod potest pertingere secundum ordinem nature
 uel diuine prouidentie est supstitiosa
 et illicita. Sexto sequitur quod diu
 natio sortiu sit illicita. Sed pro
 mtellai huius est sciendum quod sortis quatuor
 modis capit. Uno modo
 per casu fortuito ut vicesima sex
 questione scda caplo. Porro ubi di
 citur secundum augustinum quod sortis non
 est aliud mali sed res in humana du
 bietate diuina indicans volun
 tate. 2o modo capitur per sortilegio
 id est generaliter per diuinatione et per
 anevis eis etiam quatuor ad observa
 nas supstitiosas quibus virtus di
 uina attribuitur et ita videtur

capi libro quinto de sortilegijs uel
 etiam per parte sortilegiu cum videlicet
 aliq sit ut euentu eius considerato
 aliqd occultu indebite innotescat
 sicut capit hic aliqn accipitur
 per capitali respai vsuaru. Aliqn
 etiam per parte seu portioe. Ad sciendu
 ergo quoniam sortis sit licita uel illicita
 est considerandu quatuor sortibus et ex va
 rio euentu seu disposicioe aliquus
 rei sensibilis pposita ad determina
 du aliqd dubium uel incertu sicut
 ex festiuis ppositis et ita de alijs
 supra enumeatis circa illud ge
 nus diuinationis quibus aliqd
 dubiu inter hoies detminat. Et si
 hoc fiat ad aliquus rei diuisione
 inter hoies ut per hoc detminat
 quis qua parte accipiat uel quod cuius
 sit exhibendu siue illud sit res
 possessa siue sit honor seu digni
 tas seu pena aut actio aliqua vo
 catur sortis diuisoria ut dicit tho
 mas ubi supra articulo octauo.
 Si autem hoc fiat ad aliqd determina
 te agendu vocatur sortis consultoria.
 Si vero hoc fiat ad sciendu aliqd
 futuroru alias occultu huane cog
 nicioe siue sit presens aut preteritum
 vocatur diuinatoria ergo si dispo
 uel euentus sortiu expectetur
 a fortuna tunc nullu est vicium
 vti sortibus et hoc in sorte diuiso
 ria. Si autem dispositio sortiu uel
 euentu non expectetur solu a for
 tuna sed ab alia causa hoc est du
 pliat. Uno modo a causa corpora
 li ut a disposicioe stellaru et sic
 cum actus stellaru ad hoc se non
 extendat supstitiosum et illicitu
 est et non caret occulto pacto de
 monu. Unde si aliqs ea intencioe

fortibus utatur quod huiusmodi actus hu-
mam qui requiruntur secundum disposi-
tione stellarum fortiantur effectum
vana est et falsa opinio et per con-
sequens non carens demonum in gestu-
one ex qua talis divinatio erit
suspiciosa. Actus est hominum in gestu
ad fortibus non subditur dispositionem
stellarum nec etiam euentus ipsorum et
ergo si quis oppositum credit falsum
credit. Alio modo quod expectatur
euentus vel dispositio fortium a causa spiri-
tuali dirigente et hoc dupliciter. Uno
modo a demone. Ezechielis vicesi-
mo primo. Rex babilonis stetit
in huiusmodi capite duarum viarum
querens divinationem et quoniam scies
sagittas interrogavit ydola quae sta-
verunt et sic est illustratum quod mandavit
familiaritate et pactum cum demoni-
bus. Propter quod districte secundum canones
prohibetur ne aliqui hoc modo et e-
tiam ex stellis fortibus utantur. Un-
de vicesima septima quaestio quinta
dicitur. Fortes quas patres dapa-
naverunt nihil est aliud quam divi-
nationes et maledicta decernimus
prohibere volumus omnino dapnae il-
las et ultimum inter christianos nolimus
notari et ne exerceantur anathema-
tis interdictio prohibemus et hoc
est generale. Specialiter autem prohibetur
de sortilegiis libro quinto in tabu-
lis. Unde dicitur ibi in tabulis vel
codicibus aut alijs forte facta
non sunt requirenda vel divinatio-
nes alijs in aliquibus rebus ob-
servare presumat qui autem contra se-
rit quadraginta dies peniteat. Item
infra eodem capitulo ex tunc dicitur
de quodam sacerdote infamem ad pri-
vatum locum non ut innotet et demo-

ne sed ut in aspectu astrorum
furtum cuiusdam etiam possit reparari.
Verum licet hoc ex bono zelo in
simplicitate proponat id tamen
gravissimum fuit et non modicum
inde manula patrum graviter. Et
infra exprimitur quod talis per expi-
ationem delicti per annum et amplius
se expediret ab alijs mysterio
se abstinere. Aliud illud etiam redun-
tatur exprimitur sine iudicia fer-
ri candentis aquae frigidae vel fer-
uentis zelothypie monomachiae
sive duelli quae omnia hodie tamquam
dyaboli signum et machinamen-
ta sunt confutata. Unde secunda quaestio
quinto capitulo. Menas dicitur
et est beati Gregorii in registro dicitur
tis. Vulgare quodammodo nulla sac-
tione canonica fulta legem fer-
uentis aquae frigidae aquae ignis et fer-
ri tactu aut quilibet popularis in-
uentionis quod fabricate hoc dyaboli
sunt omnia facta mundicia nec exhiberi
ipsum nec aliquo modo volumus
postulare primo apostolica auctoritate
te prohibemus firmissime. Item
infra ibidem. Missas quae fiebant
per huiusmodi exprimentis sine iudicis
et specialiter per furtis in quibus ca-
pulo sepe contingit in quibus oportuit
etiam ipsos suspectos hanc in her-
verba. Corpus domini sit tibi ad pra-
tionem hodie. Sic etiam vidi in quo-
dam antiquo libro missas deuotissi-
mas cum exortissimis sanctissimis
in quibus etiam demones adiurabantur
ne se misererent iudicis praesentis
quarum una incipit ab introitu.
Iustus es domine et rectum iudicium
tuum. Item monomachia sine du-
ellu est prohibita ut habetur ubi su-
pra capitulo monomachia uero in

lege id e p lege no assumimus
 qua preceptum fuisse no reperim
 qua licet misse quosda legamus
 sicut scm dauid et goliam sacra
 pdit historia nusq tamen ut tene
 atur p lege alicui diuina sanxit
 auctoritas cu hec et huiusmodi
 sectates deu solumo teptae videat
 tur. Ecce tangit causas phibicio
 nis p no e auctoritate eme sanxi
 tu et ena e teptae deu. De hys
 expressius dicit scda questione
 quinta caplo qd' dicitur. Et e ste
 pham pape dicitur ferri candentis
 uel aque feruetis examinatone
 qfessione extorqueti a quolibet
 sacri no censet canones id e phi
 bent magis. Et qd' scrozum pmi
 documeto sanxitu no e suspensio
 sa nuencioe non e psumedu. Spontanea
 ei qfessioe uel testiu appa
 rioe publicata delicta habito pre
 oculis dei tunc qfessa sut nostro
 regim iudicte. Occulta uo et
 incognita illi sunt relinqda qui
 solus nouit corda filiozu homi.
 Ex hys patet duplex causa phi
 bicoms predictozum iudicioru
 sm qd' ordmat ad alicui pmi or
 culti inquisitione per aliqd qd'
 ab hoie fit. Unde huiusmodi iudiciu
 u illicitu redditur tu q ordmat
 ad iudicadu occulta que diuino
 iudicio referat et ibi teptatur
 deus q via huana debet predi
 tu ena q huiusmodi iudiciu non est
 auctoritate diuina sanxitum
 Additur ena terna causa et e q
 sepe e ibi infamatio minorentu.
 Sic sicut mo phibetur iudiciu ze
 lothypie ibide ubi dicit m caplo

qfultu m fine. Sed quelibz pur
 gatio huiusmodi videt ee mhibita cu
 m pmissa auctoritate stepham pa
 pe dicitur spontanea qfessione.
 Inqtu at ibi exspectatur aliquis
 miraculosus effectus a deo excedit
 gem ratione fornu m quo papue
 teptat deus sit pz mpheti. Alio
 modo a deo exspectat mme uel
 mediatisq scis angelis et hoc no
 e illicitu sm se si fiat cu reueretia
 debita. Unde dicit puerbio
 tu vix Sortes mittuntur m sinu
 s a dno teptat. Et tn m hoc
 quadruplit pmi made. Pri
 mo si absq ulla naitate ad sorte
 recurratur. hoc si videt ad dei
 teptacione ptine. Unde dicit
 ambrosius super lucam. Qui sorte
 eligitur humano iudicio non
 qphendit. Secdo si quis ena m
 naitate absq reueretia debita sor
 tibz utatur. Unde super actus
 aplozu dicit beda. Si qui m naitate
 aliq qpulsi deu putat sortibz
 aplozu exemplo ee qfuledu videat
 hoc ipos aplos no nisi collo sm
 tetuq et pabz ad deu fuis egisse.
 Tertio si diuina oracula ad terre
 na negocia quertant. Unde
 Augustinus ad inquisitores ia
 nuarn. Hys q de paginis ena
 gelicis sortes legut et si optandu
 sit q hoc faciat potius q ad deo
 ma qfuleda quertat tn mchi
 displicet illa qfuetudo ad nego
 cia seclara et ad vite huius vanita
 te diuina oracula velle querte.
 Et si m elcombz ecclasticis ex
 spis sca inspuatione fieri dicunt
 aliq utat sortibz. Unde dicit beda

super actus aplozū. **M**athias
ante pentheosten ordinat sorte
queitur q̄ nondū eāt plenitudo
spūs s̄c̄i m̄ eccl̄a diffusa septe at
opacom postea non sorte sed elā
one discipulozū sunt ordmati
Pot̄ qd̄ phibet̄ r̄acionabilē talis
elāo libro q̄nto de sortilegijs ca
plo ultimo. **I**te vicesima septa
questione sc̄da dicit̄ anteq̄ evā
gelū clarēret̄ multa p̄mittēbā
tur que tempore perfectiois disci
plīne p̄mit̄ sunt illūata sic et
de sortibz. **N**on tamē peccauerūt
ap̄li eligendo mathiā per sortes
q̄ non eāt phibitū. **E**t q̄ fecerūt
hoc familiarī q̄silio spūs s̄c̄i qd̄ nō
ē trahendū ad q̄sētia. **U**nde be
da super actus aplozū nō exemplo
mathie vel q̄ ionas p̄p̄ta sorte de
phensus sit̄ indifferēt̄ sortibz ē
credendū cū p̄uilegia singulozū
ut iheronimū aut q̄m legem oīno
facē non possunt maxime q̄ ho
mines non sic q̄r̄ utunt̄ sortibus
p̄mittēdo oratione d̄m̄ca sic em̄
eāt licitū an̄ phibitionē. **P**le
mōi mtellcū p̄d̄cozū oīm de sorti
bus ē sciendū q̄ ad hoc q̄ sorte sit
licita quor̄ exigunt̄. s̄z ut expe
diat̄ fieri qd̄ queit̄. et ut huāno
mō muestigā non possit̄ et ut
licitū sit̄ huiusmodi de talibz querē et
ut eccl̄a nulli sit̄ dapnosū qd̄ quei
tur. **S**i ei queit̄ aliquis de furto
uel adulterio uel alio flagitio qd̄ ei
factū sit̄ nō expedit̄ hoc fieri et
per q̄sequēs m̄ talibus nō ē utendū
sortibz. **I**tem q̄d̄m huāna muesti
gā p̄ r̄acione qd̄ faciendū sit̄ nō
sunt sortes mittēde. q̄ hoc eēt
deū teptāe qd̄ non licet q̄ nō debet

hō q̄d̄m habet qd̄ r̄acionabile fa
ciēt̄ dei miracula exspectāe. **A**t
tendendū ē eccl̄a qm̄ mittūt̄ sortes
ad muestigandū aliq̄. et hoc du
plicat̄. videlicet m̄ re et m̄ uerbis.
In re q̄ nō sūt adhibēda sacrificia
illicita nec eccl̄a res sacre ut euka
ristia uel psalteriū. uel aliud sacro
sc̄m̄ m̄s̄ad usum licitū s̄m̄ qd̄ m̄
statuit̄ eccl̄a. **N**on eī debem̄ uti
sacramētis eccl̄e uel rebus deo cō
secratis nisi ad id solū ad qd̄ statu
ta sunt. **S**ic exorcism̄s faciend̄s
nō debem̄ uti nisi tm̄ psalm̄s
et orōmbz eccl̄asticis et p̄cipue
orōne d̄m̄ca. **S**i quis eī nouis
utitur exorcism̄s uel eccl̄a sacre
scriptūe uerbis ad aliud q̄ ad qd̄
q̄stituta sunt sortilegiū facit̄.
Item si alicui sit̄ dapnosū qd̄ quei
tur sortilegiū ē. ut si eccl̄a aliquo
furto ledat̄ nō licet querē per
sortes auctore furti q̄ si deprehē
detur sorte morte nō euaderet.
Hec at̄ de sortibz ita mtelligēda
sunt q̄tū licita eāt tēpōibz aplo
rū aut ap̄. s̄ hoc tempore phibite
sunt triplici de causa. s̄z ne sub
hac diuinacōis spē redeat̄ ad
memoriā culty p̄dolatrie. **U**n
de dicit̄ xxvi. questioe sc̄da. **Q**
uis sortibz nichil mali messe mō
stretur phibetur tamē fidelibus
ne sub hac spē diuinacōis ad
antiquos p̄dolatrie culty rednūt̄
nā cū p̄dola colebat̄ p̄cipue sor
tes colebant̄. q̄ per quasdam
sortes p̄dicē futūa videbatur.
Secūda causa ē q̄ m̄ sortibz iatē
dis multe fraudes fiebat̄ q̄ faci
lius eāt fraudes sortibz imiscē
q̄ diuinā uolūtate orōmbz
ipetiat̄. **T**ercia causa ē q̄ non

sciam et disciplina in oī libro
et sapientia. dameli at intelligē
tia omī visionū et sopmorūm.
Correlacie sequit^r ex pmissis q
non solū suspicio sit pām q
falsē opinionem mīda s̄ etiā p̄t
mita cum demōibz pacta peri
culosa. qui sicut nec futūa in se
ipīs cognoscūt ita nec sciam
horū uel aliorū tradē possunt.
Ordo sequit^r artē nauitorū re
pudiada pempta eē et fugienda
culibet xpiano et tm de ista p
te. **Q**ntū ad scdm videtur de
observacia ad corpora uel alia
imutandi ē sciendū q ista obser
uacia suspiciosa q̄st̄it in uerbis
et in rebus. **U**nde ē q̄ dictū
vulgi et quorūdā suspiciosozū
medicorū dicentū in tribz vīm
natūe eē q̄stituta. s̄q. in uerbis
i herbis et lapidibz. **D**e virtute
at herbarū et lapidū nō ē dubiū
et ita etiā licitū ē eis vti ord me
natūe ad sanitates uel ad alia
imutanda uel etiā ord me artis
verē et applicatioē debita actiuo
rū ad passiva utendo solū ad ea
ad que s̄m rectā racionē extēdi
possūt et nō vltia. et sic non
est illicitū nec suspiciosū s̄m
q̄ dicit thomas sc̄us sc̄da sc̄de q̄
noē nonagesia sexta. articulo
sc̄do. **E**t in hīs que sūt ad ali
quos effūs inducēdos q̄sideran
dū ē utrū naturalit^r videat^r tales
effūs posse causāe. et sic licet q̄
licitū est causas naturales adhibē
ad p̄nos effūs. **D**ū at nō videā
tur tales effūs posse causāe. q̄se
p̄s ē q̄ nō adhibeant^r ad hos effūs
causandos tam̄p cause s̄ solū quasi

signa et non a deo uel ab etiā in
stituta ad tales effūs et sic p̄tinet
ad pacta s̄mū cū demōibz mīta.
Unde Augustinus. **A**llaudur
demonēs per creatūas q̄s nō ipi
s̄ deus q̄didit delatibz p̄sua di
uersitate diuersis non ut aīalia
ribis sed ut spūs sigms que auḡ
delatiori q̄grūt per varia genēa
lapidū herbarū lignozū ḡalium
catimnū ritūū characterū et signa
rū. **I**n applicatioē ergo naturalū
ad suos effūs si simpliciter fiat nō
ē pām. **I**n uero adiungat^r caractes
uel aliq̄ noīa aut res etiā sacrate
uel alie quecūq̄ q̄ manifestū ē na
le naturalit^r efficacā nō habē nec
etiā ex institutioē s̄ue pacto dei
aut etiā s̄ue eit orno suspiciosū
et illicitū et si effectū qui queit^r
ibi sequit^r nō eicit nisi uel a ca
su aut potius s̄mā obligatioē
s̄oietatis p̄miciose hōim et deo
nū que s̄oietas tāto p̄udētius
est cauenda q̄to q̄ adhibetur vi
debit^r efficacius p̄desse p̄cipue
etiā ubi latet q̄ cū qd̄ valeat quo
ammo quis utat^r et ubi dubitat^r
p̄pter suspicioē venenū semp
est euitandū. **E**cce q̄tū errant
isti qui cū rebus nālibz uel ipās
per se adhibēt res sacras p̄sam
tanbz acq̄rendis aut in s̄mmitatibz
obuiandis ad hōies et ad aīalia
bruta et ad fertilitates arborū et
agrozū et cont^r tomtrua et gran
dines que sūt q̄ innumēabilia
puta aqua baptisim et affusio
nis cerei paschalis uel alte
rius lumis q̄feranti. palme her
be cūy facta de lignis palmarū
et filia. **I**te alie res etiā nō q̄se.

puta balnea quedā certis tempore
 in viris videlicet tempore nativi-
 tatis et carnis primum et febres
 et dolore dencum et huiusmodi ymo
 etiā quedā ieiuniorū et celebratū
 elemosinarū abstinentiarū a capibus
 puta scti apollome blasii ac voto-
 rū obseruāne et febres uel alias
 infirmitates aut ad diuicias acq-
 rendas et honores. Et illi peccāt
 dupliciter. Uno modo ex falsa opi-
 mone et vana spū ad credulitate
 q res pōtē illā habeat efficaciam
 m̄ deceptiūt q̄rahendo per hoc so-
 cietate cū demōibz im̄p̄tētibz se
 huiusmodi suspiciōsis a quibz etiā effec-
 tus interdū sequit̄ deo p̄mittēte
 ut qui in sordibz sunt sordescant
 adhuc. Interdū at non sequitur
 aut deo plūpente aut demone nō
 agente ut plura exigit seruitia
 quocū ipse est cupidus ex sua abici-
 one. Peccāt ex abusu rerū pōtē
 tū q nō sūt ad hūc finē create aut
 etiā q̄scante nec etiā ex q̄scantōe
 aliqua q̄rahunt uitam sanatiuā
 sed solū deputat̄ et ordimat̄ ad cul-
 tū diuinū ita q̄ amplius nō quer-
 tant̄ ad usū q̄es hōm et ut deuotio
 et reuēcia hōm magis exaltetur.
 Unde sicut nec etiā q̄scantab
 uel uestes sacras aut etiā hōies licet
 querte ad usū q̄es hōm ita et i po-
 sito. P̄ter hoc dicit beatus augustinus
 et poit̄ vice sima septa
 questioe octava ubi dicitur. Ad-
 monuit fideles sacerdotes p̄pos
 ut nonerit magicas artes m̄ca-
 taciōesq̄ quibuslibz infirmitati-
 bus hōm nil posse remediū con-
 ferre non aialibz languētibz cla-
 dicatibzq̄ etiā moribūdis q̄q̄
 medē. s̄ hos eē laqueos et yfidias

antiqui hostis quibz ille p̄fidus
 genus hūanū decipe m̄tatur et
 si quis hoc exuerit cleicū degna-
 detur lapus anathematizetur.
 Ex hys etiā dāpnat̄ abustiones
 ymo suspiciōnes plurime obser-
 uaciōem quatu vna obseruat̄
 apud sctm̄ valentinū q̄ caduū
 morbū cū extractioe candelarū.
 Item ex alio q̄ dictū loq̄ cū elemo-
 sma visitandū ē. Itē suspiciō
 ponderaciōis puerorū aut senū
 ad equalitate siligis. Itē suspiciō
 obauilaciōis crucis tempore ver-
 nali q̄ tēpestates. Itē suspiciō
 oblatozū in certis missis uel panis
 uel alterius rei oblate super cruci-
 fixo i magna feria septa. Item
 speculozū et panū obiectozū ad
 ostensionē reliq̄arū i aquisitiōe.
 Itē aque b̄ndicte a quibusdā cleicis
 date brutis aialibz q̄ lupozū mor-
 sū et ita de q̄silibz. Sicut de lignis
 m̄sasis et remtegnatis. Itē de
 dignis tela extractibz. Quid
 etiā de imutaciōe aliozū puta cor-
 porū uel mentū. hoc dico p̄t̄
 maleficia ad amorē uel odiū
 q̄ si sūt res q̄scante uel nō q̄scante
 certū ē q̄ ex natura rei non habet
 efficaciam s̄ operaciōe demonū in
 hys qui talia credūt aut aliq̄ aliud
 faciūt inaciōe cuius demones a deo
 p̄missi p̄tatem capiūt in eos hoc
 opindi sicut i vitas p̄m̄ legitur
 de quada puella. Et t̄m̄ de her-
 bis et lapidibz. De verbis autē
 platis scriptis sculptis aut etiā
 cogitatis plurimū suspiciōsi m̄l-
 ta miracula dicūt et eis ascribūt
 q̄ efficiat aut enūciata aut portata.

Enunciata per modum benedictionum
uel orationum aut etiam exorcismorum.
quibus quidam malefici tanta virtu-
tem imposuerunt ut ipso audito homines
et animalia occiderent. Sicut legitur
in vita sancti siluestri de quodam iu-
deo malefico qui sola in susurrati-
one quorundam uerborum thaurum
visus est occidisse asserens etiam quod
uerba illa nec homo nec aliud ani-
mal audire poterat nec etiam in-
spice scripta quin continuo morere-
tur. Propter quod ut etiam asserunt ne-
cesse habuit ea discrete per scriptu-
ra illorum in aqua facta ubi p[ro]p[ri]a
tio litterarum sicut fiebat ita et ap-
ponebat. Ita etiam quidam hodie
susurrantes equis quedam uerba per
aures occulite aut etiam appedentes
ad colla equorum dicunt se occidere
vermes uirtute uerborum. Et ita
multi dicunt se curare infirmos.
Sed quod sit falsum ostendit ma-
feste et primo de uerbis planis.
Unde guilhelmus libro de fide
et legibus loquens de ydolatra uerbo-
rum ac destruedo hunc errorem sic
arguit quod si uirtus huiusmodi meet
uerbis ex necessitate est in eis unius
istorum quibus modorum uidelicet
aut ex parte nature hoc est aeris
aut ex parte forme hoc est soni siue
sonationis aut ex parte significatio-
nis aut ex his aut aliquibus eorum
aut etiam ex modo significandi.
Primo modo potest dici quod ex parte
aeris impossibile est hoc fieri nisi cum
aeris ueneno uel alia causa corrup-
tus fuerit ut mortem inferat sicut
fit ex exspiratione quorundam draco-
num uel bufonum. propter uenenum emis-
sum non uirtute uerborum sic etiam
non uidetur esse uirtus sanandi

in aere nisi alia causa accedat in-
tur etc. Nec etiam potest dici secundum quod
sonus siue sonando non potest nocere
audientibus nisi per accidens uehe-
mentia acuminis uel magnitudinis
sui. Hec autem uirtutes naturales
sunt nichil omnino deitatis habentes
quae manifestum est uerba et nomina ex
parte ista nichil diuine uirtutis
habere et si quae uirtute dicuntur
habere illa tamen est naturalis quodammodo
uirtutes aliarum qualitarum sensibi-
lium hoc est pulchritudinum colorum
odorum atque saporum in quibus nemo
aliquod diuinitatis uel miratur esse uel
opinat. Nec etiam potest dici terram
quod si sit tunc hoc nomen dyabolus
uel infernus et mors mortem et
tormentum intolubile inferret au-
dientibus cuius oppositum patet ad ex-
perientiam. Item uirtas et salubri-
tas significata per uerba diuina
sunt et secundum hoc potestarent tanta uirtute
uerbis et nominibus quanta apprehendit
diuine uirtutis immensitas et per
quodammodo tanta est uirtus uirtutis
nisi creatoris ut ad placationem ipsius
omnia mala tollentur ab audientibus
et omnia bona prestentur quae tollit
mors et omnis infirmitas et facit
resurrectio mortuorum et ablatio
omni noxameteorum. Nec potest dici
quod tunc quod cum ad perfectam uirtute potest
tandem nullum precedentium inuenit ma-
nifestum esse debet quod nec omnia simul
illa potestare possunt. Nec etiam potest dici
quod tunc puta in nomine significatio-
nis quod tunc necesse est hoc nomina et uerba
et etiam alias res quaslibet quae magis
eadem significaretur maiore habere
rei significatio uirtute et sic per
magis habent quod nomina propter eundem

noze et expressioze significatio
 ne. et ita forior est ut ymago
 aliq uel similitudo ad ostendū uel sa
 nandū inspiciētē eā q̄ noīa que
 nūq̄ uel uerba nū naturalia signa
 uel talia artificialia magis signi
 ficēt q̄ positiua. **F**orte diceres
 q̄ noībz et uerbis ē virtū huiusdi
 ppter res. **C**ont̄ res nō plus per
 tinēt ad uerba et noīa q̄ ad alia
 quocūq̄ nisi ppter significacionem
 incoe aut eis virtute nō pstant
 plus q̄ alijs rebus q̄buscūq̄. **P**
 terea si sic sequitur q̄ virtutem sua
 tale habent ab iponētibz ea ad
 sic significadū qd̄ putet manifeste
 ee falsum. q̄ nichil dat qd̄ nō h̄t.
Item sic etiā oportet dicit q̄ pic
 tor ymagens ymagine xpi ip̄su
 significantē daret sibi virtutem
 xpi. **I**tem hoc nō possi habere
 ueritatē circa nō intelligētēs q̄
 illis nichil significat. **E**t ita mā
 festus ē error illozū qui virtutes
 miracas attribuūt noībz et uer
 bis quas nō habent nisi cū fuerit
 exortismata uel orōnes uel laudes
 uel alio quolibz mō sub uenēacōe
 cuiuscūq̄ uel dīa uel scripta uel
 portata. **C**ū at̄ aliqd̄ q̄tozū ē cer
 tū ē non virtute uerborū aliqd̄
 fieri s̄ virtute illius cui uenēacō
 talis m̄dit̄. **B**ed cont̄ p̄dīa ar
 guit̄. q̄ dicit beatus **A**mbrosius
 libro de sacramētis s̄ m̄q̄ magis
 allegat libro q̄to distinctioe octa
 ua. **S**ermo xpi creaturā mutat
 si mutat ergo magnā virtutē h̄t.
Pretēa uerba sacramētozū bap
 tism et ceterozū magnā uim spū
 alē q̄ferūt materns eozūde et

non q̄ferēt nisi habent eā uia
 lit aut habitualit. **A**ncedēs p̄ba
 tur per istud b̄ti augustini. **A**c
 credit uerbū ad elementū et fit
 sacramētū. s̄z ut efficiat qd̄ signi
 ficat. **I**tem idem dicit aqua est
 subtilis. et subtilior per beneduc
 tione efficiat̄. q̄ usq̄ ad interiora
 aīe penetrat et celesti roze per
 fundit et eterne uite vias donat.
Ecce hic expresse dicit q̄ uerba
 magnā virtute habeat. **P**retēa
 uerba dicūt facta et facta et non
 nisi ut videtur ex aliq virtute sa
 ficandi et faciendi. **R**esponsi
 oē ad primū ē sciendū s̄ m̄q̄ thō
 mas de argentina dicit q̄to sen
 tētiarū. **V**erba et oīa requisita
 ad sacramēta puta elementa fides
 et signa et uenēacōes singillati
 uel simul supra nō habent aliq̄
 virtutē eis formalit̄ m̄hentem
 incoe cuiq̄ efficiat q̄ figurat̄ pro
 ductiue respectu effectū sacramētal̄
 q̄ sola uirtus diuina sine coopa
 rone tali imet̄ opatur. **P**pter qd̄
 dicit̄ m̄ nūi sc̄to. **V**os ponite
 nomē meū super filios israhel.
 ego at̄ benedicam eos. **V**erū p̄
 famē cū uerba hoc faciat et alia
 ad sacramētū requisita q̄ disponet
 et habilitet hoīem ad suscipiendū
 uirtutē sacramētalē nō ex natura
 rei intrinseca sed t̄m̄mō ex ip̄atu
 rōne seu ordinarōne diuina et
 pacto dei q̄admodū si aliq̄s d̄ns
 dicit̄ quicūq̄ hoc fecerit illi faciā
 hanc grām puta dītabo eū. **H**oc
 mō uerba et sacramēta dicunt̄
 effici qd̄ significat virtutē sua
 nō existente in eis formalit̄ sed
 p̄ncialit̄ ex dei pacto s̄ m̄q̄ q̄ deus

Yste thōs s̄ q̄d̄
 copulat p̄m̄ ad p̄d̄
 r̄gōs uenēacōis et m̄
 s̄d̄ r̄gōs de aqua

vult effectū gratiū opari co
existētia vīmo coassistētia
sacramētis. Et ideo uerba scōrū
dictōrū que sonat q̄ virtū forma
lū m̄heret uerbis et sacramē
tis intelligi debent ad intellm̄
p̄dictū videlicet q̄ sunt causē gr̄e
dispositiue et sine quibz nō dat̄
gr̄a sacramētalis de lege gr̄. Pro
dus ei sacre scripturē est ac etiā
scōrū q̄ q̄n aliquis effectū semp
uel fr̄q̄t̄ ḡr̄itatur alterū dato
q̄ nulla virtū sibi formalit̄ m̄he
reat que sit p̄ductiua illiū tamē
p̄cedens dicit̄ h̄c v̄m̄ resp̄cū
illius eo q̄ ip̄m̄ semp̄ seu fr̄q̄t̄
ḡr̄itatur. Unde in eccl̄astico dicit̄
Dicit aqua extinguit ig
nē. sic elemosina p̄cc̄m̄ et tamē
nulla virtū formalit̄ m̄heret
elemosine s̄ solū virtū diuina
q̄ ḡr̄om̄tatur opa misericordie
delet et extinguit p̄cc̄a. Sic et
i p̄posito sacramētis coexistit et
requisit non formalit̄ virtū di
uina s̄ sola opans effectiue gr̄as
sacramētale. Hoc etiā ponit
scholus et durandus. Per hoc p̄z
soluō p̄rim et sc̄di. Pro solu
tiōe tertiū ē sciendū q̄ res aliq̄e
dicit̄ sc̄e q̄ ḡr̄inet̄ in se forma
lit̄ sc̄itate et hoc duplicat̄. s̄z
eēncialit̄ ut deus uel p̄ncipalit̄
sue accidētalit̄ ut h̄o. Ad dō m̄
strumētalit̄ ut sacramenta et sa
cramētalia. Tercio significant̄
ut uerba et ymagines. Et ap
p̄riant̄ ut sacerdotes et iueſtes
sac̄e et alia huiusmodi que ad cultū
diuinū ordīnāt̄. Itō deputant̄
ut oblatiōes m̄stris eccl̄ie oblate.
Quatuor modi ultimū sūt p̄t̄

primū et secundū. Et ex hac
distinctione patet q̄ uerba nō di
cunt̄ sancta uel sacra nisi p̄pter
significatiōez sacrorū sicut dicit̄
mala impudica aut imunda et sc̄la
ria ratiōe significatiōis q̄ tamē
in se quo ad naturā suā nullam
sac̄itatem uel in mundiciā ḡr̄inent.
p̄t̄ hoc sup̄ illo iohannis primo.
Deus est uerbum. deus. s̄z illa dic
tio uerbum q̄ sonat uile ē q̄ intel
ligit̄ p̄ma res ita hoc uerbum
ih̄us. Unde ergo si effectū aliq̄s
sequitur oportet inquirere causā
unde fiat videlicet an naturalit̄
ex uerbis aut ex pacto illiū qui
ea ordīnauit ad talem effectū sicut
sunt uerba sacramētōrū et exor
tatiōrū sacramētalit̄ ab emā
cūctōitate dei institutorū. Sed
ē de alijs uerbis et exortatiōibz
etiā p̄ncipiū s̄is et deuotiōis hūā
na traditiōe ac dyabolica pacti
ōne ad m̄ctas ad hūc uel illum
effectū per aliquos ḡr̄issime in
hoc pecc̄ates q̄ uolūt uerbata
lia et exortatiōes ac alias suas
obseruātiōes equipare sacramētis
et in hoc fac̄e plūa sacramēta
et sacramētalia q̄ nullo mō eis
licet. Item ut ḡr̄uillielmus di
cit ubi sup̄ duplicat̄ ḡr̄mittit̄
p̄dolatria uerborū et nom̄.
vna q̄ virtutes ille miseric̄e ip
sis attribuit̄ q̄ d̄ diuinitatem
eis ascribē. et p̄t̄ illa falsam
et uanā opiniōē habet ocul
tū pactū cum dyabolo et reuerē
tiā faciāt uerbis. Cont̄ q̄ s̄m̄s
thomas sc̄da sc̄de questiōe centē
sima uicesima sc̄da artūculō ter
tio in soluōe argumētū ultimū
dicit̄ q̄ nōibz dei debet̄ reuerētia

ex pte rei significate que e vna
 non at ratioe vocu significanciu
 que sunt multe. Unde latina q
 est veneratio que soli creatori debe
 tur si alij cuiusq; siue scripture
 siue planoi verboru i penditur
 supersticio e et idolatria. Sicut ei
 veri cultores dei altissimi pnuca
 ando simones huiusmodi venera
 tur et sic mira interdu ab eo ob
 tinet sic et isti malefica no vir
 tute verboru que uel pferunt
 uel scripta deferunt si in venera
 one quam pferendo illa uel deo
 mby deferendo i pendunt. ab eis
 quib; pmittete deo optinet que
 hoies admittat quib; no optinet
 q demones creatoris impelo pbi
 bent. Vel q malicia demonu
 non vult cultorib; suis i pendere
 ne eos gntis seruos possideant
 du eoru seruitutes ml i pendunt
 et exinde gntis deus offedit uel
 forna ut aplioza seruicia extor
 queat ab eis de ut pz vicesima
 sexta questioe tertia. Itē peccat
 uerbis sacris abutendo qd e illi
 tu scdm illud augustini sup alle
 gatiu de sortib; si diuina oracula
 ad terrena negocia quertant et
 ad vite hui; vaitate. Unde uer
 ba saan ewangeliozu psalmozu
 et ita de hui; di non nisi ad id
 tm ad qd instituta sunt. id e
 ad salute hois sunt quertenda
 alias oppositu facetes no sunt
 imunes a maleficio. sicut si co
 uertatur ad benedicendu uel ex
 orasendu infirmitates aut
 bruta aiaha qd lupos que aiaha
 a no pnt pripe hui; di et ideo
 si aliquis effecty ibi sequit non

est ex deo q ad hoc non ordina
 uit nec ex virtute uerboru er
 go necesse e ee ex demone. Itē
 peccat du multas supersticiosas
 obsequias uerbis sacris adiungit
 videlicet q addat uel deponat
 q nulli reuelat. Itē quo ad ar
 tustianas temporum et locoru
 posicione aut situ et ita de ceteris
 infimis qd facit ad effectū gntis
 dolore denari. gntis aut a
 lius claus mferus parieti aut
 sub pede equi male sufferati qd
 putredine uel ad exuicendu ocu
 lu. Item in extirpatione telozum
 q non assmt illi uel illi tales
 uel tales. Forte dices quomo
 quedā pdrā sunt veni cū ecia
 exorasset ~~manu~~ puta pal
 mas lumina aqua certam et hui;
 di. Respondet si m thomam
 super quarto smaru distinc
 tione septu q hoc e m ord me
 ad dyabolū qui ppe pām hois
 ptatem accepit m ipm et m
 oia que m vsum hois veniunt
 m ipsius nocumetu. et cū nulla
 sit quentio xpi ad belial ideo
 quicūq; aliqd sanctificandu est
 ad cultū diuinū prius exorizat
 ut libeatū a ptate dyaboli deo
 qseatur. ideo no e silē hic et
 ibi. Item dicit e de portatione
 uerboru dubiu ergo e an licet
 aliq verba scripta circa se por
 tate uel ecia super infirmos dice
 pt nr uel aue maria. Respon
 detur si m beatū thomā scda scde
 nonagesima questioe sexta ar
 ticulo qto. In omib; incanta
 tionib; s; verboru uel carmina

iajata

noibz uel scriptis suspensis
duo caueda videntur. **P**rimo quod
quid sit quod profertur uel scribitur
quod si est aliud ad diuinae deo
non pertinet manifeste est suspicio
suum et illicitum. **S**icut etiam videtur
esse cauedum si contineat ignota nomina
ne sub illis aliud illicitum lateat.
Dicit crisostomus super mattheum
dicit quod phariseorum magnificanti-
am similitudines suas exemplum nunc
multi alij nomina hebraica angelorum
conferunt et scribunt et alligant
que non intelliguntur metuenda
videntur. **E**st etiam cauedum ne
aliquid falsitatis contineat quod sic eius
effatus non possit expectari a deo
qui non est testis falsitatis. **I**tem
est cauedum ne credatur quod uerbis
alij uirtus insit talis uidelicet
qualem deus non dedit. **Q**uod
modum quidam credunt quod sancta uerba
de euangelio psalmi aut quibusdam
et alijs scriptis que circa se portant
portant credentes quod nichil mali
possit eis contingere nec possint
capi nec submergi nec uulnerari
nec aliud infortunium eis pos-
sit accidere etiam si vadant ad tybas
et turpitudines. **E**st etiam caue-
dum scilicet principaliter ne cum uerbis
sacris contineatur ibi aliquid uana
puta aliqui caractes inscripti
propter signum crucis aut si spes
habeatur in modo scribendi aut
ligandi aut in quibus huiusmodi
uamitate que ad diuinam reueren-
tiam non pertinet quod hoc iudica-
ret suspiciosum alias at ligatum
est. **U**nde in decretis dicit uice-
sima sexta questione quinta non li-
ceat nec in collectionibus herbarum

que medicinalis sunt aliquibus obser-
uationes aut incantationes licet
attendere nisi tamen cum simbolo diuino
aut oratione diuina ut tamen creator omnium
et deus honoretur. **I**tem habetur
ubi super ex consilio martini pape.
Item infra questione octaua et est
augustinus dicens. **N**on obserue-
tis in collectionibus herbarum sicut
quidam qui carmina quedam dicit aut
pictacula pro quibus infirmitate san-
ta super homines aut animalia ponunt
propter symbolum et orationem diuinam
aut magias falsitatis in gradi-
natis et tempestatibus credunt.
Tales sciunt se fidei christianae et bap-
tismi puritatis et dei immunitatis
primo et non graue meternum incur-
risse. **I**n nomine eius domini nostri ihesu
christi omnia facere debemus in quo uiuimus
in quo mouemur et sumus. **I**ta
dicit quidam quod non videatur repro-
bata breuia in quibus scribuntur
uerba euangelica que quidam apud
se portant ex deuotione et reueren-
tia ad deum quam ad modum etiam religio-
sorum licet possunt portare ex fidei
et reuerentia ad eos quorum
sunt reliquie diuino non atten-
datur aliquid aliud panem puta
quod uas sit triangulare in quo
portetur uel aliquid aliud huiusmodi
non pertinet ad reuerentiam dei et
sacrorum quod ut sit esset suspiciosum
et illicitum quod effatus non expectat
a deo uel a sanctis. **U**nde
sic scriptum ad uerba suspiciosum
est si credat quod minus habeant
efficacie si scribantur alio tempe-
re quam dominum in euangelium legitur.
Item sicut si scribantur caractes
et nomina insitata quam nomina dei in

effabilia. Et in quibus dicitur quia
 q̄ super se portauerit istud breue
 non peccabit sic uel sic aut illud
 uel illud bonum sibi continget. p̄ uolun-
 tate reprobata sunt nec sunt por-
 tanda et peccant qui scribunt ea
 aut portant aut donant aut ven-
 dunt aut portanda docent nisi adeo
 fuerint simplices q̄ ignorantia
 debeat eos excusare que non excusat
 si super hoc fuerit admoniti uel
 instructi. Sed est notandum circa
 illa breuia q̄ uidi duos doctores
 reprobates ea. puta guilhelmum
 parisiensem et quendam alium p̄mo
 et augustinum videtur reprobare in
 auctoritate p̄missa. Et crisostomus
 super ym̄. cap. math. di-
 cens. Quidam aliqua p̄te ewan-
 gelij scripta circa collum portant
 s̄ nonne cotidie ewangelium in terra
 legit et audit ab oibz qui inter
 audita in auribus posita nichil
 p̄sunt quomodo eum possunt circa
 collum suspensa saluare. Deinde
 ubi e uirtus ewangelij in figuris
 litterarum an in intellectu sensuum
 sine figuris. Si in intellectu ergo
 melius in corde posita p̄sunt
 q̄ circa collum suspensa. Unde er-
 go cum creditur q̄ illa breuia ha-
 beat uirtute illa ad qua deferuntur
 plus q̄ alia uerba sacra aut
 si aliquid additur aut diminuitur
 q̄ tunc non habent efficaciam illam
 tunc e. Sed e si respectus habeat
 ad deum cui sunt uerba et id e crede-
 tur de alijs sicut de istis. Et sic
 respondet sanctus thomas seda sepe
 questione nonagesima sexta. arti-
 culo quarto ad dictum crisostomum qd lo-
 quitur qm̄ respectu magis ad figu-
 ras scriptas q̄ ad intellectum uerborum

habet. Ita dicit dominus iohannes in
 summa allegans guilhelmum q̄
 licet super pueros aut infirmos
 carminare si nichil supersticiosum
 dicat uel fiat s̄ tunc p̄ces licite et
 adiuuaciones sicut per passionem
 et crucem et filia fiant et dicit h̄
 q̄ hoc facientes non peccet nisi
 talia facerent post prohibitionem ab
 ecclesia sibi facta. Sunt et prohibenda
 p̄ multa supersticiosa que ibi so-
 lent m̄sceri nisi fiant per disar-
 tum deuotum et sanctum hominem q̄ fundet
 p̄ces non super pomum aut cingulum
 s̄ super infirmum manum im-
 ponens. Et addit p̄fatus doctor
 q̄ si adhuc istud p̄bet occasione
 scandali simplicibus et abusus qui
 ita nesciunt discernere certe prohibe-
 dum e q̄ de facili simplices super-
 sticiosa addent q̄ non solum phi-
 benda sunt illicita s̄ etiam illa quorum
 usus qui sit licite non solum quo ad
 uerba quorum usus extenditur atq̄ non
 debet extendi s̄ etiam quo ad bene-
 dicentes uidelicet mulieres et ui-
 uos et qd̄ minus e a meliore debet
 benedici id e a maiore. Ad hebreos
 septimo. Hinc sententia concordat
 sanctus thomas ubi super temete dicit
 q̄ p̄ferre uerba diuina aut inuo-
 care diuinum nomen q̄ si respectus
 habeatur ad sola dei reuerentiam
 a quo expectatur effectus licitum est
 etiam in mantia oibz serpentium
 uel quorumcumq̄ animalium sed q̄ plu-
 rimis tales mantiaaciones que uer-
 bis exercerentur habent illicitas
 obsequias et per demones for-
 tantur effectus et p̄cipue in spen-
 tibus q̄ serpens fuit primum deo
 in instrumentum ad hominem decipiendum.

igitur. Et quod dictum est de orationibus. Propter quod sciendum quod non modica suspitio circa eas reperitur. Unde plurimum creduntur quod certe sunt orationes quibus ex necessitate optineat quod in ipsis postulauerunt. Ita quod beata uirgo uel alii sancti appareant in extremis quod non possunt mori sine ratione et in peccato mortali quod est omnino erroneum quod in uoluntate dei est et ex eius facto exaudire orationem et eam implere. Propter hoc erant illi ualde qui dicunt quod per certas missas puta sex uel triginta certitudinaliter redimat auras de purgatorio etiam si in fine mundi uel per mille annos deberet puniri colorates hoc nomine apostolorum quod illi hoc gresserit. Similiter dicunt quidam de quodam patre nostro quibus quodam homines peccatores certitudinaliter quertantur et quodam de purgatorio redimantur et quodam iusti in iusticia confirmantur colorates hoc atque dicentes quod Christus illa per nos quodam signi discipulum deuotum docuerit et perfectam uerborum. Similiter quidam asserunt beato Gregorio quod in quibus missa auras redimat de purgatorio et peccato quertat. Similiter dicunt quidam quodam orationes tanta habere efficaciam quod dicentes eas eleuet in supremum angelorum chorum et quod nemo possit saluari nisi per eas quod est manifeste falsum quod caritate et pietatis ac aliis assilacibus ad angelos homines etiam uement ad choros angelorum. Unde ergo similitudine dicunt quod orationes secundum debitum ordinem uidebunt dei et etiam emisse

in quibus impetratio non asseritur uerbis principaliter sed uoluntati diuine licite sunt et multum meritoque primo et impetratio. Et tamen de obseruationibus ad imitandum. **C**onsequenter restat dicere de obseruationibus que ordinantur ad prognosticandum aliam fortunam uel infortuniam an sint licite et hoc per te pora incerta et incerta. De quibus dicit beatus Augustinus de doctrina christiana et habetur in sexta septima questione 2o capitulo illud quod est est. **U**bi dicitur quod ad pacta cum demonibus multa pertinet mala. id est ualde multa nouissima uel obseruationum puta si mebrum saluabit si uicini ambulatibus amaris lapis aut puer aut canis medicus inuenient aut aliquid simile lime calcie cum ante domum aliquis transierit die ad locum si quis se dum calciat sternutauerit redire ad domum si per redens offenderit uel si vestis a foribus. id est muribus reditur plerumque suspitione mali futuri quod peris dampnum dolo. Ita talia sunt obseruationes dierum egyptiacarum que quidam dicunt et alios dies quosdam infortunatos et alios per quorum fortunatos ad hoc uel illud agendum inchoandum dominicum mutandum matrimonium contrahendum aut induendum. Et ita quidam obseruat multa circa incertalia mutabilia pericula quedam aiaha ex quibus spem fortunam aut mentem infortunam multiplicat sibi credit euenire. Dicendum est ergo primo de obseruatione temporis et postea de alijs. Unde uidetur quod non liceat obseruare annos menses dies et horas.

Alias aplūs nō pperāt dīssēt
 de galathis ad galathas q̄rto caplo
 nisi magnū eēt p̄cām s̄m p̄ be
 atus augustinus dicit in euche
 ridion. Quis m̄q̄ existimat
 q̄ magnū p̄cām sit obseruāe dies
 et menses annos et tempora si
 cut obseruat qui certis diebus
 siue mensibz siue āms volunt
 uel nolūt aliq̄ m̄choae eo q̄ s̄m
 varias doctrinas hom̄i fausta ul
 m̄fausta. id ē bona uel mala uel
 fortunata uel aut ifortunata ex
 istimēt tempora nisi huius mali
 magnitudinē ex timōe apli pen
 sare m̄ qui talibz ait. Timeo ne
 forte sine causa laboraueri in vo
 bis. id ē sine vtilitate. Itē super
 epistolā ad galathas dicit. Intel
 ligat lector ad tm̄ p̄cūlū aīe
 p̄tinē sup̄stiosas temporū obs
 uacōnes. videlicet ānorū men
 sū et m̄iorū dierū eorūde ritu
 genali qui dicūt. s̄z tali die uel
 mense aut tēpōe aut nouā m̄
 m̄choacōne nichil eēt m̄choandū.
 ut dicit aplūs. Timeo ne forte
 z̄. Quis tanta celebritate
 et auctoritate per orbē terrarū
 in ecclesijs legat̄ plena sunt
 tm̄ quēdā nra hoibz qui tem
 pora rerū agendarū a mathe
 matias accipiūt. Jam vero ne
 aliq̄ m̄choetir aut edificiorū aut
 huiusdi quozūlibz opm̄ diebz q̄s
 cōp̄natos vocāt. Insuper d̄z
 vicesima septa questio ē q̄ta
 et ē ex cōsilio martini pape dice
 tis. **Prō** licet xp̄iam̄ tenē ē
 diaones gentiliū et obseruāe
 uel colē lune aut stellarū cursus

aut manē signozū fallaciā
 p̄ domo faciēda uel p̄t̄ sege
 tes uel arbores plantandas uel
 quingia socianda. **Sc̄ptū** ē ei oīa
 quēcūq̄ facitis in verbo aut in
 ope in noīe d̄ni ih̄u xp̄i facite
 gr̄cias agentes deo. **Hed** in
 q̄t̄arū ē illud q̄ glosa ibidem
 dicit. **Quā** ergo hic rephen
 ditur astronomia. nūq̄ p̄ ven
 tos et dispositiōes lune non li
 citū ē deitis rustias q̄sdeare
 tempus semnadi et medias
 tempora pononū et m̄nuōnū.
Et addit hostiensis in sūma. **Quā**
 q̄ in colligendis lignis uel putā
 dis vineis uel colendis terris li
 cet lunā q̄sdeare et tempōis q̄
 litatē et ita q̄sēpt̄ annozū dierū
 z̄. **Jobre** ē sciendū q̄ obser
 uae ānos menses dies et ho
 ras q̄tingit duplicat̄. **Uno** mō
 absolute tempora q̄siderādo et
 includedo actionē naturāle agē
 tū naturāle et hoc pure absq̄
 obseruacōne sup̄stiosa. **nā**
 sic q̄tū ad effūs nāles licitū
 ē tempora obseruāe p̄t̄ in
 fluxum celestū stellarum et
 aliorū agenciū. et ita debent
 intelligi d̄m̄ doctorū p̄ illa pte
 loq̄rū q̄ ut sic nō rep̄batur.
Hed ut hostiensis dicit ubi sup̄
 si fiat sup̄stiose uel si credat̄
 nātate mēse sup̄ioribz sup̄e
 riora ei nō s̄nt cause rerū et
 credo intelligit p̄ncipales et
 p̄m̄que. **Ita** etiā d̄z intelligi
 sup̄ allegatū non licet sicut glo
 sa ibi dicit. p̄pter hoc etiā d̄z
 it sapiens cōm̄st̄ tertio caplo.

Oia tempus habent tēpus plā
tandi et tempus sanandi rē. Alio
mō obseruatur tepora nō ut cau
se effectiū sed suspiciose que vi
delicet respū eozū q̄ tempōibz
non subdūt^r aut in hys que in
tempōibz fiūt quo ad eozū vaiā
tione. s̄z respū casualū et for
tutorū siue quo ad bonū uel ma
lū exiū sic certe obseruāe dies
rē ē illicitū. **P**t̄ qd̄ sc̄us thomas
sc̄dā sc̄de q̄stione nonagesima 2^a
articulo tercio dicit q̄ hoies hui⁹
modi obseruaciones attendunt
nō ut quasdā causas s̄ ut quedā
signa futurū cūctū bonozū
malozū. nō at̄ obseruāt^r ut sig
na a deo tradita cū nō sūt in
troduca auctoritate diuina s̄ ma
gis ex uāitate hūana coopante
demonū malicia qui mūtū aīas
hōm hui⁹di uāitatibz implicat̄.
Ex hys sequit^r her̄ conclusio q̄
oēs hui⁹di obseruaciones sūt sup
sticiose et illicite et per q̄sc̄s
illi grauit^r eriat̄ qui dicunt
aliquē diem faustū uel m̄faustū
ad hoc uel illud faciendū. **E**t
ut istud expressius mtelligat^r
sciendū q̄ quida obseruātes tē
pora nōibz dierū et horarū u
tute m̄riticā attribuerūt ut
gwilhelm⁹ dicit libro de fide et
legibz ubi subdit. Illa malefi
ciorū suozū opeibz adhibetes
striperūt nomē diei et hore
et hoc ad iudicandū de successi
bz hōm. **I**tem in parietibus
domozū a quibusdā etiā scribit^r
nomē diei quo primo audita sūt
tomtrua in regione illa arde
tes qd̄ uitate hui⁹ scriptūe tuta

ad

sit domus a lesioe fulguris. **I**te
sic quida obseruant die et horā
duelli et ad hoc q̄ quis uincat ul
uincatur her̄ oīa suspiciosa sūt
et sapiūt spēm p̄dolatrie sicut
gwilhelmus dicit ubi sup̄ addens
genealit^r. **D**e hoc gene ē etiam
oīs error quo arduūt^r quedā hore
fortūate et fauste quedā ifortūa
te et m̄fauste rebz impiedis et
aggrediedis siue sūt dies dicti
egipnaci siue q̄nqz alij puta ka
lede ianuarij uel q̄nqz alij. **U**n
de ergo q̄ hūc errore sic arguit.
Primo genealit^r. q̄ si tempōi
meēt talis uītus aut ergo ex nā
ei⁹ aut ex aliquo alio. **N**ō p̄m
q̄ cū natūa tēpois una sit in
toto et ī q̄libz eius p̄te totū tēpus
faustū ē uel m̄faustū et hore
singule sūt aut totū neutrum.
Pterea non uidet^r q̄ tā debilis
testm̄ possit efficē sicut illi dicūt.
Item cur tēpo et nō potius mo
tū uitate hui⁹di attribuat^r cū
tēpus nō sit m̄si mēsuā ipsius
motū. **I**te tūc in maior tēpore
ex nātate ēēt maior uītus qd̄ nō
dicūt. **S**i s̄m quero ergo ex qd̄
alio sit illa uirtū. **S**i dixerint
q̄ ex stellanoē sicut dicūt die
ēē martis uel horā aut alteius
planete q̄ ad p̄dolatriā stellarū
ptinet quibz tales eriantes oīa
que ī hoc mūdo sūt m̄ficioe
attribuūt s̄m obseruacionē
dierū et horarū qd̄ tamē uere
dici nō p̄t quo ad ea q̄ planetis
nō substūt ut sup̄ d̄m est. **U**n
de beata augustina de doctrina

xpiana loq̄s de talibz dicit. **Q**uibus
 uerā stellarū positiōe cū q̄s
 q̄snasit q̄sequitur et aliq̄n per
 uestigiat tū q̄ m̄de conat̄ uel ac
 tiōe euetuū p̄dicē m̄ms erit
 q̄ad modū etiā hoc sup̄ p̄batū ē.
Forte dicent q̄ ex rebus m̄ teporē
 fas sicut adhuc dies egyp̄tacos
 multi credūt ifaustos et m̄for
 tuatos p̄t plagas quibz diebz
 illis credūt fuisse flagellatā e
 gyp̄tū et egyp̄tos. De quibz epo
 di septimo octauo nono et de
 cimo caplis qd̄ p̄batur manifeste
 ē falsum et erroneū. Et p̄o
 ex hoc q̄ potius debet ēē eūso
 s̄m̄ opinione illorū q̄ tempus di
 cit esse causā bonorū uel malo
 rū que m̄ eis sūt et q̄ habeant
 bonū uel malū ex tū. **P**terea
 plage egyp̄ti fiebat p̄ ostēsiōe
 potencie ututis diuine et libe
 ratiōe ppli dei et solū m̄ egyp̄tis
 ut habet̄ m̄ caplis supra alle
 gatis et ad romanos hono ubi
 aplūs hoc m̄troduat ergo plus
 illi dies debebat dici fausti et
 fortunati uel m̄ime eq̄lit̄ q̄ e con
 trario. **H**ūc errore adhuc multi
 sup̄sticiosi xp̄iam tenet̄ sectan
 do egyp̄tos qui sicut et illi hos
 dies plagariū uocauerūt suis
 kalendarijs m̄scribēdo estimātes
 uel dies istos ex malicia eorum
 fuisse causas illarū plagariū aut
 euerisō q̄ ille plage eos malos
 fecerūt et m̄fortunatos illos di
 es. **I**n v̄tūbz blasphemāt deū
 qui oēs dies arauit bonos. Gene
 s̄ p̄o **V**idit deus cūctū q̄ fecerāt

et erāt valde bona. **I**te m̄ s̄o
 blasphemāt q̄ sicut d̄m̄ ē pla
 ge erat q̄ deo ad magnū bonū
 ergo dicit q̄ fecerūt dies malos
 et hoc retorquē m̄ deū ē blasphe
 maē deū. **S**ūt nūc multi xp̄ia
 m̄ falsi dicūt diē m̄ocētū esse
 ifaustū sive ifortunatū quo ad oīa
 m̄choanda uel agēda quozū erit
 fāhat̄ quia potest ex iā dictis.
Et dicūt hūc di non tū diem
 m̄ocētū s̄ q̄libz eiūde noīs au
 libz septimane totius am̄ ēē m̄
 fortunatā diē. qd̄ sicut et de die
 bz egyp̄tacos facit̄ p̄bati p̄t.
Pā plus q̄ duo milia ānorū
 sūt m̄ dies istos et dies illos
 m̄ quibz p̄ussa fuit egyp̄tū et
 dies isti non sicut m̄si noīe
 et sp̄e cū ip̄is. **E**t si p̄t hoc
 isti dies ifausti sūt tūc etiam
 sequit̄ q̄ q̄ quidā petrus fuit
 malus aut ifortunatū q̄ oīs hō
 istū noīs sit malū aut ifortūa
 tū quo ut gwilhelm̄ dicit ubi
 supra nichil magis frivolu et
 irōnabile dici p̄t. **E**odē mō
 p̄t argui de diē m̄ocētū. **P**
 terea nō estimo q̄ iā determīna
 te sciat̄ illi dies uocare egyp̄ta
 a p̄t magnā ualacionē et mu
 tacionē. **I**te dies m̄ocētū quo
 libz āno mutat̄ igit̄ 2c. **T**enē
 dū ē q̄ tēpus m̄ se et ex sua nā
 ē bonū et nō malū nec ex m̄
 fluētia celestū nec ex h̄is que
 i ip̄o sūt sūt formalit̄ bonū uel
 malū s̄ solū denoiatiōe denoiatiōe

extremisera) puta respectu honorum
aut malorum que in ipso sunt
sic scriptura appellat dies bonos
scilicet uel malos. Propter quod uenit
scilicet quod contingit obseruare dies et
non absolute sed put sunt dies sa-
cri aut deputati et ordinati uel
aliquid huiusmodi uel ad cessandum a qui-
busdam impedientibus predicta obseruare
ergo ita dies et tempora quantum ad
illa est lictum primo et debitu) per
auctoritate ecclesie et dei ordinatu) et
sanctu) obseruando at dies pre-
dictos ad que non sunt instituti neque
ordinati est superstitiosu) et per que
quibus illatu) quodmodu) hoc ualde
multiplicat fit per annum puta
in die natiuitatis domini primo in
tota septimana in uigilia et in
octaua in epyphania domini in an-
nunciacione domini in festiuitate
paschali et ita de ceteris. Jam
dicendu) est de medicinalibus rebus
quos quidam asserunt causas esse uel
signa infortunata illa die uel me-
se uel anno futurorum maxime cum pro-
ximam die uel mensis uel septimane
uel prima hora talia acciderint
uerbi gratia dicit quodwilhelmus. Cum
surgit aliquis de lecto suo si motu in
choauerit a parte sinistra mouens
eum priore uel pede uel calciamen-
tu) sinistru) prius quam dextru) acci-
perit uel uestimentu) primo indu-
endu) muerstu) aut non rectu) ac-
cepit uel inducit aut euersto
in unoquoque istoru) fecerit credat
huiusmodi erroru) quod talia mala uel
cause sunt uel signa infortu) uel
uel futurorum illo die uel mense
et. Quod aut talia non possunt esse cau-

sa euentu) motu) per quod si sic in parte
te nostra esset quod nobis in unoquoque
die uel anno acciderit cum predicta put
uoluimus faciamus et ita nichil
accidet nobis nisi prospere uel si
accidet nobis aduersum de uolu-
tate nostra nobis accidet. Unde
ergo cum talia sunt contingenda oino
et nichil pertinet ad ea que nobis
euentu) non sunt per se cause.
Item scilicet hoc non dei prudentia
sue disposicioe regerunt sed ex
huiusmodi causis pueniret nobis pro-
pea uel aduersa quod est oino falsu)
et scripturis sanctis contra primo est
quod honore creatoris et gloriam
hoc in rebus huiusmodi transferre. Si aut
dixerint non esse causas sed signa
separata euentu) ergo aut natura-
lia signa sunt aut postu)ta. Quia
natura non per nec per similitudine
signu) nec per que signa ut fumus
igne ut efflu)us nalis generat
causat. Nec etiam scilicet quod a nullo
autore pempta instituta sunt ad hec
signa. Preterea significatio posi-
tua nemine retulit retulit ab a-
gendo neque aliquis curat ea. Item
quod huiusmodi expresse pictu) uideat
infortunium suu) aut fortuna)
non mouebit ad agendu) aliquid
ex hoc uel non agendu) et tamen de
medicinalibus. Consequenter uidentu) est
de muetibus sicut est in dno aius
cum matre inuicem eius uel pullis.
Cuius stulta credulitas apud quos-
dam tamen inualuit quod sicut causam
sue fecunditatis ac prosperitatis ac
temporalis habundantie qui eum inue-
niet custodierit. Hinc aut tanta
attribuebat uirtute) in integritate

seruato q̄ fecunditas et p̄speltas
 a domo a qua custodiebatur aūq̄
 recedet. De mūe etiā sic mūeta
 multa malefic a atq; venefica o
 pa bāt et ad q̄ resiliādū amore
 p̄standāq; fecunditatē eidē miri
 fica mee credebāt. Et ita dei do
 na et opa alij q̄ ip̄i deo attribue
 bāt et per q̄seps autōre alij fecū
 ditans et opulētie tempalis q̄ deū
 altissimū opinabāt. Hoc at̄ eāt
 pdolatrie impietas quā deus phi
 buit deutonomij xxij q̄ nō de
 beat simul suae matre cū pullis
 s̄ matre p̄mittē auolae. De hoc
 errore p̄cessit uerbū illud quod
 dicit p̄uerbio. Nō ē fortunata
 ad mūciendū mūdū p̄ice. Ad hūc
 errore p̄tinet q̄ uende credunt
 meliore eē mūciōne modica
 ferri q̄ multa aurī et fortunatij
 simā credūt eē mūciōne auis
 et meliore credūt eē mūciōne
 obuli q̄ nūm. Credūt etiā m̄for
 tunata eē mūciōne bouis uel
 ouis fortunatissia at̄ lupi uel
 colubri. draconis aut̄ bufonis.
 P̄cessit at̄ her̄ m̄sama ut̄ dicit
 h̄wilhelmus apud barbaros eo
 usq; ut qd̄ primo mūciūt ado
 rent vnaquaq; die siue sit por
 cus uel canis. Hic at̄ error̄ adeo
 māfestus ē ut nec q̄ eū sit
 ratiocinādū q̄ vnde eēt obulo
 uel aui tanta uirtū q̄ nec ex
 materia nec ex forma nec ex v
 triq; sicut māfestū ē nec ex
 hoc q̄ ab alio sit p̄dita et casu
 mūeta q̄ tūc ex m̄fortuno alte
 rius p̄ndet her̄ fortuna et per
 q̄seps q̄ r̄iū ē q̄ r̄urio. Sed dices

irrationabile ē negat̄ illud q̄
 q̄r̄ hoies experuūt s̄ q̄ oēs
 q̄r̄ experuūt q̄ aliq̄ tempora
 uel loca uel uerba audita uel oc
 cursu hoim̄ seu aialū aut̄ dis
 torti aut̄ m̄ordinati actū aliq̄d
 p̄sagiū habent boi uel mali fu
 tūri p̄mo aliq̄ dicit q̄ anulus
 fabricatū de tribus claus ferre
 is dūtaxat mūctis ualeat ges
 tatū q̄ r̄a m̄firmatē. ergo illa
 obseruatiōe non uidet̄ eē illi
 citū ex quo ueritas ibi repelitur.
 Respondet s̄c̄s thomas ubi su
 pra p̄ a p̄ncipio ī istis obser
 uatiōib; hoies aliq̄ uel exper
 ti sunt casu accidit. s̄ postea
 cū hoies huiusdi obseruantijs
 aīm suū incipiūt impliatē ml
 ta m̄ eis enemūt per decepi
 ones demonū ut m̄ obserua
 tijs h̄is ip̄licati. curiosiores
 fiant et sese magis m̄ferunt
 multiplicib; laqueis p̄m̄osi
 eriois ut dicit augustinus 2^a
 de doctrina xp̄iana. Vnde
 ex suggestione demonū et decep
 tione qui bona uel mala q̄ p̄u
 dent stulis obseruatiōib; sugge
 rūt ut eos ad pdolatriā foras
 alliciat et m̄ erioib; strictius li
 gent ac teneat. Quo aduer
 tendū q̄ m̄t̄ alias sunt quinq; cau
 se. Prima radicalis q̄r̄ hoies
 maneat m̄ istis suspiciōis et
 uanis op̄m̄oib; est corruptio
 huāne natūe. Vnde uenit ut
 erioib; potius q̄ ueritatib; cre
 dat̄ de qua ap̄tus ad thymotheū.
 Item curiositas. Itē dyabolica

ptas que fit q hoies excreatur
ut eis no luceat veritas. 2^a ad co
rinthios 4° et prima ad thessalo
nenses 2°. Item q ibi sunt
quedam sta uba sicut p dicitur est ho
michil arguit. Item ultimo q
effus plurimu sequit^r de quo
eaa supra tactu e q ppter hoc no
debeat obfuar pmo plus detestari
q plus nocet q si non sequetur
effus leo q m p fida q firmet. i
Sed queit augustinus libro de ci
uitate dei. Si at quilibz oppo
nuntur euenit illa que illi diu
p dicit aut quomodo possit agis
prebere medela aut sanis imitte
egritudine si alij pnie virtutis
ac pntis no habeant nisi qtu
diuine voluntatis beneplacitu aut
dedeit aut pmissit qui oem vir
tute et pntem ex pna et vni
uersali potera habet pmissio
iure ad restringendu ac limita
du auferendu triffendu suspe
dendu aut relaxandu m oibz
creaturis. **Hoc** at dicit Augus
tinus a nobis accipiat respon
su q ideo quisq non debet eis
crede q alqn euenit q p dicit
aut sanas videtur aliquos lan
quidos uel lede q hoc pmissu
dei fit ut ipi qui hoc audiunt
uel vident pbent et appareant
quali fide et deuotioe sint erga
deu. **Sicut** et m deuteronomio
2° caplo legit^r moysen ex u
bis dei pcepisse ppo dei ita dices.
Si surrexit m medio tuu pphe
tas alijs sopnu se vidisse dicit
et p dicit signu atq portentu
et euenit non audies uba pphe
huu di aut sopmatoris q teptat

vos dñs deus v^r ut pala fiat
utru diligatis eu an non i toto
corde v^r. **Omni** deu v^r sequi
m et ipm timete et mandata
illius seruate et audite vocem
eius ipi seruetis et ipi adhe
bitis ppha at ille aut fictor sop
moru mtfiaetur q locutus est
ut vos auertet a dno deo v^r.
Ecce causa pmissiois ad cognos
cendu utiq eoru dilcoez et fidu
na quos deus teptant ut eam
habeat erga delin suu qui sat
oia anq fiant. **Pa** ex hoc ho
fidelis et ista vana ac falsa dy
aboli signeta respues beatificat^r
uxta illud psalm. **Beatus** homo
aug e nome dm spes eius qui
no respexit i vanitates et m
sanas falsas. **Et** per oppositu
dicit^r de vams obseruatoibus
i alio psalmo. q sint m odio
dei. **Odisti** mqt oes obserua
tes vanitates sup vacue id est
mutilit. **Ubi** glosa aut **Odisti**
reprobado et qdepnado que est
maxia pena qd alie plures
pene sint eis denate p etnas
et lege civile q sm leges pena
e bonoru publicatio et detapi
tacio m codice de maleficijs
lege uel nemo ut notat hosti
ensis m summa. **Si** aut queit^r
de pena sm canones dicitur
q si pccm est occultu m pome
pma qdraginta dieru sicut
dictu e supra. **Sed** si pccm e
notoru eucharistia negatur
de qsearacioe distinctioe 2^a p di
loce. **Item** etia ista pena m
fligitur q si deico sit deponē
dus e et m mostreu de actum

destruendus. **S**i lapsus e' excoi-
 candus intellige qm dicta p'maz
 tenuit uel si criminalit' accuset
 sic intellige vicesima sex' ques-
 tio qnta non oportet et caplo
Si quis episcopus aut p'sbiter
 et aliq' 2^a questioe septima
 admonet ut vnde qm peite-
 ria q'tempit agere ab excoicatioe
 incipiendu scias ut vicesima sex-
 ta questioe qnta si q's clericus
Sed crescente humana crescere
 debet et pena eqa in lapsis qui
 si sunt serui uerbeib' castigat'
 si uerolibe'i inclusioe digni dis-
 trictaq' sunt i' pena redigendi
 etia' tales turpit' dehonestati de-
 sua prochia' s'nt eiciendi vicesima
 septa questioe qnta ep'i. Tales
 etia' sunt ifames cu' illis qui ad
 eos g'currit p'mo efficiu't u're
 gulaes p'sertim illi q' enormit'
 hoc faciunt s'z qui sacrificat' dy-
 abolo uel de ecclie sacrametis ut
 de carismate uel oleo s'ro aut aq'
 baptismi aut de corpe x'pi et de
 filib' maleficia exortent et sor-
 tilegia et hoc e' veru' si talia s'nt
 notoria tuc generat' irregulari-
 tate et indigent dispensatioe.
Si ues' occulta nol' dicunt tamen
 quida' q' idesit cu' occultis sicut
 et de manifestis. **U**nde ergo p'
 g'clusioe finali attedat quilibet
 xpianus ut euade' possit p'dcas
 penas debito mo' queredo bona
 a deo suo s'm q' origenes dicit de
 illo lepro' qui in toto se submisit
 et in oib' uoluntati diuine dices
Si vis potes me munda'e q' dicit

sio q'q' vis bonu' e' qd' vis s' nes-
 cio an' m'chi sit bonu'. **U**t
 beatus augustinus dicit. **Q**u'
 nobis aliq' infortunij in nobis
 ipis aut in nris eu'cit s'z in
 firmitas uel aliq' talia ad g'scie-
 tia' nram reuertam' discurredo
 ipaz et emedado. **H**ec augus-
 tinus super illo iohannis q'nto.
Noli peccare. **H**oc facto q'q'
 p'm' certam ratione' tuc per via
 nature uel artis in adiutorium
 nobis aut per p'ces ad de'u' su-
 sas acq're poterim' q'stu' ad bona
 quereda et mala euadeda nobis
 licet cu' submissioe semper et p'
 suppositioe diuine uoluntatis.

Faint, illegible text in the upper left quadrant of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the upper right quadrant of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and appears to be arranged in a list or table format, with several lines of characters that are difficult to decipher due to fading.

